

КУЛЬТУРА

К*Ж

щоп'ятниці

всеукраїнський тижневик 1-8 листопада 2009

і життя

Катрін Деньов знов у Києві

– Я дуже зворушена отримати цей приз, і мені дуже приємно бути вдруге в Києві...
Добре мати такого президента, який так опікується кіно, – заявила легендарна французька акторка Катрін Деньов, приймаючи з рук Віктора Ющенка «Скіфського оленя». Цьогорічна, 39-та за ліком, «Молодість» взагалі запам'ятається кількістю гостей – світових зірок кіно

стор. 5

нові рубрики

За лаштунками

стор. 8–9

Невідоме українство

стор. 13–20

КОЛОНКА МІНІСТРА

акценти

■ У часи активного суспільного пошуку національних цінностей в Україні міністр Василь Вовкун своїм посадовим кредом вважає гасло «Національна культура – це і є національна ідея»

Питання збереження й розвитку культурного розмаїття як у межах окремих країн, так і в світовому масштабі слушно відносять до важливих і пріоритетних у сучасному глобалізованому світі. Роль міжкультурного діалогу як інструменту збереження культурного розмаїття та дієвого чинника забезпечення суспільної злагоди і стабільності в багатоетнічних суспільствах сьогодні важко переоцінити. Міністерство культури і туризму України у співпраці держави з етнічними громадами та їхніми національно-культурними об'єднаннями вбачає кілька ключових моментів.

Насамперед, це – дієва державна підтримка культур і мов усіх етносів України. Міністерство активно сприяє збереженню й розвитку етнокультурного різноманіття нашої країни, задоволенню етнокультурних потреб національних меншин, відродженню їхніх звичаїв і традицій, всебічному розвитку аматорського і професійного мистецтва, охорони та збереженню пам'яток історії та культури.

Україна активно співпрацює із Європейською Комісією, Радою Європи й іншими міжнародними організаціями у проектах, спрямованих на збереження та поцінування культурної та історичної спадщини, підтримку та розвиток транскордонних культурних зв'язків і міжкультурного діалогу взагалі, забезпечення культурного розмаїття в Україні та світі. Особливий наголос робиться на співпраці з громадськими осередками, що є важливим чинником розбудови громадянського суспільства як одного з базисних елементів розвитку демократії в Україні.

По-друге, це – всіляке сприяння тому, що науковці називають міжкультурною компетентністю. У конкретних українських умовах це означає, що етнічні українці мають більше знати про культури, мови, історію етносів, які традиційно проживають на українських землях, ставитися з повагою й розумінням до їхніх культурних особливостей та потреб; з іншого ж боку – представники меншин, своєю чергою, мають краще знати й поважати українську мову, культуру й історію.

Особливе місце в цій справі посідає усвідомлення й практична реалізація ролі української мови як мови міжетнічного спілкування в Україні. Для цього слід приділяти більше уваги вивченню української мови та історії України, зокрема – представниками етнічних меншин, прищепленню шанобливого ставлення до державної символіки, до вшанування визначних подій в історії України як консолідуючих суспільно-політичних чинників.

У сьогоднішніх умовах нам необхідно звертатися до пошуку нових форматів співпраці з метою використання креативних можливостей творчого сектору та вивчення можливих шляхів міжсекторального партнерства.

Не зважаючи на кризові умови, міністерство цими днями здійснює масштабний проект – **Всеукраїнський форум національних культур «Україна: мистецьке розмаїття та діалог культур»**, в рамках якого в Національній опері України імені Тараса Шевченка відбувся концерт творчих колективів етносів України «**Всі ми діти твої, Україно!**»

Широка програма заходів форуму, якою також передбачені міжнародна науково-практична конференція «**Міжкультурний діалог та українська міжкультурна політика**», виставка літератури мовами національних меншин і фотовиставка «**Етнічне розмаїття України**», наочно демонструють відповідальне ставлення державної влади нашої толерантної поліетнічної європейської країни до культурного розмаїття як значного потенціалу подальшого розвитку України.

Національна ідея – це і є національна культура в її етнічному розмаїтті

ДО 100-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БОГДАНА-ІГОРЯ АНТОНІЧА

25 жовтня міністр культури і туризму України Василь Вовкун узяв участь в урочистих заходах з нагоди відкриття музею-садиби Богдана-Ігоря Антонича у селі Борятиному Мостиського району Львівської області.

«Сьогодні ім'я Богдана-Ігоря Антонича стоїть поруч із іменами відомих усьому світу поетів України. Збірки поезії Антонича читають словацькою, англійською, польською, литовською, чеською, латиською, російською та іншими мовами світу», – зазначив у своєму виступі Василь Вовкун.

А 27 жовтня в Колонній залі імені Миколи Лисенка Національної філармонії України за підтримки Міністерства культури і туризму презентовано унікальний літературно-мистецький проект «Пейзажі споминів Богдана-Ігоря Антонича».

КОНКУРС ІМЕНІ СОЛОМІЇ КРУШЕЛЬНИЦЬКОЇ

У Львові завершився IV Міжнародний конкурс оперних співаків імені Соломії Крушельницької. Володарем Гран-прі став соліст Львівської опери, лірико-драматичний тенор Роман Трохимук.

Цей конкурс є унікальним – входить до двадцятки найпрестижніших оперних фестивалів у світі. Цьогоріч мистецька подія зібрала близько 120 учасників із 11 країн світу.

25 жовтня відбувся гала-концерт переможців.

Міністр культури і туризму України Василь Вовкун вручив відзнаки членам міжнародного журі, а потім відбулась урочиста церемонія нагородження лауреатів.

Серед співачок перемогу здобули: четверта премія – Надія Сичук і Алла Родіна (Україна); третя – Тетяна Ганіна і Катерина Стращенко (Україна); друга – Вероніка Коваль (Україна); перша – Александра Кубас (Польща).

Серед співаків найкращими визнані: четверта премія – Антоніо Коріано (Італія), Зеффіні Холліс (США); третя – Андрій Гонюков (Україна); друга – Євген Орлов (Україна); перша премія – Дмитро Гришин (Україна).

Василь Вовкун вручив відзнаку від президента України директорів музею Міланського театру «Ла Скала» Ренато Гаравальї за сприяння в організації монументального увічнення Соломії Крушельницької у театральному музеї Мілана.

ЗУСТРІЧ ІЗ ПОСЛОМ РЕСПУБЛІКИ АЗЕРБАЙДЖАН В УКРАЇНІ

22 жовтня відбулася робоча зустріч міністра культури і туризму України Василя Вовкуна з Надзвичайним і Повноважним Послом Республіки Азербайджан в Україні Таллатом Алієвим.

Талят Алієв запропонував провести серію виставок митців азербайджанської діаспори в Україні. Він наголосив на позитивному досвіді проведення Днів культури Республіки Азербайджан в Україні, які відбулися 2008 року.

Василь Вовкун запропонував провести в межах цих проектів спільну виставку азербайджанських та українських килимів і кераміки. Навзаєм посол, підтримавши пропозиції міністра, запропонував проведення виставок азербайджанських скульпторів і художників в Україні.

ГІСТЬ МІНІСТЕРСТВА – ПОСОЛ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ В УКРАЇНІ

22 жовтня 2009 року в Міністерстві культури і туризму України відбулася зустріч міністра культури і туризму України Василя Вовкуна з Надзвичайним і Повноважним Послом Словацької Республіки в Україні Паволом Гамжіком.

Сторони відзначили позитивну динаміку розвитку українсько-словацьких взаємин у культурно-гуманітарній сфері. Особливу увагу приділили питанням національної меншини та законам про державні мови двох країн.

Василь Вовкун висловив упевненість у подальшій плідній співпраці в галузі культури між Україною і Словаччиною.

ІЗ ТУРБОТОЮ ПРО МУЗИЧНУ ОСВІТУ

24 жовтня міністр культури і туризму України Василь Вовкун відвідав Львівську середню спеціалізовану музичну школу-інтернат імені Соломії Крушельницької.

Було обговорено питання матеріально-технічного забезпечення школи та підготовки закладу до опалювального сезону. Важливим є також забезпечення школи сучасними методично-навчальними посібниками, музичними інструментами.

26 жовтня 2009 року на 81 році пішов із життя народний художник України **Іван Васильович Зарицький**

Упродовж п'яти десятиріч майстром було створено тисячі високохудожніх творів зі скла та кристалю, сотні серійних виробів і виставкових композицій, виконано безліч державних та урядових замовлень. Серед кращих творів відзначимо «шевченкіану» Зарицького: скульптурно-пластичну композицію «У всякого своя доля» за мотивами поеми «Сон» (18 предметів, 1971); тематичні композиції «Катерина» (1963), «Кобзар» (1964), «На панщині пшеницю жала» (1964), декоративний таріль «Портрет Т.Г. Шевченка» (2007–2008).

Своєрідність, експеримент, творчий пошук, розвиток і трансформація народних традицій – складові авторської манери Зарицького з характерними національними ознаками, які гідно репрезентували декоративне мистецтво України далеко за її межами.

Завдячуючи своїм людським якостям, загально визнаному, беззаперечному авторитету, Іван Васильович упродовж 20 років був головним художником Київського заводу художнього скла.

Світла пам'ять про Івана Васильовича Зарицького як неординарну творчу особистість, Майстра з великої літери збережеться у серцях близьких, шанувальників мистецтва.

Висловлюємо щирі співчуття рідним, друзям, колегам.

В. Вовкун, В. Андріанов,
В. Корнієнко, М. Яковина,
О. Журавчак, В. Чепелик,
П. Зікунов

ЗВІТУВАЛА ЛЬВІВЩИНА

27 жовтня в Національному палаці «Україна» за підтримки Міністерства культури і туризму України відбувся творчий звіт митців та художніх колективів Львівської області в рамках заключного етапу Фестивалю мистецтв.

НОВА ПРОГРАМА

22 жовтня в Міністерстві культури і туризму України відбулася робоча зустріч міністра Василя Вовкуна з представниками організацій та підприємств, що виробляють українські національні костюми та музичні інструменти, майстрами Київського кобзарського цеху та художниками-дизайнерами. На зустрічі були присутні заступник міністра Тимофій Кохан і представники управління міжнародних зв'язків міністерства.

Уряд запланував виділення коштів для Міністерства культури і туризму з метою здійснення заходів з установами культурних зв'язків із українською діаспорою. Міністерством розроблено відповідний план заходів на листопад-грудень 2009 року, в якому окремо прописаний пункт щодо забезпечення творчих колективів і громад української діаспори національними костюмами і музичними інструментами.

хроніка

■ ВІДЗНАКИ НАЙДОСТОЙНИШИМ

У Міністерстві культури і туризму України за участі міністра Василя Вовкуна та першого заступника міністра Владислава Корнієнка відбулась урочиста церемонія вручення високих державних відзнак.

НАГОРОДЖЕНІ

Орден «За заслуги» II ступеня

БАЛАЯН Роман Гургенович – народний артист України, кінорежисер-постановник державного підприємства «Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка»;

ШПОРТЬКО Віктор Михайлович – народний артист України, професор, завідувач кафедри Київського національного університету культури і мистецтв.

Орден «За заслуги» III ступеня

БАБАК Олександр Петрович – художник-живописець, м. Київ;

ГАНДЗЮК Юрій Михайлович – член центрального правління Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка;

САВЕЛЬЄВ Володимир Олександрович – народний артист України, кінорежисер державного підприємства «Національна кіностудія художніх фільмів імені Олександра Довженка»;

СТАСЮК Василь Луарсабович – заслужений діяч мистецтв України, художній керівник Національного будинку органної та камерної музики України.

Орден «За заслуги» III ступеня

ПРИЛІПКО Тетяна Аркадіївна – головний бібліограф Державної історичної бібліотеки України.

ПРИСВОЄНІ ПОЧЕСНІ ЗВАННЯ

«Народний артист України»

КАЛИНОВСЬКІЙ Ірині Миколаївні – артистці-солістці-вокалістці Національної філармонії України; камерної музики України.

«Заслужений артист України»

ГИРИЧ Анжеліці Іванівні – актрисі Київського академічного театру юного глядача на Липках;

ЛІПІТЮК Єлизаветі В'ячеславівні – солістці-вокалістці Національної філармонії України;

НАТАЛУШКО Ганні Михайлівні – артистці Національного академічного театру російської драми імені Лесі Українки;

ЧУБАЮ Тарасу Григоровичу – співакові, композитору.

«Заслужений архітектор України»

АБИЗОВУ Вадиму Адільєвичу – завідувачеві кафедри Київського національного університету культури і мистецтв.

«Заслужений діяч мистецтв України»

ВОЛЗІ Миколі Семеновичу – художникові декоративно-прикладного мистецтва;

МАРЧЕНКУ Валентину Віталійовичу – першому заступникові генерального директора державного підприємства «Національна кінематека України».

«Заслужений працівник культури України»

В'ЯЗОВІЙ Валентині Іларіонівні – директорів Донецької обласної бібліотеки для дітей імені С. Кірова;

ЛИСАЧЕНКО Валентині Миколаївні – директорів Ізюмської центральної районної бібліотеки Харківської області;

НЕСЕН Олімпіаді Миколаївні – заступникові директора Дніпропетровського комунального закладу культури «Централізована система публічних бібліотек для дорослих»;

ШЕВЧЕНКО Ірині Олександрівні – директорів Інституту післядипломної освіти Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, бібліографу.

«Заслужений художник України»

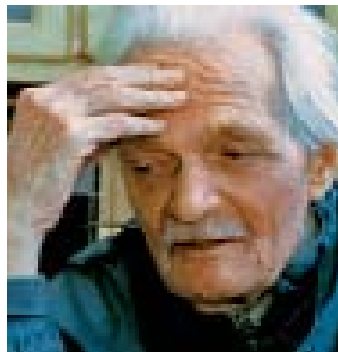
БАЗАК Марті Іванівні – доцентів Київського державного інституту декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука;

ТАРТАКОВСЬКОМУ Анатолію Ісааковичу – художникові-живописцю;

ЯБЛОНСЬКІЙ Олені Нилівні – художникові-живописцю.

СМІЄМОСЯ, АБИ НЕ ЗАПЛАКАТИ

У селищі Казанці Миколаївської області, на батьківщині славетного сміхотворця, проведено Другий всеукраїнський фестиваль-конкурс «Усмішки Глазового».

Скільки несподіваних вражень залишив перший же його день! З одного боку – від того, що відбувається на сцені, де виконавці-аматори не поступаються майстерністю професійним акторам, з іншого – від уваги й гостинності організаторів фестивалю.

Після прослуховування – вечірне неформальне спілкування господарів і гостей, учасників конкурсу і місцевої самодіяльності, коли вже не за програмою може виступити кожен бажаючий.

За два дні журі прослухало 60 номерів. По завершенні конкурсної програми з учасників і гостей фестивалю сформували кілька груп. Вони роз'їхались селами, де провели спільні концерти учасників конкурсу та місцевої самодіяльності.

Ці зустрічі мали подвійну цінність. Гості знайомились із глибинкою Миколаївщини, а мешканці сіл дістали змогу зустрітись з митцями-аматорами, послухати в їхньому виконанні твори свого відомого земляка Павла Глазового.

Вручення нагород і заключний гала-концерт відбулися на великій, спеціально для цього змонтованій естраді казанківського стадіону.

КАМ'ЯНСЬКІЙ СІЧІ 300 РОКІВ

Мало хто, навіть із жителів області, знає про справжню перлину козацької історії – козацьку січ, що дивом збереглася в Україні і саме на Херсонщині. Це справжнє місце існування запорозьких січей XVIII століття.

Тут знайшли вічний спокій велетні козацького духу – Кость Гордієнко, Іван Гусак, Петро Сорочинський, Лук'ян Яковлев, Василь Єрофеев та ще понад десять кошових отаманів та півтори тисячі козаків.

Утворення Кам'янської січі тісно пов'язане з військово-політичним виступом Івана Мазепи, під час якого низові козаки на чолі з кошовим отаманом Костем Гордієнком підтримали гетьмана.

29 жовтня в селі Республіканець відбулися урочистості, присвячені 300-річчю Кам'янської січі.

У програмі – театралізоване дійство, показовий виступ кінного театру, свято козацького кулішу, дегустація вин та меду. А херсонські козачки-майстрині запропонували гостям свята українські сорочки, рушники, скатертини. Та ще й вишивати усіх бажаючих учили. Також під пильним оком майстрів гончарного та ковальського мистецтва запрошені мали змогу власноруч зробити сувенір на згадку.

Принагідно зауважу, що під час проведення свята Покрови в історико-культурному комплексі «Запорозька січ» на острові Хортиця було презентовано найбільший Державний прапор України. Полотнище завдовжки 100 і шириною 16,5 метра складається з чотирьох частин, одну з яких під час урочистостей було передано у дарунок Кам'янській січі.

Постановою Кабінету міністрів України від 30 вересня 2009 року її включено до складу Національного заповідника «Хортиця».

Тетяна ВОЛИНЕЦЬ

НАЦІОНАЛЬНИЙ СТАТУС

Ураховуючи вагомий внесок Коломийського музею народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського у розвиток музейної справи, вивчення, збереження та популяризацію традиційного народного мистецтва Карпатського регіону, його активну міжнародну діяльність, президент України Віктор Ющенко своїм Указом № 837/2009 від 20 жовтня 2009 року надав цьому закладу культури статус національного. Надалі він іменуватиметься – Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Й. Кобринського.

ДОПОМОЖЕ АУКЦІОН

Для підтримки Українського католицького університету (Львів) 14 листопада о 18 год. 45 хв. у бенкетному залі готелю InterContinental (Київ, вул. Велика Житомирська, 2) розпочнеться другий благодійний бенкет і «тихий» аукціон.

Відкриття аукціону та V.I.P.-коктейль із почесним комітетом цього заходу розпочнуться о 18 год.

Благочинна пожертва за участь у бенкеті та аукціоні – 1200 грн, благочинна пожертва за участь у бенкеті, V.I.P.-коктейлі із почесним комітетом та у відкритті аукціону – 2000 грн.

Зарезервувати квитки і дістати додаткову інформацію можна за телефонами (044) 425-39-37, 220-14-00, або на сайті www.ucu.edu.ua.

Приєднайтесь до громадських і бізнес-лідерів України та дипломатів для підтримки Українського католицького університету, університету європейської моделі.

ФРАНЦУЗЬКА РИВ'ЄРА

Серія живописних робіт Ольги Петрової, об'єднана назвою «Французька Рив'єра», побудована на враженнях і захопленні від Франції, країни, омріяної мисткинею. Близько 30 робіт експонуватимуться у замиській галереї «Коло-Заспи» з 31 жовтня по 20 листопада цього року.

Все малярство позначене, насамперед, яскравою емоційною забарвленістю. Справді, можливість безпосередньо бачити те, що раніше можна було знайти лише у підручниках та альбомах з мистецтва, вражає. Тим більше, що покоління художників, до якого належить Ольга Петрова (так звані сімдесятники), навряд чи могло свого часу розраховувати на це.

Саме тому мисткиня вважає, що не тільки твори з «Французької Рив'єри», але й роботи останніх десяти років «є реакцією на просторову спрагу попередніх років, на ностальгію за свободою».

АНОНСИ

ХАРКІВ

Харківський академічний український драматичний театр імені Т. Шевченка

6 листопада

Детективна комедія Рей Куні «Смішні гроші».

7 листопада

Комедія Г. Квітки-Основ'яненка «Шельменко-денщик».

Мала сцена цього театру «Березіль»

1 листопада

Лірична комедія О. Погребінської «Осінні квіти».

3 листопада

Вистава за мотивами роману В. Винниченка «Записки Кирпатого Мефістофеля», «Кирпатий Мефістофель».

Харківський художній музей

4 листопада

Літературно-музичний вечір «Зламана гілка» до 115-річчя від дня народження кінорежисера, письменника О. Довженка.

Харківська обласна філармонія

5 листопада

Відкриття XI фестивалю польської та української музики імені Кароля Шимановського.

ОДЕСА

1 листопада

Виступ Кубанського козачого хору на сцені Театру музичної комедії імені М. Водяного.

3–6 листопада

Одеська філія Грецького фонду культури на честь 100-річчя Янніса Ріцоса проводить показ фільмів про поета-антифашиста та театралізованої вистави «Місячна соната» за його творами.

4 листопада

У Музеї сучасного мистецтва закриття виставки робіт Володимира Мухіна Modus operandi (лат. «Спосіб дій»).

5 листопада

У кінотеатрі «Маски» перегляд фільму Кіри Муратової «Настроювач», у головній ролі Героргій Делієв.

5 листопада

Прем'єра вистави «Романтичний вік» за п'єсою Алана Мілна – дипломна робота акторського курсу Одеського театрального університету імені М. Грекова. У приміщенні російського драмтеатру.

6–8 листопада

Концерти оркестру Глена Міллера під орудою Віла Салдена в рамках європейського турне джазового колективу.

7 листопада

У приміщенні театру музкомедії нова програма «Найнебезпечніша» у виконанні шоу-балету Алли Духової «Тодес».

редактор рубрики
Алла ЧЕРДИНЦЕВА

репортер

■ ХУДОЖНИК, ЩО ВИГАДАВ ГРОШІ

Приїзд до України художника Роже Пфюнда – подія, значення якої можна співвіднести хіба що з нещодавнім візитом до нашої столиці володаря легендарної ливарної майстерні «Вальзуані» Леонардо Бенатова. До речі, той також відгукнувся на запрошення директорки Українського дому Наталі Заболотної та погодився надати, ще й особисто представити українцям під час Антикварного салону-2009 шедеври з власної колекції – славетні скульптури Огюста Родена, Сальвадора Далі, Олександрі Екстер та інші.

Весь світ знає пана Пфюнда, насамперед, як дизайнера. Адже саме він – розробник чи не найбільш цінного, що є в сучасних людей: грошових купюр (Швейцарії, Франції, КНР, Малайзії та Коморських островів). У Швейцарії Пфюнда вважають чимось більшим, ніж просто художник. «Він – національне надбання, король contemporary art», – зазначає Art Ukraine. Працюючи комерційним дизайнером, «за душі», пан Роже створює найхімерніші колажі, влаштовує мистецькі хепенінги. Та найвідомішими на сьогодні у світі є створені ним портрети знаменитостей (Каллас, Ніжинського, Сари Бернар та багато інших). У мистецьких роботах Пфюнд поєднує різноманітні техніки та матеріали, вдається до використання найновітніших технологій. У високу ж «місію» сучасного мистецтва художник не вірить. «Мистецтво – це глобальний засіб комунікацій», – упевнений він.

Свобода на будь-який смак

Олена МАКСИМЕНКО

28 жовтня 2009 року у столиці стартувала IV Міжнародна художня виставка-ярмарок «АРТ-КИЇВ contemporary 2009». Організаторами акції за традицією стали Український дім та журнал «АРТ-Ukraine», підтримку надали колекціонери Ігор Воронов та Олександр Довгий

На відкриття головного огляду українського контемпорарі до Києва особисто завітали швейцарський художник та дизайнер грошових банкнот Роже Пфюнд із власною колекцією картин та спеціальний гість – німецький художник Грегор Шнайдер. 2001 року на Венеціанській бієнале він здобув премію «Золотий лев» за інсталяцію «Мертвий дім», а вже 2005-го у Венеції відмовилися демонструвати його інсталяцію «Чорний куб» – з релігійних та політичних міркувань.

Сказати, що на відкритті проекту в Українському домі було людно – не сказати нічого. Директор центру Наталя Заболотна зазначила, що роботи у членів журі цього року було як ніколи багато: кількість охочих взяти участь у виставці-ярмарку щоразу зростає. Пані Наталя констатувала й посилення уваги публіки до актуального мистецтва. Ще б пак! Зважаючи на кількість гостей і на різноманіття представлених колекцій у це повірив би будь-хто. Але кількість, як відомо, не гарантує якості, і саме тому організаторам, за їхніми словами, довелося здійснювати відбір учасників як ніколи жорстко і безкомпромісно. Мовляв, до участі у «АРТ-КИЇВ contemporary 2009» запросили лише найактивніших гравців сучасного вітчизняного арт-ринку.

На прес-конференції повітря хіба що не закипіло від дискусій на вічні теми – від представлення митцями власних спецпроектів до питання про творчу свободу. І взагалі: «Що ж є сучасне мистецтво?» – ділилися роздумами присутні. На думку Роже Пфюнда, це – справа сьогодні, але водночас «це також мистецтво, котре майстри створювали ще в XIX столітті, бо зроблені ними фантастичні відкриття актуальні і сьогодні. Їхня творчість актуальна досі, бо

вона не застаріла. Сучасне мистецтво подібне до моди, у ньому немає певних законів, воно поза законом».

Художник Арсен Савадов висловився категоричніше: «Контемпорарі арт – це, насамперед, свобода. І, як будь-яке художнє життя, воно буде цим поняттям керуватися. Це одна із тих ніш, де можна говорити правду у будь-якому суспільстві. Ти можеш висловлюватися вільно – але немає гарантій, що будеш солодко їсти. Тільки в свободі можливо віднайти невідповідність суспільній думці, будь-яким «тенденціям», пропаганді... Сучасне мистецтво – це також липа. Його можна робити так само, як комерційні товари широкого вжитку, але це нас не влаштовує. Бо таким чином немає «чогось», що відрізняло би буття від небуття, відсуття та часточка духу, за якою ми, власне, й полюємо...»

Свободою, про яку велося так багато розмов, представлені на виставці митці цілком скористалися. Кожен – на свій манер. Свобода із легким присмаком декадансу (підсиленним відповідним аудіосупроводом) – так можна охарактеризувати загальний настрій виставки. Серед учасників «АРТ-КИЇВ contemporary» поціновувачі сучасного мистецтва із задоволенням побачили короля кольору Тиберія Сільваші (проект «Живопис») і химерний «Райський сад» Арсена Савадова (художник створив його спеціально для виставки в Українському домі). Вражають простором та відчуттям безмежжя «Творчі міфи» Антона Соломухи. Збуджують (й децю лякають) «Прості речі» із усіма можливими відтінками червоного Влади Ралко.

Відомий мистецтвознавець та куратор Олександр Солов-

йов представив спеціальний проект «Флешка. Нове українське відео». «Флешка – це метафора. Це – щось мобільне, наша реальність наскрізь прозора від надлишку візуальних систем», – пояснив він свою концепцію. На переконання пана Соловйова, сьогодні триває епоха не відеомистецтва, а «ютуба», «фейсбуків», «одно-класників». Час, коли кожен «сам собі режисер».

Вразила несподіваним поєднанням візуального із текстовими пластами експозиція одеської галереї сучасного мистецтва Dumchuk Gallery. Противагою радикалізму переважної більшості учасників стала приватна колекція львів'ян Сергія та Наталії Вакулєнків: м'які кольори, за-

крутлені форми, меланхолійний настрій.

Загалом на «АРТ-КИЇВ contemporary 2009» представлено близько 15 галерей, 10 приватних колекцій, 13 спеціальних проектів. Учасниками салону стали провідні митці та колекціонери України, Європи та Росії. Оскільки, впевнені організатори, до сприйняття contemporary art-у наше суспільство потрібно ще готувати. Цього року під час роботи виставки-ярмарку відбудуться майстер-класи (зокрема Роже Пфюнда) та лекції на тему сучасного мистецтва (лекція Джеймса Севієра, організована аукціонним домом «Сотбіс»; Олесі Туркіної та П'єра Броше).

Фото Володимира ТРЕБЕНКА

репортер

Дивна «Молодість»

■ ЯК НЕ ВМЕР «БОММЕРЬ»

«Народе, прокинься! Через небажання шукати альтернативні джерела фінансування Євро-2012 влада вирішила продати деякі заклади справжнього мистецтва. Харківська облрада ухвалила: «Продати «Цілісний майновий комплекс кінотеатру «Зустріч», що перебуває в оренді ТОВ «Боммерь». Таким чином, місто та область залишаться без останнього оплоту некомерційного кіно, без найпершого кінотеатру на території України, без ще однієї важливої сторінки в культурі нашого міста».

Навесні 2007-го обласна влада вирішила продати будівлю комунального кінотеатру «Боммерь» з аукціону. Таку пропозицію вінніс сам її голова Василь Салигін. Він, на додачу, звинуватив єдину у місті «сінематеку», в якій демонструється артхаусне, фестивальне та студентське кіно, у пропаганді порнографії. Опісля виступів громадськості депутати вирішили виключити будинок зі списку таких, що підлягають приватизації. Проте 3 квітня 2009 року сесія місцевої облради прийняла зворотне рішення...

Відтоді стосунки між «культурними» харків'янами та місцевою владою дедалі більш нагадували справжню війну. Чиновники раз за разом намагалися закрити «Боммерь» — бунтівний «електорат» (передовсім молодь) «у тилу ворога» миттєво виходив на пікети, проводив мітинги та інші громадянські акції непокори.

8 вересня 2009 року (здавалося, протистояння саме сягнуло межі) активісти кампанії «Інтелектуальному місту — інтелектуальне кіно» почали збір підписів проти продажу кінотеатру. І за дві доби під петицією в інтернеті підписалося більше тисячі харків'ян. А до них приєдналося майже стільки ж громадян з усіх куточків України, і в перших лавах — відомі всій культурній спільноті персони.

Вже наприкінці вересня Харківська облрада була змушена сісти за стіл переговорів із захисниками кінотеатру. Пристрасті вляглися?

«Когда Харьков кончится, что продавать будем? — Батьківщину!» Так один із чиновників у дискусії за спинами, не на мікрофон відповів на наше запитання, — цитує блог захисників кінотеатру зухвалій коментар місцевого депутата. Звісно, дуже хочеться сподіватися: харківські «слуги народу» дослухаються здорового глузду та людей. А поки що можна зробити очевидний висновок. Якщо не мовчати — все ж, можна змусити дослухатися до себе всю Україну.

Антон КЛОЦ

Тетяна ОРЛОВА

У столиці України розпочав роботу 39-й Київський міжнародний кінофестиваль «Молодість». Уперше за останні роки урочиста церемонія відкриття однієї з небагатьох мистецьких подій, що репрезентує нашу країну на міжнародному рівні, відбулася не у палаці «Україна»

Проте ще на одній із передфестивальних прес-конференцій арт-директор МКФ «Молодість» Андрій Халпахчі запевнив, що відмова від традиційного майданчика пов'язана не лише з фінансовими причинами (орендна плата зростає щороку), але, насамперед, із поганою якістю звуку та екрана, що не відповідають міжнародним стандартам. «Торік мені було дуже соромно перед Романом Балаяном за це», — згадавши реакцію автора «Райських птахів», навів аргумент пан Андрій. І на додачу розповів, що й Роман Поланскі «переживав» опісля показів. Місцем дислокації вічно молодого кінофесту цього року остаточно став культурний центр «Кінотеатр «Київ». Церемонія відкриття за участю президента Віктора Ющенка з дружиною відбулася у його фойє. За традицією, як почесний президент кінофестивалю «Молодість», Віктор Ющенко вручив приз «Скіфський олень». За значний внесок у світове кіномистецтво цього року його отримала всесвітньо відома французька акторка Катрін Денюв.

ЩО ДИВИТИМЕМОСЯ?

Стрічкою відкриття київського 39-го МКФ стала «Коко Шанель та Ігор Стравинський. Таємна історія» (Франція). Її представили режисер Ян Коунен («Доберман», «99 франків») та продюсери Клоді Осар, Кріс Болзлі, що свого часу продюсували «Амелі», «Кохаючи Париж» та інші відомі фільми. «Таємна історія» про роман Коко Шанель і Ігоря Стравинського була фільмом закриття у Каннах. Сценарій написав письменник, автор книги «Коко і Ігор» Кріс Грінхал, у створенні картини брав участь і Карл Лагерфельд.

На закритті глядачі оцінять кращий фільм року Німеччини «Джон Рабе» (одинадцять національних нагород «Лола»). Його до Києва привезуть режисер Флоріан Галенбергер, акторка Ан Консіні, продюсер Бенжамін Херман. Стрічку спільного виробництва Німеччини, Франції та Китаю порівнюють зі «Списком Шиндлера». «Джон Рабе» розповідає про трагічні обставини, в які 1937 року потрапив бізнесмен, співробітник Siemens Джон Рабе та сотні тисяч людей у Шанхаї, у зоні безпеки для цивільного населення. «Картина отримала нагороди й відзнаки за кращий німецький фільм року, кращу режисуру, кращого актора — Ульріха Тукура. Фільм був дуже популярний у прокаті в Німеччині», — зауважує арт-директор «Молодісті» Андрій Халпахчі. Опісля фестивалю він планує випустити стрічку на DVD для українських глядачів.

До речі, фільм закупили фестивальні менеджери. «Ми дуже зацікавлені відокремити український ринок від російського. Це не політична проблема,

а економічна, бо в нас самостійна країна, має бути своя дистрибуція. Ми завжди плачемо «о, американські фільми йдуть, блокбастери». Але ж вони йдуть не лише в Україні! Інша справа, чи в Україні прокат такий карикатурний, що виходять на тиждень один, два, три фільми: цього замало для розмаїтої програми світового кіно», — пояснив «Німецькій хвилі» пан Халпахчі. Саме з метою виокремлення українського ринку київський МКФ й цього року робить акцент на

європейському кіно з Франції, Німеччини, Польщі та інших країн. А от традиційного вже «Кіноринку Молодість», на жаль, не буде. Організатори кажуть — не виправдав себе. Бо «кіно» на ньому було мало, та й те купували неохоче...

«ЦАР», «АНТИХРИСТ» ТА ІНШІ

Попри вимушену відмову «Молодісті» від палацу «Україна», програма — конкурсна та позаконкурсна — цього річного МКФ викликає справжнє захоплення. Так, у рамках традиційного «Фестивалю фестивалів» у Києві вперше будуть показані фільм «Біла стрічка» Міхаеля Ханеке, що переміг цього року в Каннах, тріумфатор Санденсу «Замерзлі душі» з Діною Корзун, соціально-філософський російський трилер «Бубни, барабан». Особливою подією стала прем'єра «Антихриста» Ларса фон Трієра. Однією з найочікуваніших стрічок конкурсу вважають нашумілу «Росію 88» Павла Бардіна (фільм про сучасних неонацистів, заборонений до показу у РФ). Ще з більшим нетерпінням кіномани очікують на «позаконкурсного» «Царя» Павла Лунгіна з Олегом Янковським та Петром Мамоновим.

ЗНАЙ НАШИХ!

Особливо приємно повідомити, що до конкурсної програми повнометражок цього року пройшла відбір вітчизняна картина «Відторгнення» Володимира Лерта. На перемогу в своїх номінаціях також претендуватимуть й студентська стрічка та короткометражка. До того ж організатори МКФ, як і торік, запланували до показу велику українську панораму.

ПРИНАГІДНО

39-й Київський міжнародний кінофестиваль «Молодість» відбуватиметься до 01.11.2009. Серед його почесних гостей — Катрін Денюв (Франція), Ольга Куриленко (Україна), Чулпан Хаматова (Росія), Сергій Юрський (Росія), Гоша Куценко (Росія), Барбара Брильська (Польща), Грег'юар Колен (Франція), Сандрін Бланш (Франція), Євген Чаплін (Швейцарія). Та навіть сам Жан Клод ван Дамм (США). Голова фестивального журі-2009 легендарний режисер, актор, композитор Тоні Гатліф (Франція).

Голова фестивального журі-2009 Тоні Гатліф (Франція)

редактор рубрики
Надія СОКОЛЕНКО

СВІТОВЕ МИСТЕЦТВО

■ МІСЦЕЗУСТРІЧІ СВІТОВОГО ТЕАТРУ – «ДІАЛОГ-ВРОЦЛАВ»

Одним зі слоганів польського міста Вроцлава, що ним супроводжуються ледь не всі рекламні та туристичні матеріали, якщо не брати до уваги «Вроцлав – місто гномиків» (до речі, символ антикомуністичного руху 1982 р.), є «Вроцлав – місто зустрічі».

І це не меншою мірою стосується і міжнародного театального фестивалю, який кожні два роки проводиться у цьому місті, починаючи з 1999-го, коли досвідчений режисер і організатор фестивалю «Контакт» у Торуні Кристина Майснер очолила вроцлавський театр Вспулчесні й одразу взялася за реалізацію не менш як наполеонівського плану – поєднати за допомогою театру схід, центр і захід Європи, створити діалог, вірніше полілог культур, театральних традицій, інновацій. І в цьому починанні її підтримує не лише рідний колектив, а й усе місто. Вистави показуються на всіх вроцлавських театральних майданчиках, а зустрічі глядачів та професіоналів із митцями, що презентують тут свої останні чи найбільш видатні роботи, проводяться у джаз-клубі.

В середині жовтня на 5-му фестивалі Кристина Майснер зібрала кращих європейських режисерів – Кристофа Марталера, Іво ван Хове, Еймунтаса Някрюшуса, Люка Персеваля, – поєднала з кращими польськими режисерами – Гжегожем Яжиною, Яном Клятою та Барбарою Висоцькою – і долучила до цього ансамблю ще й більш унікальні речі: ляльковий театр із ПАР від Вільяма Колтріджа та політичний відеотеатр з Ірану від Рабі Мру. Ще й зіткнула лобами дві російські театральні традиції – психологічний театр Льва Еренбурга та «театр художника» Дмитра Кримова.

Усі події фестивалю об'єднані темою «Стикаючись зі злом». Укотре були актуалізовані теми війни, зокрема й Другої світової («Поміж нами добре є» у постановці Гж. Яжини), голокосту та стосунків митця і влади («Опус №7» Д. Кримова), світової кризи 2008–2009 («Різенбутцбах: Стала колонія» К. Марталера), вбивств і самогубств, приреченості людини на самотність, її безпорадності та слабкості... На міжнародній дискусії-панелі філософи, режисери, митці та мистецтвознавці намагалися якщо не знайти відповідь, то принаймні обговорити, що є причиною зла в людині і чи можна його подолати. Зрештою, це питання із понад тисячолітньою історією є швидше риторичним, хоча кожної епохи для цього знаходили різні засоби.

Надія СОКОЛЕНКО

На церемонії відкриття 5-го Міжнародного театального фестивалю «Діалог-Вроцлав» міністр культури і національної спадщини Польщі Богдан Здроевський вручив директору фестивалю Кристині Майснер почесну нагороду – срібну медаль Gloria Artis. Фото Бартоломея СОВИ

Коли про кризу в театрі пишуть західноєвропейські критики, а німці чи поляки присвячують цьому питанню окремі випуски журналів чи навіть солідні дослідницькі праці, стає просто смішно – нам би таку кризу!..

Особливо, коли йдеться не просто про цікавих режисерів, щоб не зловживати словами визнаний та видатний, а про цілі трупи однодумців, які діють чітко, злагоджено, створюючи вистави, в яких гармонічно поєднуються нові театральні форми з актуальним змістом і в яких лунає ясне звернення до глядачів.

У «Римських трагедіях» за Шекспіром голландського театру Toneelgroep постановник Іво ван Хове ламає чи не всі усталені театральні умовності. Експерименти з театральним простором були й раніше, але, здається, вперше глядач може вільно пересуватися сценою під час вистави, спостерігаючи за дією на екранах, яких тут чимало.

Можна купувати собі їжу й напої, там же виходити в Інтернет, на канапах посидіти поруч із акторами, які у вільний від гри час, як і пересічні глядачі, влаштовують собі підвечірок – вистава, в якій одну за одною розігрують три класичні шекспірівські п'єси – «Коріолан», «Юлій Цезар», «Антоній і Клеопатра» – триває практично шість годин.

ТЕАТР vs КРИЗА

Хтось може це витлумачити вже не як кризу, а як смерть театру – адже магічне «тут і тепер» підмінюється відеотрансляцією, а буфет працює не лише під час антрактів. Та все ж Іво ван Хове прочитує «Римські трагедії» як виставу про сучасних нам людей, у вчинках і подіях життя яких простежуються класичні сюжети, про що нам не втомлюється повідомляти телебачення – звитяжництво, підступи, війни, зради, світові кризи...

А брунівський рух глядачів сценою і безліч можливостей відволіктися від сценічної дії тільки підтверджують необхідність цих людей. Яка б там трагедія не трапилася, шоу продовжуватиметься, а на їхнє місце знайдуться ж інші, кінець

яких щасливішим також не буде. Саме остання світова криза, що так болісно позначилася і в Україні, в якій шукають виправдання урізаним бюджетам, а отже й відсутності нових цікавих прем'єр в українських театрах, стала темою останньої вистави Кристофа Марталера «Різенбутцбах: Стала колонія».

Вже 15 років поспіль режисер разом із сценографом Анною Фіброк та невеличкою групою акторів створюють свій унікальний театральний світ, сповнений тонкої іронії, виняткових музичних творів, який лакмусовим папірцем реагує на всі перипетії світу зовнішнього, однак, мистецьки перетворюючи та адаптуючи під свою образну мову. Така «річ

у собі», колонія однодумців, хоча у випадку з «Різенбутцбахом» йдеться про зовсім іншу – колонію мешканців забезпечених, поважних бюргерів, дрібної буржуазії.

Від візуалізації рекламного моту «Поки гроші працюють, ви відпочиваєте» Кристофер Марталер переходить до поступової руйнації цього світу – у розпачі мешканці Різенбутцбаху прощаються із милими серцем речами, плачучи над журнальним столиком, обіймаючи своє ліжко, засовуючи голову у шухляду столу, наче у довгому прощальному поцілунку.

Доба відпочинку минула, і нарешті з'являється час для себе, для самовизначення, роботи, навіть творчості та дозвілля, з безликих і непорушних манекенів у дорогому одязі вони перетворюються на людей – і починають жити: влаштовують буйну вечірку у гаражі (низький уклін режисера Піні Бауш), з побутових речей видобувають музику – мокрим пальцем по шпалерах, нігтем по платівці чи склу, підставкою для платівок.

То ж чи варто говорити про кризу? Про кризу зі сцени – так. Подібно до Марталера – іронічно й по-доброму. Про кризу в театрі – навряд, особливо коли з'являються подібні вистави, а театри працюють над новою театральною мовою.

Надія СОКОЛЕНКО
«Різенбутцбах: Стала колонія».
Уклін режисера Піні Бауш.
Фото Бартоломея СОВИ

Персоніфіковане зло

Тема Другої світової несподіваним чином пролунала на фестивалі «Діалог-Вроцлав» у виставах, яких зрештою більше ніщо не поєднує

Зло, яке несуть у собі війна та й усі супровідні їй теми – голокост, тоталітаризм, існування митця в тоталітарній системі, – у «Поміж нами добре є» Гжегожа Яжини («ТР-Варшава») та в «Опусі № 7» Дмитра Кримова («Школа драматичної п'єси», Москва) – персоніфікується, перетворюється на яскраві метафоричні образи.

У виставі «Поміж нами добре є» сучасної польської письменниці Дороти Масловської про початок Другої світової війни

постійно згадує Старенька на інвалідному візку – саме того дня вона поверталася з Вісли і потрапила під перше бомбардування, а решта персонажів на війну чекають так, наче ось-ось вона жива з'явиться на сцені з бокових дверей.

І вона, звісно, приходять, але – відеокадрами бомбардувальників, вибухом і виттям снарядів, перевертаючи сценічну дію з ніг на голову, і всі критичні тексти щодо сучасної Польщі, вкладені в уста Малої Металевої Дівчинки – Олександри Поплавської іронічні і викривальні з приводу самоідентифікації поляків у сучасному світі, хоч і почуті глядачами, зависають у повітрі.

І Старенька, і Дівчинка – фікція, якої насправді не існує, цей шлях розвитку сучас-

ної Польщі обірвався саме з початком Другої світової.

В «Опусі № 7» театального сценографа і режисера Дмитра Кримова Друга світова з'являється лункими кроками нацистського офіцера, який суворо заглядає в залу з екрана, аби в наступний момент зазирнути з інших дверей вже енкаведистом.

Війна гуркотить залізними ролями, що зіштовхуються, гнуться, але продовжують свою гучну та жахітливу музику. Війна залишається намальованими на Стіні плачу маленькими дитячими фігурками, а з кишень чоловіка у капелюсі та окулярах – Януша Корчака – висипаються на сцену льодяники.

Надія СОКОЛЕНКО

редактор рубрики
Володимир БУРБАН

журналісте, брате!

Одіссея «грози» літераторів

Яків ЧЕРНЕНКО

На початку 80-х років у програмах передач Українського радіо зазвучало ім'я журналіста Сергія Куліди. Тоді, в 1982 році, після закінчення філологічного факультету він обійняв посаду редактора відділу прози Головної редакції літературно-драматичного мовлення

То була життєва удача для журналіста-початківця. Ще вчора, на студентській лаві, «спудей» вивчав творчість сучасних класиків – Олеся Гончара, Миколи Бажана, Павла Загребельного, а сьогодні йому вже довірили редагувати їхні твори.

Якось головний редактор «літ-драми» Юрій Засенко доручив «молодому обдаруванню» підготувати до ефіру одне з нових оповідань Гончара. І Сергій не впав, як то кажуть, обличчям у багнюку. Попрацював над рукописом із усією пристрасною молодечою душею. В уяві малювалося: розчулений класик, утираючи сльозу, обіймає свого редактора і, тиснучи руку, кличе до співавторства...

Наступного дня головний таки покликав молодого редактора до свого кабінету. Там сидів сам «метр» – Олес Терентійович. Гончар суворо глянув на зниклового молодика і раптом щиро розсміявся: «Так ось який він – гроза авторитетів!.. А знаєте, Юрію Олексійовичу, – він озирнувся до Засенка, – Сергій мав слухність, коли поправив мене. Не скрізь, звісно, але його редакторські зауваження я сприймаю. Дякую, друже». І подав руку...

У Сергія згодом зародилась ідея – створити радіопередачу, яка б розповідала про пам'ятки культури та історії, про людей, які возвеличили рідну землю. А після того, як Україна

виборола незалежність, на Українському радіо поклали створити передачу, яка йшла б у «прямої ефірі». Як розповідає Сергій Володимирович, то були чи не найшасливіші часи його журналістської біографії. Люди уважно слухали «брехунці», як без злоби, іронічно-поблажливо називали в народі радіомовлення. І писали листи на адресу передачі, яку назвали «Незалежність». Передача мала неймовірні рейтинги. Її навіть висунули на здобуття Шевченківської премії.

Але на той час Сергій опинився за океаном, у Сполучених Штатах: трапилась нагода здобути американську освіту. «Радійник» вступає до Університету штату Нью-Йорк, де спеціалізується на «туристичній» журналістиці. А для того, щоб «підтримати джинси», йде працювати в манхеттенське кафе – розносити каву на за-

мовлення. До речі, так само в той час працював у кав'ярні «Веселка» на Другій авеню, в місці компактного проживання українців у Нью-Йорку, і відомий нині театральний та кіноактор Остап Ступка.

Трохи привичаївшись до «американського способу життя», Куліда пішов працювати до діаспорної газети «Національна трибуна», привнісши туди свіжий струмінь своїми репортажами, нарисами, інтерв'ю. У «Національній трибуні» основними героями статей київського журналіста стали давні знайомі – літературознавець Микола Жулинський, письменники Володимир Яворівський, Олег Микитенко, Павло Мовчан, кінорежисер Олександр Янчук, актор Олександр Ігнатюша, художник Іван Марчук, співак «сестричка Віка»... Але, як казав солдат Швейк, ще ніколи так не

було, щоб якимось не було... Пан Сергій писав і для газети «Новое русское слово», і для «Вечернего Нью-Йорка», для «Київських новин», «Демократичної України» (чий кореспондентом був у США), його матеріали з'являлися і в «автентичній» американській пресі.

Куліда зустрічався в той час із американським президентом Біллом Клінтоном, ізраїльським прем'єром Шимоном Пересом (який здивував журналіста вигуком: «Добрий день!»), мером міста «Великого Яблука» Рудольфом Джуліані, колишнім вигнанцем-дисидентом із СРСР, а тепер міністром Ізраїлю Натаном Штаранським, голлівудською «зіркою» Ерлом Джонсоном («Ігри патріотів», «Близька та реальна небезпека»), автором бестселерів, «Володаркою упірив» Енн Райс, колишніми співвітчизниками

– Нобелівським лауреатом, поетом Йосифом Бродським, співаком Михайлом Гульком, актором «Бубою Касторським, оригінальним куплетистом», генералом КДБ Олегом Калутіним та багатьма іншими.

І знову життя змінилось. Якось на домашній телефон Сергія позвонив незнайомец і, назвавшись Павлом Гусевим, запропонував перейти на роботу до нього в газету. То був власник газети «Московский комсомолец»...

Сергій Куліда опинився в газеті «В Новом Свете», саме так називався «МК» в Америці.

Праця у «ВНС» ще додала чимало досвіду. Наприкінці 1990-х Сергій, назбиравши грошей, вирішив реалізувати свою давню мрію – видавати часопис під назвою «Досє тасмних служб». «Досє» стало виходити одночасно у двох країнах – у Києві та Нью-Йорку. Але сталося неймовірне... 11 вересня 2001 року просто на очах журналіста два пасажирські «Боїнги» врізалися у вежі Всесвітнього торгівельного центру. В силу різних причин впала і фінансова спроможність видавців часопису.

І тоді Сергій Куліда, який і без того частіше бував у Києві, ніж в Америці, вирішує повернутися ближче до рідної домівки. Іде до Санкт-Петербурга, де поновлює видання свого часопису. Але в Росії журналіст протримався недовго. Далося взнаки якесь шовіністичне, навіть на побутовому рівні, ставлення російських колег, зомбованих власною «імперською» пресою, до усього українського. Навіть на дружніх посиденьках в редакції можна було почути щось про «придурків хохлів».

У 2004 році Сергій Куліда, зробивши «подорож навколо світу за десять років», повернувся в Україну. Оселився у місті Буча, що під Києвом, і очолив міську газету «Бучанські новини». Отака журналістська одіссея: де наша не пропадала...

Леонід Кравчук: «Пливти без берега...»

Це був мій успіх. 1994 року газету партії Української Гельсинської групи, яку я очолював, ліва преса нарекла «когутівсько-лук'янівсько-горинівською». Погодьтеся, приємно, коли твоє прізвище стоїть поруч із такими відомими іменами українських визвольних змагань, як Левко Лук'яненко та Михайло Горинь. Потім прийшли погрози у вигляді листів, дзвінків на ґвалт: «Служил в війсках НКВД. Стрелять еще не разучился»

Що рясніше на вулиці цвіла незалежність, то більше до редакції надходило дописів від нових друзів газети, в яких ті розвінчували тоталітарну радянську систему. Більшість із них опинялася у моєму редакторському кошику для сміття, а їхнім авторам я пояснював, що не слід кидатися під поїзд, який вже давно проїхав. Та на один із таких дописів я все ж таки відповів через газету. Його автор – голова солідної націоналістичної організації попросив дати репортаж про те, як його хлопці «вночі демонтували пам'ятник

відомому російському шовіністу Александру Пушкіну». Як потім з'ясувалося, у Лубнах пам'ятку дошку О. Пушкіну хтось облив фарбою. Ось тоді і з'явилася стаття «Від Мюнхена до Лубен». Журналістка Інна Долженкова розвінчала цей «подвиг». А наступного дня нам хтось розбив вивіску.

За кілька місяців потому до редакції завітав экс-президент Леонід Макарович Кравчук. Зав'язалася дружня, відверта розмова.

– А як ви співпрацюєте з проводом партії? – запитував Кравчук.

– Як Моцарт із Сальєрі, – відказував я.
– А хто ж Сальєрі? – допитався Кравчук.
– Не знаю. Тільки не я, – відказую йому.
Перейшли із жартів на поважне.

Я не втримався і запитав: «Леоніде Макаровичу, що робити, до якого берега пристати? Комуністи погрожують, ультранационалісти теж, навіть дошку редакційну розбили».

– А нема в журналіста берега. Отак і пливіть по фарфатеру...

редактор рубрики
Орест КОГУТ

за лаштунками

■ ПРИНАГІДНО

Христина Шишпор – балерина Національної опери України. Народилася в Києві.

З чотирьох років займалася танцями у культурному центрі «Кияночка».

Брала участь у балетних конкурсах в Австрії, Німеччині, Угорщині.

Здобула першу премію Міжнародного конкурсу артистів балету та хореографів імені Сержа Лифаря. Задіяна у виставах «Віденський вальс», «Кармен-сюїта», «Шехеразада», «Дон Кіхот», «Лебедине озеро» та інших.

Христина ШИШПОР: «Балет – завжди V.I.P.-дозвілля»

Оксана КРАСИЛОВА

Христина – чи не єдина балерина Національної опери України, яку можна зустріти на багатьох світських заходах. Її графік щільно розписаний і в театрі, і на дозвіллі

З медійним обличчям нашого балету говоримо про академічність мистецтва і балетні інтриги. Інтерв'ю відбувалося в кафе, тож перше питання виникло підсвідомо.

– **Балерині дозволяється їсти все?**

– Перед виставою, звісно, намагаюся дотримуватися дієти. Як всі люди, буває «зриваюся», потім доводиться більше часу відбувати в балетному класі. Але загалом ні в чому собі не відмовляю.

– **Навіть у шоколаді?**

– Якщо чесно, мій великий плюс, моє щастя – я байдужа до солодощів. Я можу шматок торта промінити на солоного огірка.

– **Скільки часу щодня балерини проводять у класі?**

– Об одинадцятій у нас заняття з класики, те, без чого не можна. Це як азбука. Годин зо дві вправляємось. Потім починаються загальні репетиції вечірньої вистави. Плюс – моя індивідуальна репетиція. Тобто години три-чотири тренувань щодня.

– **Я думала – більше...**

– Більше фізично просто не витримаєш (*усміхається*). Якщо ввечері вистава, то після тренувань ще треба відпочити.

– **Ті байки про балетні інтриги, які обговорюють люди, мають реальне підґрунтя?**

– Зараз це вже не практикується (*усміхається*). Раніше так траплялося. Але мені здається, якщо хочеш нашкодити людині, це можна зробити інакше, ніж сипати скло в пуанти чи стрічки підрізати. Одного разу мені на конкурсі підрізали стрічку на пуантах, але це не завадило гарно виступити.

У нас молода трупа. Впевнені, що місяця вистачить усім, намагаємось порозумітися. Життя довге, ми в одному колективі.

– **Тобі вистачає зарплати балерини Національної опери України?**

– Будь-якій жінці замало будь-якої зарплати (*сміється*). Вона завжди знайде, куди витратити гроші: чи то на новий диван, чи на куртку, чи на сукню.

– **Ти, мабуть, найбільш «розкручена» українська балерина. Постійно з'являєшся на різних світських заходах, знімаєшся для чоловічих журналів. Ти в такий спосіб привертаєш увагу до балету?**

– Цим мистецтва не врятуєш. Ми, як нормальні люди, теж відпочиваємо, нас усюди запрошують. Ми теж п'ємо шампанське, їмо, їздимо автівками. Просто для всіх балерин – це щось таке космічне. Ми такі ж самі люди, ми не інопланетяни.

– **Як колеги ставляться до твоєї світської активності?**

– Фактично ми про це не говоримо. Здебільшого старші колеги дозволяють собі якусь критику, але я завжди відповідаю: «У вас не було такої можливості, у нас є. Чому я маю від чогось відмовлятися?»

– **Які проблеми турбують артистів балету Національної опери?**

– У кожного колективу свої підводні течії. Якісь проблеми стосовно роботи, звісно, є. Втім, гадаю, за нинішніх умов це краще, що може бути.

– **Балет – чи не єдиний вид мистецтва, який досі зали-**

шається дуже академічним. Уже й театр вийшов на вулицю, і танці. А на балет – тільки у вечірніх сукнях, усе суворо...

– Балет завжди був V.I.P.-дозвіллям. Це класика, яка зав-

жди буде модною. Без неї не може існувати жоден інший вид танцю. Навіть гімнастики займаються класикою, щоб виглядати на змаганнях жіночнішими, а не просто виконувати якісь елементи.

за лаштунками

Неможливо зробити балет масовим. Відсоток людей, які змогли до цього дорости, невеликий. Робити балет «на загальний колгосп» не варто. Тоді він фактично перестане існувати.

– Чимало випускників наших хореографічних училищ ідуть працювати за кордон. Справа в грошах?

– Не тільки. Вакантних місць, наприклад, в Національній опері, не так багато. Нині змінилося покоління, на пенсію найближчим часом ніхто не йтиме. Хоча, звичайно, і зовсім інша зарплата в Європі. Мені надходили пропозиції з Віденської опери. Я не захотіла. Я люблю Київ. Крім того, у них робиться акцент на опері, балет йде раз на місяць, одна-дві вистави щопівроку. Я так не можу. Нехай не платять таких грошей, як там, але мені потрібно розвиватися. Півроку танцювати одну виставу – з глузду можна з'їхати!!!

– Коли незнайомі люди дізнаються про твою професію, яка їхня реакція?

– Починають розпитувати, як і що, про пуанти... Зазвичай обіцяють прийти на виставу.

– Тобі не заважає присутність близьких у залі?

– Коли я на кону, мені байдуже, хто на мене дивиться. Часом ти танцюєш, а в першій кулісі стоять твої «доброчливці» і дивляться. Так що, не танцювати?!

– До скількох років працюють балерини?

– Доки здоров'я дозволяє. Офіційно від початку роботи в театрі – двадцять років. А потім – пенсія (посміхається).

редактор рубрики
Анатолій СИТНИК

діаспора: америка

■ ХАРКІВСЬКА БАНДУРА УКРАЇНЦЯ, НАРОДЖЕНОГО В АВСТРАЛІЇ

Центр українського й канадського фольклору імені Петра і Дорис Кулів та Канадський інститут українських студій Альбертського університету приймали відомого музиканта й етномузикознавця Віктора Мішалова.

Мішалов народився в Австралії, де вперше почув і захопився бандурою. Хоча він і намагався задовольнити бажання батьків стати інженером, справжнім його покликанням виявилася музика. 1979 року він поїхав до України навчатися в Київській консерваторії, де, окрім формальних студій з бандури, також брав приватні уроки з традиційного кобзарського мистецтва в такого відомого виконавця, як Григорій Ткаченко, одного з небагатьох майстрів традиційної школи гри на інструменті.

Здобувши стипендію в Австралії 1988 року, Мішалов поїхав до Канади і США, де навчався під керівництвом багатьох провідних бандуристів, записував їхні твори й удосконалював власну техніку. Того ж року він переїхав до Торонто, де нині й мешкає. На початку цього року Мішалов здобув ступінь кандидата наук у Харківській державній академії культури, успішно захистивши дисертацію «Культурно-мистецькі аспекти генези і розвитку виконавства на харківській бандурі».

У жовтні ц.р. в Альбертському університеті Мішалов прочитав лекцію «Гнат Хоткевич, харківська бандура та відновлення занедбаної виконавської традиції».

Мішалов особливо цікавиться харківським виконавським стилем, який майже зник, а також самим інструментом. Він продемонстрував відео канадського виробника бандури Вільяма Вецала, з яким співпрацює і який нещодавно почав виробляти високоякісні бандури із задньою частиною, зробленою зі скловолокна.

Крім університету, Мішалов виступив перед учнями українсько-англійської двомовної програми у початкових школах св. Мартина й о. Кевіна Кернса, а також із концертом, організованим Українським музичним товариством Альберти в Домі української молоді. Віртуозний бандурист, Мішалов також проявив уміння ведучого, роблячи вступи до своїх пісень, що часом переходило в захоплюючі історії про їхнє створення, та переплітаючись із спогадами й планами на майбутнє.

Канадський інститут українських студій,
Центр українського й канадського фольклору
імені Петра і Дорис Кулів

Віторіо СОРОТЮК: «Найгарніша писанка – в Бразилії»

Із 1991 року українська мова викладається у школах Бразилії...

Принципово зауважу, що на днях Віторіо Соротюк з робочим візитом відвідав Україну. Провів низку зустрічей в Міністерстві культури і туризму, Міносвіти, Міністерстві закордонних справ, відвідав кілька міст нашої держави – потенційних міст-побратимів Бразилії. Під час зустрічей обговорювалися питання співробітництва України з українською громадою Бразилії в царині культури, мистецтва, підготовки до відзначення 120-ї річниці української імміграції до Бразилії 2011 року та розвитку культурного життя українських бразильців. Перед відльотом до Південної Америки пан Віторіо погодився дати ексклюзивне інтерв'ю нашій газеті.

Отож, відповідаючи на моє перше запитання був лаконічним:

– Бо то – така держава, де все самобутнє стає найкращим інтернаціональним. Бразилія, – сказав він, – всіляко підтримує міжгнітні проекти. Так, нещодавно світ побачив видавничий проект італійського журналіста «Писанка». Ми допомогли йому презентувати цю книгу в Україні. У ній ідеться не тільки про те, як розмалюють яйця в Бразилії, але й про бразильську політику стосовно розвитку та підтримки української культури та звичаїв. Отже, якщо цю писанку вже роблять у нас – то вона наша, бразильська. Йдеться не лише про українське, приміром, піцца є італійською стравою, але найсмачніше її готують у нашому Сан-Пауло, Німеччина є офіційною пивоварнею, але найкраще пиво у Бразилії.

Перш ніж відповісти на респиту моїх запитань, пан Віторіо поінформував мене про його, українську Бразилію.

– У Бразилії мешкає 400 тисяч нащадків українців. Найбільше їх – близько 80% – у штаті Парана. Вони здебільшого працюють лікарями, адвокатами, суддями, полісменами. Одне слово, здебільшого мають престижні професії.

На території Бразилії є наші музеї, школи, ресторани. Української мови навчають у бразильських університетах. Бразильське місто Прудентополіс

та українське – Тернопіль є побратимами. До речі, у Прудентополісі проживає понад 75 відсотків етнічних українців. Також у Бразилії є понад 200 українських церков, 90 відсотків з них – це греко-католики і 10 – православні. Зауважу, що лише кожен восьмий українець (українка) створюють сім'ї з українцями за походженням.

– А як уряд Бразилії дбає про українську громаду?

– Аби не бути голослівним, скажу: нещодавно наш уряд виділив 600 тисяч доларів для реконструкції найстарішої української церкви у Бразилії. У місті Куритіба зведено меморіал жертвам Голодомору у тому ж стилі, що й у вас пам'ятник на Михайлівській площі у Києві. Також на часі визнання парламентом Бразилії Голодомору в Україні 1932–1933 років геноцидом, уже багато рад штатів Бразилії проголосувало за це рішення.

– Пане Віторію, наших читачів найбільше цікавить, як представники української меншини у законодавчих органах штатів

Бразилії пропагують українську культуру?

– Загалом у нас немає такого поняття, як нацменшини. Ми настільки інтернаціональна країна, що ті люди, яких ви дозволили собі назвати нацменшинами, створюють нині основний генофонд Бразилії.

А тепер повернемося до відповіді на ваше запитання. Сьогодні у релігійній столиці української громади діють український клуб з фольклорною групою «Веселка», асоціація вчителів української мови, Товариство освіти Св. Василя, яке видає газету «Праця». 1980 року в місті Куритіба за ініціативою УГКЦ було створено релігійно-культурний центр «Полтава», який має однопольову фольклорну групу, хор, капелу бандуристок «Фіалка», оркестр, суботню школу і духовну семінарію. У Бразилії ми маємо 25 вокалістів, 200 хористів і дві групи бандуристів у Прудентополісі і Куритібі.

У Куритібі існує також Товариство прихильників української культури (ТПУК), яке організує культурні заходи, тематичні вечори, присвяче-

ні історії, культурі, літературі України. За сприяння цієї організації видані португальською мовою брошури про творчий шлях Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, а також збірник віршів місцевої української поетеси Олени Колодій. З ініціативи членів ТПУК в м. Куритібі створено Інститут тропічних рослин, який зараз здійснює у Прудентополісі проект з вирощування та первинної переробки південноамериканського чаю мате.

Із 1991 року українська мова як іноземна викладається в кількох державних школах м. Прудентополіса та в навчальних закладах, де проживає найбільше українців. Зараз здійснюється підготовка проекту «Бразильський лекторат» у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка. У його рамках бразильські викладачі читатимуть українським студентам лекції з бразильського варіанта португальської мови, бразильської культури та цивілізації. На різних спеціалізаціях і в різних містах України навчається 9 студентів з Бразилії, які мають українське походження.

– Пане Віторію, Ви мали зустріч з міністром культури і туризму Василем Вовкуном, про що ви домовилися?

– Так, я мав таку нагоду. Ми домовилися про тісну співпрацю і вже у грудні цього року пан міністр пообіцяв направити групу вокалістів з України, яка б виступила у Бразилії. Також плануємо низку заходів, що відбуватимуться у тих містах Бразилії, де найбільше живе українців, і працюємо над тим, аби уряди Бразилії та України підготували велику святкову програму.

Наші аматори готують для України театральні вистави, в яких покажуть життя-буття бразильських українців. Мені приємно повідомити, що під час цього візиту префект м. Паранагуа (штат Парана) Жозе Бака Філью разом з секретарем міськради Олександром Коленковим підписали договір про побратимство Маріуполя і Паранагуа, а згодом хочемо знайти відповідного українського побратима бразильському місту Кампо-Моурао, де працює найбільший аграрно-промисловий кооператив Бразилії, зараз ми шукаємо саме таке місто в Україні.

Розмову вела Віра МАКОВИЙ

діаспора: франція

■ НАТАЛЯ КОЧУБЕЙ: «НАС ОБ'ЄДНУЄ ЛЮБОВ ДО УКРАЇНИ»

Під час відрядження до Франції пощастило відвідати Культурно-інформаційний центр при посольстві України у Франції та поспілкуватися з Наталією Кочубей, директором центру, радником посольства з питань культури.

Пані Наталя розгортає кольоровий французький журнал, де надруковано матеріал про виставку вишиванок, яка відбулася в Культурно-інформаційному центрі. Барвисті рушники, серветки, вишиванки з кетягами калини. Неймовірної краси кольори. «Й справді українська вишивка зачаровує всіх, – ділиться думками моя героїня.

– Правду кажучи, я й сама колись вишивала, робила мережки, – розповідає пані Наталя. – Мама мене вчила того ремесла. Взагалі наша родина багата на таланти. Мій батько родом із Полтавщини, мама – з Чернігівщини. Любимо українську пісню, бандуру, танок, театр.

– Хто зініціював створення Культурно-інформаційного центру у Франції?

– 2004 року посол України у Франції Юрій Сергєєв порушив це питання. Спочатку подбали про приміщення. Наступного року ініціативу підтримав президент України Віктор Ющенко. Саме тоді першою гостею у нас була Катерина Ющенко. Під час її візиту до Франції відбулася церемонія передачі школі повного комплексу підручників, які посольство отримало від Інституту українознавства, Міністерства освіти України, фундації «Україна-3000».

Надзвичайно пізнавальним було спілкування із відомим українським композитором, ректором Київської дитячої Академії мистецтв Михайлом Чембержі. Відтоді Українська школа мистецтв у Парижі та Київська дитяча Академія мистецтв, згідно з підписаною угодою про співпрацю, провели низку спільних культурно-мистецьких заходів.

– Ваш творчий запал, неабиякий досвід роботи здобуті у Парижі?

– Досвід роботи у мене ще з України. Я працювала у Французькому культурному центрі в Києві. Саме там знайомилася з молодими митцями. Сьогодні це так знадобилося. Завдяки співробітництву з Міністерством культури і туризму України у нас відбувається багато виставок художників, зустрічей з письменниками, акторами, – як-от чудовий творчий вечір української поетки, громадської діячки Людмили Скирди.

Наша пісня над Марсовим полем

Людмила ЧЕЧЕЛЬ

Навчаючись за кордоном, можна отримати атестат Міжнародної української школи

Центр Парижа, 22 avenue de Messine. Звучить рідна мова. Працюють мистецькі класи з хореографії, хорового співу, образотворчого мистецтва, бандури, ательє вишивки, театральна студія. Так щороку розпочинається свято першого дзвоника в Українській школі мистецтв у Парижі при посольстві України у Франції.

Цьогоріч Міжнародною українською школою проведено державну атестацію. Учні вперше одержали свідоцтва України про курс середньої освіти. Отож, навчаючись за кордоном, діти мають можливість отримати атестат Міжнародної української школи.

Моя співрозмовниця – Олена Місталь, директор Української школи мистецтв у Парижі.

– Пані Олено, як виникла ідея створення школи мистецтв і хто були її засновники?

– 2004 року, коли Українська держава існувала вже понад 10 років, виникла ідея створити школу, яка давала б освіту на державному рівні, за державними підручниками, за державною програмою. Тому ми, колектив одностайців, українці, які отримали свої дипломи у Франції та Україні, за різних обставин опинившись у Франції, виявили бажання віддати своє дозвілля українській школі, з викладанням мови, літератури й історії за державними стандартами, розробили проєкт. Ідею підтримали Мініс-

терство освіти і посольство України у Франції.

Приємно пригадати, як посол України у Франції Юрій Сергєєв відкривав перший концерт учнів Української школи мистецтв на Марсовому полі...

Отож, постали організаційні питання: де розташувати школу, хто викладатиме в ній, яким чином залучити дітей, зацікавити батьків навчальним закладом нового зразка, інноваційною школою. Посольство України у Франції надало приміщення Українського культурного центру, і тепер щосередини (у Франції середина – вихідний день) школярі мають змогу вивчати мову, літературу, історію. А щоб зацікавити франкомовних дітей українського походження, була створена Українська школа мистецтв, де поряд з мовою, літературою й історією викладається образотворче мистецтво, хоровий спів,

– Які перспективи поліпшення роботи школи? Що об'єднає учнів і вчителів?

– Насамперед любов до України, до українського мистецтва. Радіємо створенню Міжнародної української школи, де діти громадян України, які тимчасово або постійно проживають за кордоном, матимуть право на повну загальну та середню освіту.

Зі створенням Міжнародної української школи, до якої належить Школа мистецтв у Парижі, діти можуть здобути українську освіту завдяки дистанційній формі навчання, яке вможливило проводити консультації, готувати кожну дитину індивідуально або в групах, тим самим відкриваючи широкі обрії.

Ми всі знаємо, що національна свідомість і культура беруть початок у шанобливому ставленні до свого народу та його історії. Тому молоде покоління українців повинно знати, яким шляхом наш народ ішов до незалежності, яку ціну було сплачено за те, щоб «...не вмерли України і слава, і воля». Ми, хто за різних обставин опинився за кордоном, відчуваємо, як з кожним днем дедалі більше стаємо українцями, хоч і далеко від рідної землі.

Фото автора

У Культурно-інформаційному центрі посольства України у Франції відбулася презентація фестивалю «Погляд з України».

Цього разу було представлено його 5-й випуск та перший випуск фестивалю «Еґрідал» – дні культури кримських татар у Франції

Ідея створення фестивалю Regard d'Ukraine («Погляд з України») народилася на острові Сен-Дені 2004 року з ініціативи асоціації PROLISKY («ПРОЛІСКИ»).

Осінні зустрічі в Парижі

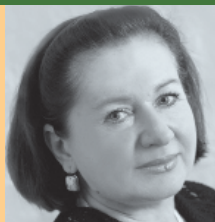
Мета заходу – обмін творчістю: театр, музика, література, живопис, фотографія, кінематограф, танець та науково-практичні конференції. Це чудова можливість представити широкій французькій громадськості сучасну українську культуру в усьому її артистичному розмаїтті, відкрити імена молодих і вже визнаних митців.

Мистецьке об'єднання «Кримський стиль» представив виставку творів деко-

ративно-ужиткового мистецтва кримських татар: ювелірні вироби, кераміка, вишивка (у тому числі золоте шиття), ткацтво, декоративний розпис. Французів зачарував живопис і декоративно-прикладне мистецтво «Трипільські мотиви» художника Костянтина Сапуна. Лауреати міжнародних конкурсів піаністи Ганна Ковалівська, Дмитро Чоні та скрипаль Олег Дудниченко презентували концерт класичної музики.

редактор рубрики
Наталія ПОТУШНЯК

телерадіотиждень

Телеканал «Культура» 2-8 листопада 2009 року

Понеділок, 2 листопада

ДО 14:00 ПРОФІЛАКТИКА

- 14.00 Коли альт грає першу скрипку
- 14.45 Фестиваль народної творчості
- 15.10 Бенефіс Вікторії Альошиної
- 15.30 Історія Голосіва
- 15.40 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 6. «Окупація»
- 16.30 Т/с «Тасмичий острів»
- 17.00 Мультифільми
- 17.30 Чернігів. Перлина архітектури. Церква Параскеви П'ятиці
- 17.40 Пісня білого вовка. Олександр Ігнатуша
- 18.15 Т/с «Захисник»
- 19.00 Прайм-тайм культури
- 19.15 Прогулянка Києвом з академіком Сергієм Кримським. Другий Єрусалим
- 19.35 Вулиця Терещенківська, 11, частина 1
- 20.00 Визначні українці. Микола Руденко, частина 1
- 20.30 Модест Мусоргський. Опера «Борис Годунов»
- 22.50 Мамина доля, частина 1
- 23.30 Технократична естетика
- 00.00 Прайм-тайм культури
- 00.15 Прогулянка Києвом з академіком Сергієм Кримським. Другий Єрусалим
- 00.35 Вулиця Терещенківська, 11, частина 1
- 01.00 Визначні українці. Микола Руденко, частина 1
- 01.30 Модест Мусоргський. Опера «Борис Годунов»
- 03.50 Чернігів. Перлина архітектури. Церква Параскеви П'ятиці
- 04.00 Пісня білого вовка. Олександр Ігнатуша
- 04.35 Мамина доля, частина 1
- 05.15 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 6. «Окупація»

Вівторок, 3 листопада

- 06.00 Молитва за Україну
- 06.05 Чернігів. Перлина архітектури. Церква Параскеви П'ятиці
- 06.15 Пісня білого вовка. Олександр Ігнатуша
- 06.45 Т/с «Захисник»
- 07.30 Мультифільми
- 08.00 Прайм-тайм культури
- 08.20 Модест Мусоргський. Опера «Борис Годунов»
- 10.40 Енергія здорового духу
- 11.15 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 6. «Окупація»
- 12.00 Т/с «Тасмичий острів»
- 12.30 Мамина доля, частина 1
- 13.10 Прогулянка Києвом з академіком Сергієм Кримським. Другий Єрусалим
- 13.30 Х/ф «Чук і Гек»
- 14.20 «Якби хтось знав мою самотність»
- 14.50 Вулиця Терещенківська, 11, частина 1
- 15.05 Визначні українці. Микола Руденко, частина 1
- 15.40 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 7. «Визволення»
- 16.30 Т/с «Тасмичий острів»
- 17.00 Мультифільми
- 17.30 Чернігів. Слещський Свято-Успенський монастир
- 17.45 Василь Симоненко в контексті часу
- 18.15 Т/с «Захисник»
- 19.00 Прайм-тайм культури
- 19.15 Прогулянка Києвом з академіком Сергієм Кримським. Софія Київська
- 19.35 Вулиця Терещенківська, 11, частина 2
- 20.00 Визначні українці. Микола Руденко, частина 2
- 20.30 Х/ф «За ніччю день іде» серія 1
- 21.30 Українські державники. Борис Возницький
- 22.20 Мамина доля, частина 2
- 23.00 Мультифільми
- 00.00 Прайм-тайм культури
- 00.15 Прогулянка Києвом з академіком Сергієм Кримським. Софія Київська
- 00.35 Вулиця Терещенківська, 11, частина 2
- 01.00 Визначні українці. Микола Руденко, частина 2
- 01.30 Х/ф «За ніччю день іде» серія 1
- 02.35 Чернігів. Слещський Свято-Успенський монастир
- 02.50 Василь Симоненко в контексті часу
- 03.20 Українські державники. Борис Возницький
- 04.15 Мультифільми
- 05.10 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 7. «Визволення»

Середа, 4 листопада

- 06.00 Молитва за Україну
- 06.05 Чернігів. Слещський Свято-Успенський монастир
- 06.20 Василь Симоненко в контексті часу
- 06.45 Т/с «Захисник»
- 07.30 Мультифільми
- 08.00 Прайм-тайм культури
- 08.20 Х/ф «За ніччю день іде», серія 1
- 09.25 Українські державники. Борис Возницький
- 10.10 Мультифільми
- 11.10 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 7. «Визволення»
- 12.00 Т/с «Тасмичий острів»
- 12.30 Мамина доля, частина 2
- 13.15 Прогулянка Києвом з академіком Сергієм Кримським. Софія Київська
- 13.35 Х/ф «Тимур і його команда»
- 14.55 Вулиця Терещенківська, 11, частина 2
- 15.15 Визначні українці. Микола Руденко, частина 2
- 15.45 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 8. «Коли ж закінчиться війна»
- 16.30 Т/с «Тасмичий острів»
- 17.00 Мультифільми
- 17.30 Чернігів. Троїцько-Іллінський монастир
- 17.40 Театри Криму
- 18.15 Т/с «Захисник»
- 19.00 Прайм-тайм культури
- 19.15 Діалог. Брати Капранови
- 19.40 Зустрічний рух. Ольга Сніданко
- 19.50 Олег Черногуз. Портрет, частина 1
- 20.30 Х/ф «За ніччю день іде», серія 2
- 21.35 Ті, що походять від сонця
- 22.15 Польський кіноавангард
- 22.40 Франтішка та Стефан Темерсоні
- 23.20 Мамина доля, частина 3
- 00.00 Іозеф Гайдн і його оточення, частина 2
- 00.15 Діалог. Брати Капранови
- 00.40 Олег Черногуз. Портрет, частина 1
- 01.20 Зустрічний рух. Ольга Сніданко
- 01.30 Х/ф «За ніччю день іде», серія 2
- 02.35 Чернігів. Троїцько-Іллінський монастир
- 02.45 Театральні перехрестя. Театри Криму
- 03.15 Ті, що походять від сонця
- 04.00 Польський кіноавангард
- 04.25 Франтішка та Стефан Темерсоні
- 04.35 Мультифільми
- 05.15 Іозеф Гайдн і його оточення, частина 2
- «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 8. «Коли ж закінчиться війна»

Четвер, 5 листопада

- 06.00 Молитва за Україну
- 06.05 Чернігів. Троїцько-Іллінський монастир
- 06.15 Театри Криму
- 06.45 Т/с «Захисник»
- 07.30 Мультифільми
- 08.00 Прайм-тайм культури
- 08.20 Х/ф «За ніччю день іде», серія 2
- 09.25 Ті, що походять від сонця
- 10.05 Зустрічний рух. Ольга Сніданко
- 10.15 Діалог. Брати Капранови
- 10.40 Мультифільми
- 11.15 Іозеф Гайдн і його оточення, частина 2
- «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 8. «Коли ж закінчиться війна»
- 12.00 Т/с «Тасмичий острів»
- 12.30 Мамина доля, частина 3
- 13.10 Польський кіноавангард
- 13.35 Франтішка та Стефан Темерсоні
- 14.35 Ансамбль сучасного балетного танцю «Надія»
- 15.05 Олег Черногуз. Портрет, частина 1
- 15.45 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 9. «Життя після перемоги»
- 16.30 Т/с «Тасмичий острів»
- 17.00 Мультифільми
- 17.30 Чернігів. Дзвіниця Мазепи. Колегіум
- 18.00 Природний заповідник «Медобори»
- 18.15 Т/с «Захисник»
- 19.00 Прайм-тайм культури
- 19.15 Неформат
- 20.00 Олег Черногуз. Портрет, частина 2
- 20.30 Золота колекція «Золотих воріт». Михайло Булгаков.
- «Дон Кіхот. 1938 рік».
- Київський театр імені Лесі Українки
- 23.20 Фільм-концерт «Пам'ять серця»
- 23.30 Поетика вогняних меж Олена Теліга, частина 1
- 00.00 Прайм-тайм культури
- 00.15 Неформат
- 01.00 Олег Черногуз. Портрет, частина 2

- 01.30 Золота колекція «Золотих воріт». Михайло Булгаков
- «Дон Кіхот. 1938 рік».
- Київський театр імені Лесі Українки
- 04.20 Чернігів. Дзвіниця Мазепи. Колегіум
- 04.50 Природний заповідник «Медобори»
- 05.05 Фільм-концерт «Пам'ять серця»
- 05.15 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 9. «Життя після перемоги»

П'ятниця, 6 листопада

- 06.00 Молитва за Україну
- 06.05 Чернігів. Дзвіниця Мазепи. Колегіум
- 06.30 Природний заповідник «Медобори»
- 06.45 Т/с «Захисник»
- 07.30 Мультифільми
- 08.00 Прайм-тайм культури
- 08.15 Золота колекція «Золотих воріт». Михайло Булгаков.
- «Дон Кіхот. 1938 рік».
- Київський театр імені Лесі Українки
- 11.05 Фільм-концерт «Пам'ять серця»
- 11.20 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 9. «Життя після перемоги»
- 12.00 Т/с «Тасмичий острів»
- 12.35 Поетика вогняних меж Олена Теліга, частина 1
- 13.05 Неформат
- 13.50 Х/ф «Колівщина»
- 15.00 Олег Черногуз. Портрет, частина 2
- 15.30 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 10. «Бідні переможці»
- 16.30 Т/с «Тасмичий острів»
- 17.00 Мультифільми
- 17.30 «Він! Микола Вінграновський», частина 1. «Слово»
- 18.05 Чернігів. Кам'яниця Якова Лизогуба
- 18.15 Т/с «Захисник»
- 19.00 Прайм-тайм культури
- 19.15 Знімалося кіно. Кінорежисер Родіон Юхименко
- 19.45 Портретний живопис Федора Загороднюка
- 19.55 Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем.
- 20.30 Х/ф «Попа межами болю»
- 21.55 Острови Дмитра Яворницького
- 22.30 Від війни до милосердя
- 23.05 Козацька пісня капели бандуристів
- 23.30 Поетика вогняних меж Олена Теліга, частина 2
- 00.00 Прайм-тайм культури
- 00.15 Знімалося кіно. Кінорежисер Родіон Юхименко
- 00.45 Портретний живопис Федора Загороднюка
- 00.55 Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем.
- 01.30 Х/ф «Попа межами болю»
- 02.55 «Він! Микола Вінграновський», частина 1. «Слово»
- 03.30 Чернігів. Кам'яниця Якова Лизогуба
- 03.40 Острови Дмитра Яворницького
- 04.10 Від війни до милосердя
- 04.45 Ірмоси. «Якщо воспоєм»
- 05.00 «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 10. «Бідні переможці»

Субота, 7 листопада

- 06.00 Молитва за Україну
- 06.05 «Він! Микола Вінграновський», частина 1. «Слово»
- 06.35 Чернігів. Кам'яниця Якова Лизогуба
- 06.45 Т/с «Захисник»
- 07.30 Мультифільми
- 08.00 Прайм-тайм культури
- 08.15 Х/ф «Попа межами болю»
- 09.40 Козацька пісня капели бандуристів
- 10.00 Енергія здорового духу
- 10.30 Нариси історії культури України з Мирославом Поповичем.
- 11.00 Михайло Драгоманов
- «Київ – місто-герой, місто-великомученик», фільм 10. «Бідні переможці»
- 12.00 Т/с «Тасмичий острів»
- 12.30 Поетика вогняних меж Олена Теліга, частина 2
- 13.00 Портретний живопис Федора Загороднюка
- 13.10 Знімалося кіно. Кінорежисер Родіон Юхименко
- 13.40 Ю. Шевченко. «Буратіно». Балет Національної опери України
- 15.15 Острови Дмитра Яворницького
- 15.50 Від війни до милосердя
- 16.25 Театральні силуети. «Серце матері».
- Ганна Ніколенко
- 17.00 Мультифільми
- 17.30 «Він! Микола Вінграновський», частина 2. «Серце»

- 18.00 «Шлях до себе». Раїса Недашківська
- 19.00 В'ячеслав Воронін.
- Молочний шлях по-російськи
- 20.15 Любов, сурми та козобаси Касяня Левченка
- 20.30 Х/ф «Ім'я твоє»
- 21.50 Гурт «Рутенія». Експромт
- 22.15 30 хвилин для душі з Оленою Шнипко
- 22.50 Й. - С. Бах. «Кавова кантата». Вистава Київського академічного театру оперети
- 00.00 В'ячеслав Воронін.
- Молочний шлях по-російськи
- 01.15 Любов, сурми та козобаси Касяня Левченка
- 01.30 Х/ф «Ім'я твоє»
- 02.50 «Він! Микола Вінграновський», частина 2. «Серце»
- 03.25 «Шлях до себе». Раїса Недашківська
- 04.20 Й. - С. Бах. «Кавова кантата». Вистава Київського академічного театру оперети
- 05.30 30 хвилин для душі з Оленою Шнипко

Неділя, 8 листопада

- 06.00 Молитва за Україну
- 06.05 «Він! Микола Вінграновський», частина 2. «Серце»
- 06.35 «Шлях до себе». Раїса Недашківська
- 07.30 Мультифільми
- 08.00 В'ячеслав Воронін.
- Молочний шлях по-російськи
- 09.15 Х/ф «Ім'я твоє»
- 10.35 Театральні силуети. «Серце матері».
- Ганна Ніколенко
- 11.10 Д/ф «Світло по той бік ночі»
- 12.00 30 хвилин для душі з Оленою Шнипко
- 12.30 Любов, сурми та козобаси Касяня Левченка
- 12.45 Гурт «Рутенія». Експромт
- 13.15 Золота колекція «Золотих воріт». Михайло Булгаков.
- «Дон Кіхот. 1938 рік». Київський театр імені Лесі Українки
- 16.05 Музеї волинської ікони
- 16.20 Портретний живопис Федора Загороднюка
- 17.00 Мультифільми
- 17.30 «Він! Микола Вінграновський», частина 3. «Син свого народу»
- 18.00 «Пікардійська терція».
- «Антологія. Том II»
- 19.00 Родина Миколи Лисенка
- 19.25 «Червона калина».
- «Бандуро моя мальована»
- 20.10 Місто сонця
- 20.30 Х/ф «Сара Бернар»
- 22.05 Так було і так буде довіку
- 22.15 Асторфест
- 00.00 Родина Миколи Лисенка
- 00.25 «Червона калина».
- «Бандуро моя мальована»
- 01.10 Місто сонця
- 01.30 Х/ф «Сара Бернар»
- 03.05 «Він! Микола Вінграновський», частина 3. «Син свого народу»
- 03.35 Д/ф «Світло по той бік ночі»
- 04.15 Асторфест

Радіоканал «Культура» (III програма Українського радіо) 26 жовтня – 1 листопада 2009 року

Нас можна почути по трипрограмовому приймачу на третій «кнопці» по всіх областях України, а у Києві та області у діапазоні УКХ (FM) на частоті 72, 86 МГців.

Телефон прямого ефіру 239-62-95.

Про радіоканал «Культура» та наші передачі можна дізнатися, а також почути нас в мережі Інтернет на офіційному сайті Національного радіокомпанії України в режимі Real Audio за адресою: www.nrcc.gov.ua та через супутник «Хеллс Сат 2» на орбітальній позиції 39 східної довоти, частота 11512 МГців, поляризація горизонтальна, швидкість цифрового потоку 27500, корекція помилок 3/4.

Понеділок, 2 листопада

- 7.55 Поезія з поштової скриньки радіо «Культура». М. Сенчило
- 8.00 «Тарасова доля. День за днем»
- 8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
- 10.30 «Мова і нація» з Г. Короненко (прямий ефір)
- 13.15 «Моя література». О. Лишега
- 13.45 Т. Шевченко. З «Кобзаря»
- 15.05 «Галерея мистецтв», театральна програма. Прямий ефір
- 15.45 «Поетична мозаїка». В. Кордун
- 16.05 «Як ми говоримо».
- Ведучі – професори, письменники І. Юшук, А. Ткаченко
- 16.45 «Літературний серіал». М. Жулинський.
- «Він знав, як багато важить слово»
- 17.05 «Політика і мораль». Авторська програма Леся Танюка. Прямий ефір
- 18.50 «Співана поезія». Т. Петриненко

- 16.05 «Жива душа поетова свята...».
- Ведучий В. Портяк
- 16.45 «Літературний серіал». М. Жулинський
- «Він знав, як багато важить слово»
- 17.15 «Художній всевіт літератури».
- Авторська програма М. Наєнка (прямий ефір)
- 19.05 «На перетині думок». Інформаційно-познавальний блок (прямий ефір)

Вівторок, 3 листопада

- 8.00 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
- 8.05 (19.05) «Тарасова доля. День за днем»
- 10.30 «Прем'єра книги», культурологічна програма
- 11.35 «Вільна генерація» з Г. Балакир
- 12.05 «Духовні пристани»
- 13.05 «Огонь в одязі слова». Авторська програма П. Осадчука
- 13.45 «Літературні читання». С. Кириченко.
- 15.05 «Люди не зі страху»
- 15.05 «На вірність України». Авторська програма О. Кобець
- 15.45 «Роки. Актори. Ролі...» з С. Гудзь-Войтенко. Народний артист України Федір Стригун. До 70-річчя митця
- 16.45 «Літературний серіал». М. Жулинський.
- «Він знав, як багато важить слово»
- 17.05 «Українське державництво». Авторська програма В. Сергійчука (прямий ефір)
- 17.55 «Драматична мініатюра» Н. Коломисць
- 19.05 «Паризький горобчик». Про Едіт Піаф
- 19.05 «На перетині думок». Інформаційно-познавальний блок (прямий ефір)
- 21.40 «Ім'я»
- 23.25 «Поезія»

Середа, 4 листопада

- 7.45 «Він вибрав березиль». До дня смерті Леся Курбаса
- 8.00 (19.05) «Тарасова доля. День за днем»
- 8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
- 10.30 «Журнали-журналики-журнальчики» (прямий ефір)
- 12.05 «Наш родовід» з Г. Яворовою і доктором історичних наук Т. Чухлібом
- 12.45 «Поетична мозаїка». Б.-І. Антонич
- 13.05 «Профілактика розуму і совісті з Є. Дударем»
- 13.45 «Літературні читання». С. Кириченко.
- 15.05 «Люди не зі страху»
- 15.05 «Культура здоров'я» з М. Щербою.
- Науково-популярна програма
- 15.45 «Книжковий ярмарок» з В. Карпінським
- 16.05 «Свою Україну любіть».
- Культурологічна програма
- 16.45 «Літературний серіал». М. Жулинський.
- «Він знав, як багато важить слово»
- 17.05 «Радіопрезентації». Ведучий В. Марусик
- 19.10 «На перетині думок». Інформаційно-познавальний блок (прямий ефір)
- 21.15 «Удзеркалі сучасності». Авторська програма М. Сидоржевського
- 23.05 «Поетична мозаїка»
- 23.25 «Поезія»

Четвер, 5 листопада

- 7.55 «Поезія». Н. Світлична
- 8.00 (19.05) «Тарасова доля. День за днем»
- 8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
- 10.30 «Мова і нація» з Г. Короненко (прямий ефір)
- 13.15 «Моя література». О. Лишега
- 13.45 Т. Шевченко. З «Кобзаря»
- 15.05 «Галерея мистецтв», театральна програма. Прямий ефір
- 15.45 «Поетична мозаїка». В. Кордун
- 16.05 «Як ми говоримо».
- Ведучі – професори, письменники І. Юшук, А. Ткаченко
- 16.45 «Літературний серіал». М. Жулинський.
- «Він знав, як багато важить слово»
- 17.05 «Політика і мораль». Авторська програма Леся Танюка. Прямий ефір
- 18.50 «Співана поезія». Т. Петриненко

П'ятниця, 6 листопада

- 7.45 «Святині України»
- 8.00 «Тарасова доля. День за днем»
- 8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
- 10.15 Авторська програма Ю. Мицика
- «Джерела національної пам'яті» (прямий ефір)
- 11.30 «Поезія». О. Лишега
- 12.05 «Сімейний лікар плюс». Авторська програма Л. Порожняк-Гановської (прямий ефір)
- 12.45 Т. Шевченко. З «Кобзаря»
- 13.05 «Про історичне минуле і сьогодення з Богданом

- Червакото. Історично-публіцистична програма (прямий ефір)
- 15.05 «Українська література: учора і сьогодні». Авторська програма М. Жулинського
- 15.40 «Поезія». М. Вінграновський
- 16.05 «Наукові обрії»
- Авторська програма директора Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнології імені М. Рильського НАНУ Г. Скрипник
- 16.45 «Літературний серіал». М. Жулинський.
- «Він знав, як багато важить слово»
- 17.05 «Мистецтво життя». Авторська програма О. Кавуценка (прямий ефір)
- 17.55 «Драматична мініатюра». Український історик, археолог, фольклорист Д. Яворницький
- 19.10 «На перетині думок». Інформаційно-познавальний блок (прямий ефір)
- 21.15 «Тасмичні та загадки України». Ведуча Г. Короненко (прямий ефір)

Субота, 7 листопада

- 8.00 «Тарасова доля. День за днем»
- 8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма (прямий ефір)
- 10.30 «Суботні зустрічі з І. Драчем» (прямий ефір)
- 11.35 «Країна Моксель, або Відкриття Великої корости». Сторічки книги В. Білінського. Читач заслужений артист України П. Боїко
- 12.35 «Поезія без кордонів». Авторська програма В. Ткаченка. Переклади поезій Ш. Бодлера
- 12.55 «Драматична мініатюра». Твори переможців лауреатів другого конкурсу радіоіс. Є. Кононенко.
- 14.00 «Телефонна елегія»
- 15.05 «Рідний край» з В. Марусиком
- 15.05 «Україна-Польща. Діалог двох культур» (прямий ефір)
- 16.30 «Національна ідея в постатях». Авторська програма професора О. Гриніва
- 17.05 «Мистецький щоденник» з Г. Короненко
- 18.05 «Поезія». В. Гуменик. Читає заслужений артист України В. Обручов.
- 19.00 «Ідеали сучасності. Світло і тіні». Авторська програма М. Пороського (прямий ефір)
- 19.40 «Нобелівські лауреати». Авторська програма М. Слабошпицького
- 20.10 «Мистецька вітальня М. Єдоміха» (прямий ефір)
- 21.10 «Театр одного актора». Заслужений артист України П. Боїко читає сторінки історичного роману у віршах Л. Костенко «Берестечко»
- 21.55 «Живий голос поета»
- 22.55 «Радіоавтографи»

Неділя, 8 листопада

- 6.25 Актуальне інтерв'ю
- 7.25 «Поезія»
- 7.45 «З фондової скарбниці радіо «Культура»
- 8.00 «Тарасова доля. День за днем»
- 8.05 «Знакова постать». Інформаційно-музична програма
- 10.05 «Місяцелік»
- 10.55 «Драматична мініатюра». «П. Орлик»
- 11.05 Літературна кав'ярня. Ведуча Л. Якимчук (прямий ефір)

СПЕЦІАЛЬНА ТЕМА

Таємниці
старого мистецтва

Українформ

Польського архітектора Яна Павлицького українці знають як керівника проекту реставрації срібних Царських врат головного іконостасу Софійського собору в Києві.

За паном Павлицьким головний принцип будівництва храмів – надати людині можливість відчутти велич Господа, а через неї і власну велич. Архітектура церкви відрізняється від архітектури тоталітарних режимів саме тим, що давні культові споруди підносять людину, а притаманна тоталітаризму гігантоманія її припинює, робить малесеньким гвинтиком у величезному механізмі системи. Збагнути це допоміг митцю його дід і вчитель, професор Краківської академії мистецтв Адам Сталони Добжанський – славетний іконописець, чий монументальні композиції, вітражі та мозаїки прикрашають інтер'єри 52 храмів Польщі і який ще в 1950-ті роки відчув і відродив духовну красу візантійської ікони

Наталія ЗІНЧЕНКО

Роздумами про архітектуру давню і сучасну, про сенс життя, про час і про себе митець поділився з читачами «КіЖ»

- **П**ане Яне, що привело Вас до київської Святої Софії?
– Я не раз думав, чому опинився у Софії Київській, чому працював у польських майстернях по відродженню пам'яток? Чому мені раптом удавалося отримати зв'язки, конче потрібні на певний час і яких раніше не мав? Чому вдалося знайти достойних людей для співпраці? Їх посилав мені Господь. Шляхи Божі незбагненні. Навіть руками недостойних Господь може творити великі справи.
- **Чому вирішили, що недостойні? Адже Бог вибрав саме Вас?**
– Обирають не завжди достойних. Я люблю світське життя, танці, вродливих жінок. Мені

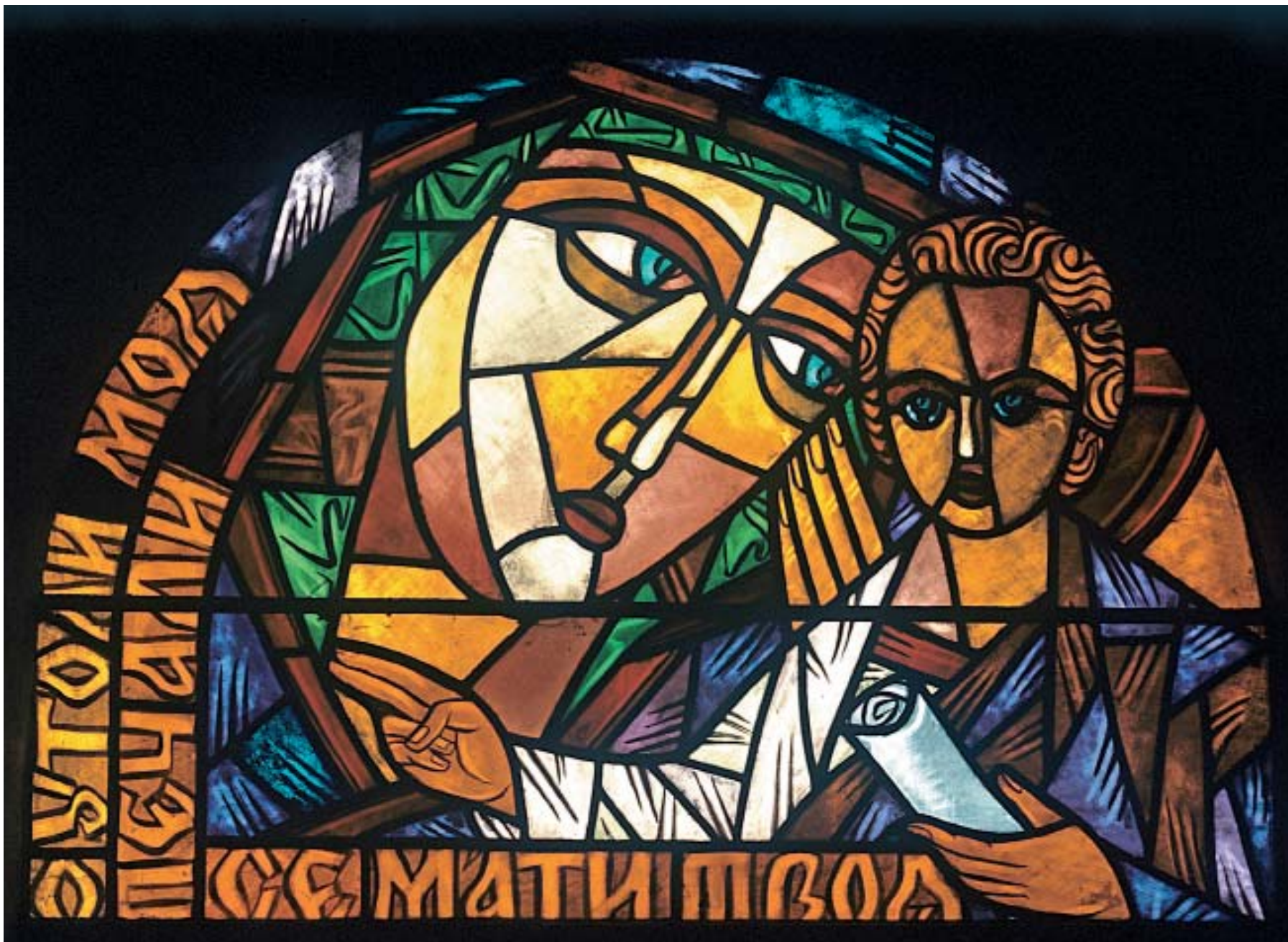

Апостол Наркис
із композиції «Собор 70 апостолів».
Церква Успіння Пресвятої Богородиці у Грудку
поблизу Білостока
(Польща)

Янгол-охоронець.
Костел у Розвадові
(Польща)

НЕВІДОМЕ УКРАЇНСТВО

Богородиця Одигітрія.
Церква Успіння Пресвятої
Богородиці у Грудку

добре в лісі, в горах: природа – ось моя церква. Як я можу бути обраним? Я – світська людина. Втім, багато працював для церкви. Навіть дуже багато. Є в Польщі свята гора – Грабарка, де 13 липня 1990 року згоріла храмова будівля. Місце дивовижне: паломницький центр польського православ'я, жіночий монастир. Існує легенда, що під час епідемії холери Бог дарував спасіння людям, котрі молилися на цій горі. Там у сосновому лісі стояла невеличка дерев'яна церквця посеред сотень тисяч паломницьких христів. Ці хрести виготовляли у монастирі, а то й прочани приносили з собою. Вони піднімалися з ними на гору, замолюючи гріхи чи звертаючись до Бога з проханнями. І от я довідався, що на цьому місці збиралися звести помпезний бетонний собор. Він знищив би Грабарку. А я живу деревом і не сприймаю бетону, тож надав проект дерев'яної церкви. Божим промыслом вдалося його реалізувати: нині паломники захоплюються дерев'яною містикю, містикю слов'янства ще з часів святих Кирила й Мефодія.

– **Як народився проект відродженої церкви?**

– Вона мені наснилася. Навколо – сосновий ліс. Святий Гай перших слов'ян, як символ Саду Гетсиманського. Чому у нас не може бути влас-

ного Саду Гетсиманського? На Близькому Сході, на Святій землі, йдуть поклонятися в гори з голим камінням, але ж у нас інша природа – ліси, гаї... Ліс близький душі людській. Потрібно його оберігати. Охрестити, а не рубати. Святі гаї вирубали у багатьох місцях, а Грабарка зосталась. Це місце, напевно, було поганським, а стало християнським. Я довго думав, яким зробити тамтешній храм. У грабарській церкві була не надто багата архітектура, храм виглядав досить скромно. А це ж місце паломництва, приблизно, як Почаїв в Україні! Я вирішив дерево покрити тисячами христиків. Їх нині вирізає мій друг, дуже хороший професійний скульптор Вінчислав Шум. Церква одразу змінилася: вона неначе оповита вишиваним рушником – такий вигляд мають дивовижні різьблені візерунки. А згодом мені вдалося відродити срібні врата в Софії. У Києві пропонували ворота з міді, покриті сріблом. А ми зробили їх зі срібла з позолотою. Я довго намагався осягнути таємницю мистецтва середньовіччя. І, здається, розгадав.

– **То в чому секрет?**

– Я за фахом – архітектор. Після середньовіччя зникла таїна архітектури. Залишилось тільки обладнання для житла, про яке мріяв французький зодчий Ле Корбюзьє. Чому, коли заходиш до ста-

ровинної церкви, вона тебе змінює? Ніби підносить над світом, якою б грандіозною не була сама по собі. Я зрозумів, у чому річ. У середньовічних храмах усе «біологічне», будувалося м'яко. Там жоден камінь і навіть цеглина не схожі на інші. Підійти до лісу і погляньте на дерева. Кожне неповторне. А в сучасній архітектурі – все ідентичне. Очі ж не сприймають ідентичності. Якщо кожен камінь схожий на інший, то очі втомлюються. Людина від цього божеволіє. Уявіть, що в лісі всі дерева однакові. Це жах!

– **У Вірменії є камінні хрести – хачкари. На них жоден малюнок не повторюється.**

– Це правильно. Бо так створений світ. Так і ми всі влаштовані. Гітлер і Сталін хотіли зробити людей однаковими, ніби гвинтики. А це неможливо. Такий світ – не для людини. У готичному храмі жодне вікно не схоже на інше. На перший погляд цього не відчуваєш, але твоїм очам це любо. Ти захоплюєшся.

– **Архітектурі навчалися в Польщі?**

– Так. У Кракові. Щоправда, коли почав будувати Грабарку, довелося забути все, чому мене навчали в університеті. Лише тоді зміг створити своє, те, що було необхідним і не схожим на бачене раніше. Архітектурі я вчився у свого діда – професора Краківської академії мистецтв Адама

НЕВІДОМЕ УКРАЇНСТВО

Сталони Добжанського. Саме дід навчив мене найважливішим речам у мистецтві. Він поєднав кубізм і містику, чого не зміг зробити більше ніхто. В модерні, який так цікаво починався, наразі нічого не лишилося. «Чорний квадрат» Малевича – це ж була перша конструктивістська ікона! Недарма художник повісив свій «квадрат» на виставці в Петербурзі у кутку – де у православних оселях висять ікони.

– **А чий же лик на «Чорному квадраті»?**

– «Чорний квадрат» – це так просто, це ікона створення світу – розподіл світла і темряви. Я навіть написав вірш на цю тему: «Квадрат чорний» – нерукотворний». Але втративши містику, сучасне мистецтво і архітектура більше нічого цікавого для людини не створили: враження таке, ніби сліпі вели сліпих. Архітектура, народжена після 30-х років минулого століття, як ми відчуваємо, померла. А давні споруди всі живуть.

– **Тоді якими, на Ваш погляд, будуть будинки майбутнього?**

– Все буде по e-mail. Не так приємно, як нині (*сміється*). Я радий, що живу тепер і можу рукою доторкнутися до жінки. Рукою, а не по емейлу.

– **Як приходиться натхнення?**

– Мусиш взяти до рук перо і заплющити очі. Рука сама, підсвідомо, намалює, що треба. Якщо малюватимеш із розплющеними очима і будеш напружувати свідомість, усе зіпсуєш.

– **Це як у поезії? Недарма кажуть, що поетам ніби хтось диктує вірші...**

– Так. Я сам пишу вірші. Якихось 15 хвилин – і вірш готовий. І рідко потім у ньому щось змінюю. Якщо починаєш думати, заходиш у глухий кут. Не помічали: буває, скажеш щось цікаве набагато раніше, ніж подумаєш про це? Напевне, спрацьовує інтуїція. Лягаєш спати із проблемою, яку не можеш вирішити, а вранці все вирішується, ніби само собою. Мабуть, наш мозок працює, як комп'ютер. Потрібно лише задати йому програму і відключити розум. Я знайшов цю мудрість у мистецтві ікони.

Шановний пане професоре!

Ми впевнені, Вас зацікавить, що ми встигли побачити у Варшаві фільм про Ваші вітражі. Нам вдалося придбати його копію, яку ми показали на майже сотні зустрічах в усіх США. Фільм побачили архітектори, діячі церков, художники. Всі вони без винятку прийняли Ваші роботи як творчість величезної краси і духовних цінностей.

Генрі Лі Віллет.
THE WILLET STAINED GLASS STUDIOS
Філадельфія

Апостол.
Костел у Заверці
(Польща)

Пророк Єремія.
Католицький катедральний
собор у Нисі
(Польща)

НЕВІДОМЕ УКРАЇНСТВО

Ікона – це більше, ніж краса, це – дорога пізнання, відродження через творчість. Кожна людина повинна творити, адже вона – дитина Бога. А Бог – Творець. І тільки занурившись у власну творчість, ми можемо Його зрозуміти, а потім – і себе. І стати справжніми Його дітьми.

– Дехто при малюванні ікон молиться і постує. А Ви?

– Наприкінці XIX століття у Кракові працював знаний художник Стика. Він малював лики святих. Митець багато постував і молився. Але одного разу йому явився Бог і попросив: «Ти мене не розписуй на коліні. Ти мене розписуй добре». Сьогодні цього художника вже ніхто й не пам'ятає... Я не постує. Гадаю, що великим майстрам, які писали ікони, це й не було потрібним. Інше важливе... Я себе вважаю людиною недостойною, наче недолитий глечик. Але якщо я буду повним глечиком, що Бог зможе в мене налити?..

– Ви добре володієте російською...

– Я виріс у змішаній родині – православно-

католицькій. Часто бував у церквах і чув мелодіку мов, зокрема церковнослов'янську. Російською захопився, коли мій дід дав почитати великий том Пушкіна.

Я читав вірші і за ними вивчав мову. Гадаю, що саме так слід учить чужі мови – на віршах і піснях. Адже в поезії є мелодика, як у пісні. Я співаю і російські, і українські пісні, хоч українською мовою ще добре не володію. Українська мова, на мій погляд, створена для пісень, а можливо й походить від них. Мені страшно, що в сучасній Україні чужомовні хіти витісняють національні. На моїх очах зникає найкраща пісня світу.

– Що любите?

– Люблю вашого поета Павла Тичину. Гадаю, ви, українці, не знаєте, який він дивовижний поет. Бо чули переважно: «А Тичина пише вірші, та все гірші, та все гірші...» Нині я перекладаю його «Сонячні кларнети». Є лише один польський поет, схожий на Тичину: Болеслав Лешмян. У Тичини все живе – ніч жива, камінь живий, Бог живий.

Якщо вб'єш живий камінь, уб'єш його живо-го Творця. А бог мертвої природи також мертвий. Тичина навчив мене писати. До нього я сприймав світ по-іншому.

– Коли почали писати вірші?

– У 17 років. Звичайно ж, про кохання. І досі пишу про нього, а інколи – складаю псалми. Вони самі до мене приходять, я просто пишу на папері. Ще їх не видавав. Ось перекладаю польською пісні киянина Олександра Вертинського, вже переклав сімнадцять пісень Окуджави. Живу добре. Колись був мільйонером, потім усе втратив. Згодом знову почав щось отримувати від Бога.

– Щастя не в грошах?

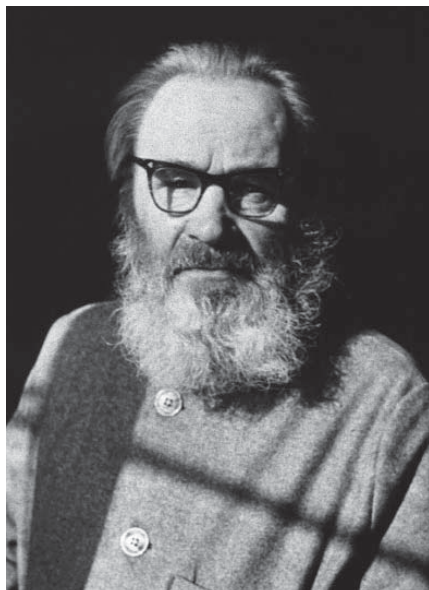
– Щастя лише в правді. Якщо робиш те, що правдиве, то будеш щасливим. Треба шукати правду, хоча знаєш, що її знайти неможливо. Вона сама тебе знайде – і тоді вже не треба її боятися. Я не побоявся зробити Царські врата у Софійському соборі. Не злякався і зміг. А інші побоялися. В житті, як у коханні. Злякався освідчитися – втратив рай назавжди.

Марія Магдалина.
Костел у Розвадові

НЕВІДОМЕ УКРАЇНСТВО

АДАМ СТАЛОНИ ДОБЖАНСЬКИЙ
або Сотворіння
Світла

Ян ПАВЛИЦЬКИЙ

Мене завжди забавляли поважні академічні канони, що пропонують мистецтвознавцям розглядати геній митця на тлі його епохи. Адже весь сенс генія полягає в нехтуванні залежності від гордієвих вузлів часу. Задивлений у вишній незмінні феномени буття, геній виходить за межі історії, віддаляється від пересічних земних справ. Піднявшись над своєю епохою, він не мусить відійти разом із нею. Його творчість стає безсмертною та актуальною для людини будь-якої епохи чи географічного простору

Адам Сталони Добжанський виростає безпосередньо з традиції Візантії. Тому він, як ніхто інший в Польщі, знає її канон, жест, пафос та інтимність. Цікаво, що коли працює для римокатолицьких костелів, його творчість ще точніша, і творить він упевненіше.

Професор Тадеуш Хжановський,
«Тигоднік повшехні»
(Краків, 24.07.1960 р.)

Велика епічна фреска Андрія Тарковського – фільм «Андрій Рубльов» – показує криваві часи монгольського панування на Русі, страшні картини зовнішнього і внутрішнього поневолення, підлості, зради. Історію, яка на руській землі так болісно повторюється і в наші дні. Але що розповідає Тарковський про свого героя – іконописця Андрія Рубльова? Для мене – властиво нічого, бо ж він не пояснює, звідки в цій брутальній епосі, у самому центрі кривавої оргії постає сяюча божим милосердям і гармонією «Свята Трійця». Образ, який є ні чим іншим, як чудом – видимим знаком Небесного Царства, котре до ікони Рубльова вважалося недосяжним для зору людини.

Таємниця Андрія Рубльова, як і Феофана Грека – нерозлучних у творчості й житті, залишається, незважаючи на кінематографічний шедевр, закритою для нас. Бо ж сучасні митці занадто слухняні, гречні щодо мистецтвознавчих приписів, вони цілком занурені у свій час, як нещасний Сізіф, змагаючись із камінним серцем і долею людини. На жаль, змушені при цьому служити не своєму таланту, а щоденному, підлому призначенню – бути маленькими гвинтиками у великій машині щораз новіших ідеологій. Немає значення, як ті називаються.

Але людина є більшою за власну долю. Це євангельська таємниця Надії, яка скинула з престолу античну таємницю Фатуму. Тому коли у XX сторіччя знову постала нова «монгольщина» – цього разу над цілою Європою, то, як і п'ять віків до того, на землю було послано нового майстра і його учня: нового Феофана Грека і нового Андрія Рубльова.

Сьогодні розповім вам про одного з таких майстрів – Адама Сталони Добжанського, сина українського і польського народів.

Стрітіння.
Євангелістсько-аугсбурзький
катедральний собор
у Варшаві

НЕВІДОМЕ УКРАЇНСТВО

Уже його народження надалося б на біографічну повість. Батько митця, Фелікс Сталони Добжанський, був суддею, спадкоємцем славного роду Добжанських, які свій лицарський герб Сталони отримали ще на полях Грюнвальда. Син гордовитої польської шляхти, яка за участь у національних повстаннях XIX століття була розкидана по всій Російській імперії, одружився з дочкою купця-старообрядника з Чернігівщини. Мати майбутнього митця Ганна Коваленко зробила синові надзвичайний подарунок: старообрядницькі ікони, спадщину Київської Русі від часів святого іконописця Києво-Печерської лаври ченця Алітія.

1904 рік – рік народження митця – вже був позначений першими відголосками близької бурі. Ще теплі, сонячні дні – але вже перші хмари диких ідеологій збираються над небесами Європи і світу. Адам Сталони Добжанський від коліски отримує особливу долю. Його батьки вінчалися в церкві, тому мати з любові до чоловіка несе свого первістка хрестити до костелу. Гордий і вдячний батько заповнює відповідні документи, однак, останній папір – вимога відречення православної матері від права брати участь у духовному вихованні сина змінює долю малого Адама. Батько – поляк-католик – вирішує охрестити дитину у православній церкві, де хрестить потім і всіх інших своїх дітей.

Адам Сталони Добжанський отримав своє ім'я на честь великого польського поета Адама Міцкевича. Хто ж міг подумати, що майбутній митець – так само як і найбільший пророк польського народу, ціле своє доросле життя в Україні і в Польщі лишатиметься «на еміграції». Чужий серед своїх. Можли-

Свята ніч у Вифлеємі.
Евангелістсько-аугсбурзький
катедральний
собор у Варшаві

Йоан Предтеча.
Католицький катедральний
собор у Нисі

во, це й допомогло йому обрати третю батьківщину – вітчизну ікони, яка тут, на землі, не має кордонів і національності.

Дитинство не тривало довго. Вибухнула світова війна, а одразу після неї – більшовицька революція. Родину судді призначили до ліквідації однією з перших. Але почалася польсько-більшовицька війна, а потім Ленін підписав мирний договір, що уможливив репатріацію поляків до відродженої вітчизни. У Польщі, на короткий час знову гордий і вільний, молодий Адам знайшов духовну поживу для своєї шляхетної натури. Вступає до найпрестижнішого польського вищого навчального закладу – Академії мистецтв у Кракові, яка впродовж кільканадцяти років була кузницею національного відродження. Це, власне, художники з Краківської академії на зламі XIX і XX сторіч допомогли силою своїх полотен злетіти до неба Білому Орлу. Матейко і його «Битва під Грюнвальдом» слугують найкращим символом національного пориву за посередництва мистецтва.

Втім, Краківська академія стала кузницею чогось не менш потужного, ніж національна ідея. Це кузня містики «Молодої Польщі». Це спадщина Станіслава Виспяńskiego – митця, котрого можна поставити поруч із Врубелем. А ще у стінах Краківської академії Адам Сталони Добжанський віднайшов ту глибинну духовність, яку подарувала йому старообрядницька ікона матері-українки. Вітражі Виспяńskiego з костелу отців-францисканців у Кракові підтримують вогонь «неопалимої купини». Повертають божий шал мистецтва до основ перших століть християнства, до часів іконоборства.

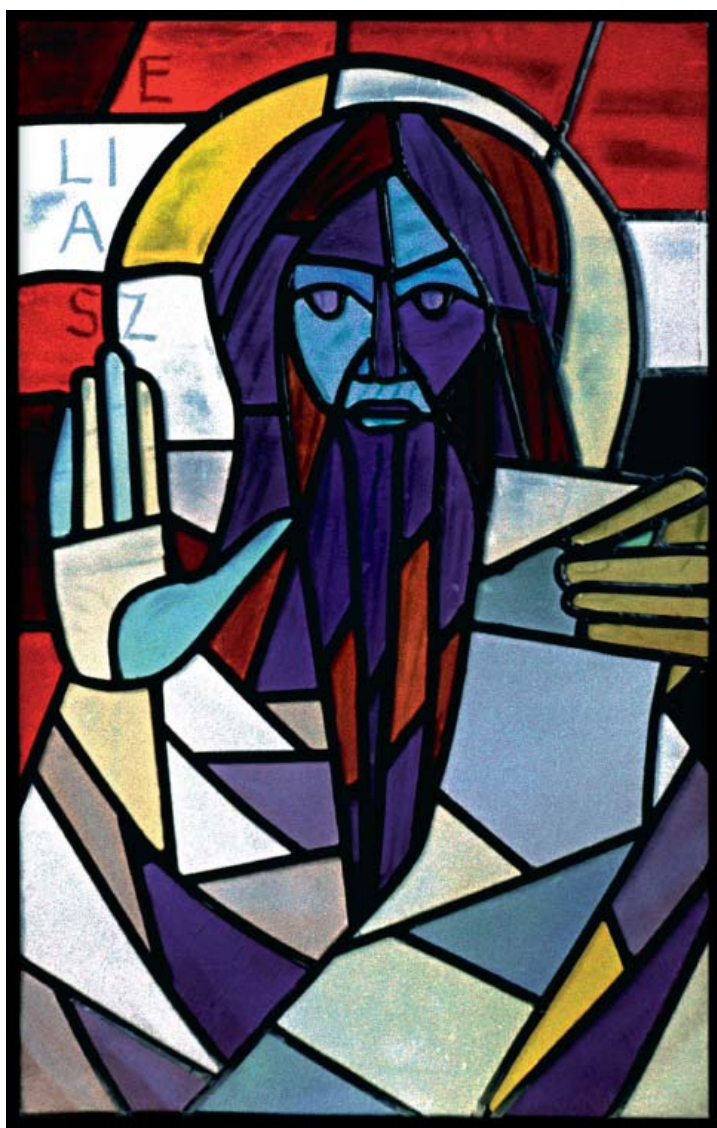
Однак Надія виявилася блудною дочкою нової епохи. А може, це сучасна людина зачотіла бути блудним дитям Надії. Виспяński і Врубель помирають, не залишивши нащадків. Надходять часи Безодні. Визволена зі струхлявілих забобонів віри і традиції, людина зачотіла подивитися в безмежну безодню «наукової» божистості. Божистості надлюдини, надробітника, ультра націоналіста.

НЕВІДОМЕ УКРАЇНСТВО

У Палаці мистецтв Кракова проходить виставка вітражів Адама Сталони Добжанського. Композиція «Собор 70 апостолів». «Уявіть собі вітраж, розсіяний блиском світу півдня і вечора... обличчя візантійських апостолів оживають... Богородиця створена з поєднання сапфіру, пурпуру і охри. Погляньте на синтетичну графіку, літерний орнамент. Вся композиція постійно множить акордами яскравих кольорів».

Режисер, поет Пьотр Сжинецький,
«Ехо Кракова» (21.03.1957 р.)

Пророк Ілля.
Євангелістсько-аугсбурзький
катедральний собор
у Варшаві

Апостол Тома.
Католицький катедральний
собор у Нисі

І Безодня схрестила свій погляд із поглядом людини. У просторі між Колимою і Бабиним Яром, Биківнею і Освенцімом, в добу гулагів і крематоріїв хто б міг заціліти невинним? Де полотно, на яких Врубель карбував колись крила янголів?

Добжанський лишився невинним. Важко пояснити, як людина, яка стоїть на краю безодні, ніколи не зазірнула їй у вічі. Пікасо постійно боровся з попелищем Герніки. Його розбиті люди – символ померлої людяності наших днів. Шагал накинув на сонце заслону мовчання і відійшов у зоряну ніч дитинства. Але справжнім пророком сучасного мистецтва став Енді Ворхол – словацький лемко, який добре розумів силу ікони.

Отож він дав нашому антисвіту подібну до нього антиікону – мистецтво, як дзеркальний кабінет, де ми засідаємо у ложі глумильників. Але це не більш як публіцистика: світ позбавився мистецтва. Позбавився одного з найбільших досвідчень, яке будувало від часів печери Ласко підмурівки нашої людяності. Людина без мистецтва як засобу пізнання і космосу зірок, і всесвіту власних пристрастей, схоже, стала впродовж одного-двох поколінь ментальною калікою. Втрачаємо вже не тільки слух і зір, втрачаємо мову, що пере-

творюється на мову команд – від військових до рекламних.

На тлі спалених костелів і церков, гітлерівського карального батальйону, катів із НКВД, яким митець відмовляється служити в ролі церковного агента, нового апокаліпсису Адам Сталони Добжанський запитує вслід за архангелом Михаїлом: «Хто – як Бог?» Поклик, який змушує Бога дати відповідь.

Добжанський отримує право заглянути у сфери небесні. Це щасливе право, яке дається як в історії спасіння, так і в історії мистецтва дуже небагатом. Він не знає вже мистецького болю пошуків, не матиме сумнівів і прохань про маленький промінь світла в пустелі темряви. Свій пензель віддає винятково службі церкви – рівною мірою католицькій і православної. В інтер'єрах десятків святинь створює монументальні композиції – фрески і мозаїки, але матеріалом, у якому довершує остаточну зміну матерії землі на матерію неба, є вітраж. Контурами брів, обличчя, пальців, долонь та цілих постатей креслить духовний простір людини. Жилки олова надають його руці небувалої сили. Чітко вирізані, кубістичні лінії показують сповнені драматизму і пристрасті містичні вознесіння святих. Надлюдські, божисті енергії – присутні у кожному з нас.

НЕВІДОМЕ УКРАЇНСТВО

Адам Сталони Добжанський довершує у своїх вітражах одним творчим актом своєрідну єдність часу і простору. Єдність часу – оскільки одвічний канон ікони він знаходить у чітких знаках сучасної абстракції – святої геометрії ХХ століття. Геометрії, яка стає основою космосу. Єдність простору – оскільки розпалює світло Заходу, що тліє від сторіч у вітражах собору в Шартрі, і слухає одвічне мовчання Сходу, що дивиться з очей найпершої синайської ікони. Чує тишу, яка чекає на наш шепіт і спів. Але найважливішою є мова, якою оповідає нам своє Євангеліє.

У вітражах митця можна знайти лаконічність, влучність, непомилність і завжди несподівану, а тому приголомшливу правду біблійних притч. Його вітражі – це монументальний, багатий, ілюстрований Євангеліар. Слова Бога, що завжди будили тривогу в людському серці, в образах митця не бентежать, а несуть обіцяну красу, гармонію і – радість. Радість Землі в образі Неба.

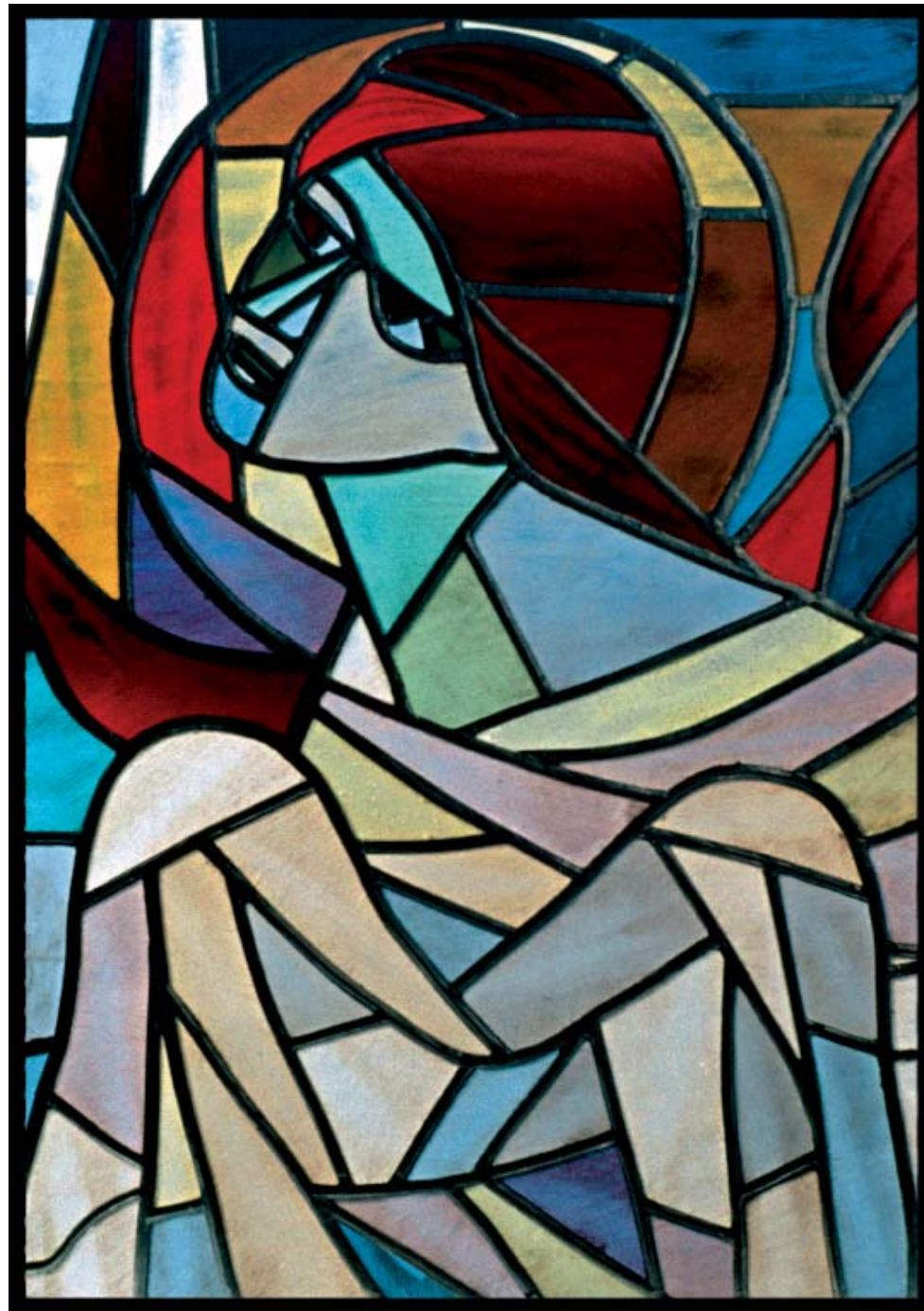
Помирає 1985 року. Лишає по собі фрески, вітражі та мозаїки в понад півсотні костелів і церков по всій Польщі. Ця спадщина однієї людини має вимір пірамід, вимір готики та її небосажних катедральних соборів. Помирає, здавалося б, уже непотрібний. Надходить нова ера. Світ, а разом із ним церква, прямують з новим «Духом часу» до так званого щасливого майбутнього.

За життя цензура забороняла навіть згадувати ім'я митця. Він не захотів бути агентом ні в лоні церкви, ні в лоні костелу, за що над його творчістю зависла заслона мовчання. Без права на виставки, публікації та присутність у засобах масової інформації, навіть без права мати закордонний паспорт і знайти працю за залізною завісою... І після смерті його труд видавався даремним. Навколо земних скарбниць, оточених побожним захопленням, почали будувати нові святині; нові молитви про отримання банківських кредитів полетіли до неба; у тремтячі серця – обгорнуті щирим золотом – вступила нова надія.

Пророк Амос.
Католицький катедральний
собор у Нісі

Янгол
із композиції «Йордан».
Євангелістсько-аугсбурзький
катедральний собор
у Варшаві

Апостол із композиції
«Собор 70 апостолів»
Церква Успіння Пресвятої
Богородиці у Грудку

Але ми швидко довідалися: дзвони ніколи не перестануть бити, викликаючи неспокій. Знову знаємо, хто є самодержцем і володарем світу. Знову знаємо, що тут ми не отримаємо ні золота, ні золотої, не записаної в жодній духівниці, надії.

Скількох щасливих можна нарахувати з-посеред нас – гладіаторів сірих буднів – у цьому глобальному Колізеї світу? Добжанський знав, що є тільки одне світло – те, яке носимо в собі. Гляньте на його твори і побачите, що може дати своїм братам людина, коли вона ставить важливі питання.

Адам Сталони Добжанський – новий іконописець – як колись Андрій Рубльов і Феофан Грек, відповідає мовчанням на тупіт вершників Апокаліпсиса. Полишає свій час і простір, аби віднайти правдиву оселю людини, збудовану зі світла вітражів і мовчання ікон.

редактор рубрики
Алла ЯКОВЕНКО

столична афіша

МУЗЕЇ

НАЦІОНАЛЬНИЙ МУЗЕЙ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

www.shevchenkumuseum.com.ua
Бульвар Т. Шевченка, 12, тел.: (044) 234-25-56
Виставка «Японія – відображення серця».
Галина Шевцова. Художні світлина.

Кейко Фукуміцу (Японія).
Художня каліграфія (до 10 листопада).
Час роботи: з 10.00 до 18.00 (каса до 17.00),
пн. – вихідний.

Національний центр народної культури «МУЗЕЙ ІВАНА ГОНЧАРА»

www.honchar.org.ua
Вул. І. Мазепи, 29, тел.: (044) 288-54-19
«Українське весілля: обрядова атрибутика»
(до 16 листопада).
Весільне та святкове вбрання різних регіонів
України, рушники, посуд, меблі, живопис.
Час роботи: з 10.00 до 17.00, пн. – вихідний.

МУЗЕЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА

www.mundm.kiev.ua
Вул. І. Мазепи, 21, корп. 29, тел.: (044) 280-36-93
Марко Галенко «Маю що сказати».
Керамічні композиції, скульптури, графічні твори
(до 10 листопада).
Час роботи: з 10.00 до 18.00, вт. – вихідний.

МУЗЕЙ КНИГИ І ДРУКАРСТВА УКРАЇНИ

Вул. І. Мазепи, 21, корп. 9, (044) 290-22-10
«Світло жив книгочит» (до 5 листопада).
Виставка присвячена пам'яті бібліофіла, книгознавця,
колекціонера рідкісної друкованої українки
Михайла Грузова (1943-2008). Експозиція побудована
на матеріалах зібраної ним колекції та родинного
архіву і вмістила понад 300 експонатів.
Час роботи: з 10.00 до 17.00, вт. – вихідний.

КІЇВСЬКИЙ МУЗЕЙ РОСІЙСЬКОГО МИСТЕЦТВА

Вул. Терещенківська, 9, тел.: (044) 234-62-18
Виставка графіки до 200-річчя від дня
народження Миколи Гоголя (з колекції київських
музейів та приватних зібрань).
Час роботи: вт., пт. – з 11.00 до 18.00, ср., сб., нд. – з
10.00 до 17.00, пн., чт. – вихідні.

МУЗЕЙ ОДНІЄЇ ВУЛИЦІ

www.onestreet.kiev.ua
Андріївський узвіз, 2-б, тел.: (044) 425-03-98
«Роман Бориса Пастернака».
Прижиттєві видання поетичних збірок, автографи
поета, світлина, документи, ноті, перші видання
роману «Лікар Живаго».
Час роботи: з 12.00 до 18.00, пн. – вихідний.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ЗАПОВІДНИК «СОФІЯ КІЇВСЬКА»

www.sophia.org.ua
Вул. Володимирська, 24, тел.: (044) 278-26-20

Пам'ятка архітектури XVIII століття «ХЛІБНЯ»

Марія Квітка «Казкова феєрія»
Живопис (до 4 листопада).
«Литва: культура та історія»
(до 10 листопада).
«Пам'ятки Національного заповідника
«Софія Київська»: реставратори і реставрація.
До 75-річчя заснування».
Час роботи: з 10.00 до 18.00, сер. – з 10.00 до 17.00

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ АРХІВ-МУЗЕЙ ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА УКРАЇНИ

Вул. Володимирська, 22-а, тел. (044) 278-44-81
Постійно діюча експозиція – меморіальні кабінети
діячів української
літератури і мистецтва: А Малишка, П Майбороди,
М. Глуценка, Ю. Яновського, О. Довженка.
Виставка «Повість полум'яних літ
О. Довженка».
Виставка «Г. Дядченко в колі сучасників».
Час роботи: з 10.00 до 17.00, пт. – до 16.00

ГАЛЕРЕЇ

PinchukArtCentre

www.pinchukartcentre.org
Вул. Велика Васильківська/Басейна 1/3-2, блок А,
Бесарабський квартал, тел.: (044) 590-08-58
Виставка 20 номінантів Премії
PinchukArtCentre.
«Рудий ліс». Твори українських художників 90-х рр.
XX ст. (С. Братков, О. Гнілицький, О. Ройтбурд,
А. Савадов, Г. Сенченко, В. Цаголов, І. Чічкан).
Час роботи: з 12.00 до 21.00, пн. – вихідний.
Вхід вільний.

Культурно-освітній центр «МАЙСТЕР КЛАС»

www.masterclass.org
Вул. І. Мазепи, 34, тел.: (044) 280-88-99
Станіслав Звольський «Alfresco». Живопис
(до 21 листопада).
Час роботи: з 11.00 до 21.00

«ANN gallery»

www.anngallery.com.ua
Вул. Басейна, 21-б, тел.: (044) 361-29-05
Олександр Богомазов «За межами синтаксису».
Живопис (з 3 до 17 листопада).

Час роботи: з 11.00 до 19.00

«BRUCIE COLLECTIONS»

www.bruciecollections.com
Вул. Артема, 55-б, тел.: (044) 353-12-34
Гідо Аржентіні (Італія/США) «Пластика».
Художнє фото (до 11 листопада).
Час роботи: з 11.00 до 19.00, сб. – до 18.00,
нд. – вихідний.

LUDMILA BEREZNIYSKA & PARTNER GALLERY

Андріївський узвіз 2-б, тел.: (044) 425 03 20
Проект Жанин Кадирової «Заповнення»
(до 4 листопада).
Час роботи: з 12.00 до 19.00, нд., пн. – вихідні.

«БОТТЕГА»

www.bottega-gallery.com
Вул. Михайлівська, 22-б, тел.: (044) 279-53-53
Валерія Трубіна «Темні сади». Живопис
(до 5 листопада).
Час роботи: з 10.00 до 20.00, сб., нд. – з
11.00 до 18.00

«ГАЛЕРЕЯ 36»

Андріївський узвіз, 36, тел.: (044) 278-29-85
Едуард Куліш. Живопис (до 10 листопада).
Час роботи: з 11.00 до 18.00, пн. – вихідний.

«ДУКАТ»

Вул. М. Грушевського, 4, тел.: (044) 278-84-10
Виставка-презентація журналу «Антикар».
Час роботи: з 11.00 до 19.00

«ІРЕНА»

www.irena-gallery.com
Вул. Артема, 35, тел.: (044) 484-00-10
Благодійна виставка фотографій
(до 11 листопада).
Час роботи: з 10.30 до 18.30

«КАЛИТААРТКЛУБ»

www.odetka.com.ua
Вул. Богомольця, 6, тел.: (044) 253-58-02
Анна Катаян «Відчуваючи тепло».
Живопис, графіка (до 5 листопада).
Час роботи: з 10.00 до 18.00, сб. – до 16.00,
нд. – вихідний.
«КАРАСЬ ГАЛЕРЕЯ»
www.karasgallery.com
Андріївський узвіз, 22-а, тел.: (044) 238-65-31
Вінні Реунов «Супер Обкладника».
Живопис (до 18 листопада).
Час роботи: з 11.00 до 18.00

«КОЛО»

www.kologallery.kiev.ua
Бульвар Лесі Українки, 15, тел.: (044) 286-69-78
Микола Кумановський «Умовні українці».
Живопис, графіка (до 5 листопада).
Час роботи: з 11.00 до 19.00, нд., пн. – вихідний.

«КОЛО ЗАСПИ»

www.kologallery.kiev.ua
Конча-Заспа, дамба, 1-й км, тел.: (044) 520-80-20
Живописний проект Ольги Петрової
«Французька Рив'єра» (до 20 листопада).
Час роботи: з 12.00 до 20.00, нд. – вихідний.

Київська міська галерея мистецтв «ЛАВРА»

www.lavra.ucoz.ua
Вул. Івана Мазепи, 17, тел.: (044) 280-02-90
Виставка робіт бездомних художників
«Арт-прописка» (до 8 листопада).
Час роботи: з 10.00 до 18.00

«ТРИПТИХ»

www.triptych-gallery.org
Андріївський узвіз, 34, тел.: (044) 279-07-59
Матвій Вайсберг «Тільки люди».
Живопис (до 11 листопада).
Час роботи: з 11.00 до 19.00, нд., пн. – до 18.00

«Я ГАЛЕРЕЯ»

www.yagallery.com.ua
Вул. Хорива, 49-б, тел.: (044) 492-92-03
Виставковий проект спільно з Родовід-галереєю
«Народне актуальне. Портрет у навіному
та сучасному українському мистецтві»
(до 22 листопада).
Час роботи: з 10.00 до 20.00

Офіс програми ім. Фулбрайта в Україні

www.fulbright.org.ua
Вул. М. Грушевського, 4, кімн. 305,
тел.: (044) 279-18-50
Ганна Вершиніна, Тетяна Хомутовська
«Різний і єдиний світ». Текстиль
(до 20 листопада).
Час роботи: з 10.00 до 17.00, сб., нд. – вихідні.

ТЕАТРИ

НАЦІОНАЛЬНА ОПЕРА УКРАЇНИ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА

www.opera.com.ua
Вул. Володимирська, 50, тел.: (044) 279-11-69
1 – Є. Станкович «Ніч перед Різдом»
5 – Г. Доніцетті «Любовний напій» (прем'єра)
6 – Й. Штраус «Віденський вальс»
7 – Дж. Пуччіні «Мадам Баттерфлай»
8 – С. Прокоф'єв «Попелюшка»

НАЦІОНАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ДРАМАТИЧНИЙ ТЕАТР ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА

www.ifn.org.ua
Пл. Івана Франка, 3, тел.: (044) 279-59-21
1 – Б. Шоу, Ф. Лоу «Пігмаліон»
5 – Т. Кандаля «Сентиментальний круїз»
7 – Е. Е. Шмітт «Маленькі подружні злочини»
8 (12.00) – Г. Гладков, В. Ліванов, Ю. Ентін «Бре-
менський музиканти»
8 (19.00) – О. Кобилянська
«В неділю рано зілля копала...» (прем'єра)

Мавра – С. Прус,
Гриць – О. Форманчук

Театр у фойє

7 – Є. Гришковець «Дредноут»
НАЦІОНАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ
ТЕАТР ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
www.rusdram.com.ua
Вул. Б. Хмельницького, 5, тел.: (044) 234-42-23
1 (12.00) – А. Крим «Заповіт цнотливого бабця»
1 (19.00) – О. Островський «Вовки та вовці»
2 (12.00) – Р. Куні «Занадто одружений таксист»
6 – Г. Ару «Гі шалені чоловіки...» (прем'єра)

Лаура – О. Борюк

7 – А. Касона «Дерева помирають сточаю»
8 (12.00) – Р. Куні «№13»
(Шалена ніч, або Одруження Пігдена)
8 (19.00) – Б. Шоу, Д. Кіліті «Любий брехун»

Сцена «Під дахом»

1 – «Шлюбні укладаються на небесах...»
(за Л. Толстим)
6 – «Edith Piaf: життя в рожевому світлі»
7 – «Олександр Вертинський. Бал Господній...»
8 – І. Виріпаєв «Валентинів день»
Нова сцена
7 – В. Мухарьямов «Останнє кохання» (прем'єра)
У приміщенні Театру
3 – Є. Гришковець «Як я з'їв собаку»
4, 5 – Є. Гришковець «+1»

АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ДРАМИ І КОМЕДІЇ НА ЛІВОМУ БЕРЕЗІ ДНІПРА

www.drama-comedy.kiev.ua
Просп. Броварський, 25, тел.: (044) 517-89-80
1 – О. Островський «Не все коту масниця...»
3 – Ф. Кроммелінк «Рогоносце»
4 – В. Войнович «Граємо Чонкіна» (прем'єра)
5 – В. Шекспір «Річард III»
6 – О. Мардань «Останній герой»
7 – Е. Ростан «Сірано де Бержерак»
8 (12.00) – Яр. Стельмах (за М. Твенно) «Том Соєр»
8 (19.00) – Х. Левін «Торгівці гумою»
Мала сцена
1 (15.00) – Ф. Достоевський, О. Володін
«Голубчики мої...»
7 (15.00) – Л. Піранделло «Трохи вина,
або 70 обертів»

КІЇВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ОПЕРЕТИ

www.kiev-operetta.kiev.ua
Вул. Велика Васильківська, 53/3, тел.: (044)
287-26-30
1 (д) – С. Бедусенко «Лампа Алладіна»
1 (в) – І. Поклад «Таке європейське щастя»
3 – І. Кальман «Бадера»
4 – І. Кальман «Сльва»
5 – Ф. Лоу «Моя чарівна леді»
6 – «Танго життя»
7 – О. Рябов «Сорочинський ярмарок» (прем'єра)
8 (д) – В. Домшинський «Карнавал казок в Україні»
8 (в) – Ж. Оффенбах «Яноч на бруківці
або Пригоди весільної ночі»

АКАДЕМІЧНИЙ МОЛОДИЙ ТЕАТР

www.molody.kiev.ua
Вул. Прорізна, 17, тел.: (044) 278-73-92
1 – Дж. Патрік «Моя дорога Памела»
4, 5 – Гастролі «Вільного театру» (Грузія)
4 – Дж. Тесторі, Л. Вісконті «Брати»
5 – Б. Брехт «Кавказьке крейдяне коло»
6 – І. Коваль «Маринований аристократ»
7 – Ж. Ануї «Голубка»
8 – А. Чехов «Дядя Ваня»
Камерна сцена
1 – М. Шизгал «Любофф!»
3 – О. Островський «Право на любов»

МУНІЦИПАЛЬНИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ОПЕРИ ТА БАЛЕТУ ДЛЯ ДІТЕЙ І ЮНАЦТВА

Вул. Мехигирська, 2, тел.: (044) 425-31-16
1 (12.00) – Б. Павловський
«Білосніжка та семіо гномів»
3 (19.00) – Й.-С. Бах, Ч. Варгас «Двоє на гойдалці».
М. Равель «Болеро»
(Вистава театру «Київ-Модерн-Балет») (прем'єра)
4 (13.00) – С. Баневич «Стигий олов'яний солдатик»
(прем'єра)
5 (19.00) – Л. Мінкус «Дон Кіхот»
6 (13.00) – П. Чайковський «Спляча красуня»
7 (12.00) – О. Білаш «Пригоди Буратіно»
7 (19.00) – Маленька подорож (камерний концерт
із творів французьких композиторів)
8 (12.00, 15.00) – П. Чайковський «Флусчунчик»

КІЇВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР ЛЯЛЬОК

www.akademypuppet.kiev.ua
Вул. М. Грушевського, 1-а, тел.: (044) 278-04-99
1 (11.00, 13.00) – Б. Заходер,
В. Климовський «Дюймовочка»
1 (15.00, 17.00) – М. Шувалов «Кіт у чоботях»
7 (11.00, 13.00) – Я. Мірсаков, М. Туровер
«Поросятко Чок»
7 (15.00, 17.00) – Л. Розумовська
(за Г. Х. Андерсеном) «Русалонька» (прем'єра)
8 (11.00, 13.00) – Н. Гернет «Гусеня»
8 (15.00, 17.00) – Н. Гернет
«Чарівна лампа Алладіна»
Вистави для дорослих
4 – В. Маслов (за Д. Боккаччо). «Декамерон»
6 – А. Еппель (за І. Бабелем). «Биндюжник і Король»
www.puppet-theater.kiev.ua
Вул. Миропільська, 1, тел.: (044) 513-15-00
1 (11.00, 13.00) – Я. Риль-Кристовський
«Пустунці»
7 (11.00, 13.00) – Г. Усач, С. Єфремов
«Квітка-семицвітка»
8 (11.00, 13.00) – І. Загравська «Дикі лебеді»

АКАДЕМІЧНИЙ ТЕАТР «КОЛЕСО»

www.koleso.teatr.kiev.ua
Андріївський узвіз, 8, тел.: (044) 425-04-22
1 – Ф. Міттнерер «Жінки Моцарта» («Вебері»)
3, 4 – Й. Нестрой «Колішні справи»
5, 6 – Ж.-Б. Мольєр «Уявно хворий»
7, 8 – Яр. Стельмах «Гра на клавесині»
8 (15.00) – «У Києві на Подолі, або «Де ві сохніть
бельйо?» (за М. Янчуком)
Отовиставка Володимира Фаліна «Київ:
погляд крізь віки» (до 16 листопада).

КІЇВСЬКА АКАДЕМІЧНА МАЙСТЕРНЯ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА «СУЗІР'Я»

www.suzirja.org.ua
Вул. Ярославів Вал, 14-б
Замовлення квитків за тел.: (044) 272-41-88.
1 – К. Абе «Жінка у пісках»
3 – Дж. Маррелл «Сміх лангусти»
4 – О. Олесь «Все про кохання»
5 – І. Афанасьєв «Самотня леді»
6 – О. Миколайчук-Низовець «Ассо та Піаф»
7 – В. Аїм «Випадкове танго»
8 – «Парнас дибом»
(за віршами та сатирою початку ХХ століття)
Мікросцена
(Вул. Ярославів Вал, 16)
5, 6 – Б. Вербер «Люди (1+1=3)» (прем'єра)
7 – Ф. Саган «Колочка»
8 – Леся Українка «На полі крові»

НОВИЙ ТЕАТР НА ПЕЧЕРСЬКУ

www.newtheatre.kiev.ua
Вул. Шовковична, 3, тел.: (044) 253-65-50
1 – А. Чехов «У кожного свої примхи»
6, 7 – В. Пелевін «П'ять оповідань Пелевіна»
8 – Г. Соловський «Острів нашої любові та надії»

ЦЕНТР СУЧАСНОГО МИСТЕЦТВА «ДАХ»

www.dax.com.ua
Вул. Велика Васильківська, 136, тел.: (044) 529-40-62
1 – Клім «Дівчинка з сирніками»
3, 4 – Проект «Україна містична».
Пролог до «Макбета» (за участі етно-хаос гурту
ДахаБраха)
5, 6 – Клім «Театр сміху і гриху Любовний вертеп,
або Український декамерон»
7, 8 – М. Гоголь «Одруження»

КАМЕРНИЙ ТЕАТР-СТУДІЯ «ДИВНИЙ ЗАМОК»

www.divozamok.at.ua
Вул. Єреванська, 11, тел.: (044) 242-63-18
1, 8 (14.00, 16.00) – О. Іванченко
«Кобилляча голова» (прем'єра)
5, 6 (19.30) – О. Іванченко «Маски Часу»

ТЕАТР «БРАВО»

www.teatr-bravo.kiev.ua
Вул. Олеся Гончара, 79, тел.: (044) 486-40-22
4 – Ж.-Ж. Брікер, М. Ласег «Чоловічий рід,
однина, або Не вір очам своїм»
5 – Н. Птушкіна «Моя дружина йде до італійця»
6 – М. Мітуя, Р. Андерсон «Тріо кохання,
або Трава влізнавання»
7 – А. Чехов «Кохання... з'їдання...»
8 – О. Мардань «Танок довжиною в життя»

У приміщенні театру

Гастролі Пермського театру «У моста»
1 – «Каліка з Іншмана»
2 – «Череп з Коннемарі»
3 – «Красуна з Лінеа»

КІЇВСЬКИЙ ТЕАТР «АКТОР»

www.teatr-aktor.kiev.ua
Вул. Велика Житомирська, 40,
тел.: (044) 482-10-48, 362-50-50
4 (19.00) – О. Гельман «Чеська»
8 (17.00) – О. Галін «Чеське фото»

КІЇВСЬКИЙ ТЕАТР «ЗОЛОТІ ВОРОТА»

www.zoloti-vorota.kiev.ua
У приміщенні Академічного театру ляльок
(Вул. М. Грушевського, 1-а)
4 – Х. Бойчев «Бомж-ілюзіон»
8 – Ж. Ануї «Єврідіка»
ТЕАТР «СРІБНИЙ ОСТРІВ»
У приміщенні готельного комплексу «Турист»
Вул. Р. Окпінної, 2, тел.: (044) 529-87-42
8 – Т. Ульямс «Татуйована троянда»

КІЇВСЬКИЙ ТЕАТР «ВІЗАВІ»

У приміщенні Будинку художника
Львівська площа, 1, тел.: (044) 272-08-91
5 – С. Цвейг «Лист незнайомки»

КІЇВСЬКИЙ ТЕАТР-СТУДІЯ «МІСТ»

www.teatr-mist.org.ua
У приміщенні музею «Київська фортеця»
Вул. Госпітальна, 24-а
1, 8 (15.00) – В. Гомбрович
«Івона, принцеса Бургундії» (прем'єра)
У приміщенні Культурного центру видавництва
«Смолоскипи»
Вул. Мехигирська, 21
6 (19.00) – Н. Нежданна «Самогубство самоти»
(прем'єра)

7 (15.00) – Ю. Місіма «Маска для розбитого
дзеркала» (прем'єра)
Довідки за тел.: (044) 230-25-09

ТЕАТР ВІДКРИТИХ ПОГЛЯДІВ

У приміщенні Театрального центру Києво-
Могилянської академії
Вул. Іллінська, 9, тел.: (093) 114-66-45
6 – «Одруження» (за мотивами М. Гоголя)

К

редактор рубрики
Ольга ГОЛИНСЬКА

музика

■ ТІНЬ СОНЦЯ ПІД ЦОКІТ КОПИТ

Гурт «Тінь Сонця» – нова яскрава зірка, що зійшла на небосхилі української рок-музики. А ви, до речі, вже чули хлопців, що грають козацький рок? Дуже варто – рекомендуємо!

Музиканти вже побували на фестивалях «Підкамінь» і «Трипільське коло», брали участь в «Рок-Січі» і в концерті до 90-річчя «Чортківської офензи», гастролували в Мінську і Мозирі. Цього року на Покрову виходили на Майдан зі своїми хітами, а торік на це свято співали на фестивалі «Повстанська Покрова», що відбувся в Києво-Могилянській академії. Багато що, інакше кажучи, встигли зробити козацькі рокери. А великою несподіванкою для себе вважають нещодавню пропозицію від перекладачів творів Кіплінга – написати музику до «Денні дівера» та пісні Мауглі «Проти людей». Лідер гурту Сергій Василюк виконав це надзавдання. Нещодавно презентація нового проекту відбулася в київській книгарні «Є».

– Стиль нашого гурту – фольк-рок, – розказав «КіЖ» Сергій. – Хоча він тяжіє до важкого – хард-року, «хеви метал». Це, певною мірою, протестна музика. І саме тому вона підходить до творів Кіплінга, особливо до пісні Мауглі. А взагалі, «хеви метал» нам подобається насамперед тому, що йому притаманна ритміка, схожа на цокіт копит – ніби козак скаче степом.

«Тінь Сонця» – це п'ятеро музикантів: Сергій Василюк (вокал, бас), Андрій Хаврук (гітара, клавішні), Володимир Хаврук (ударні), бандурист Іван Лузан, Софія Рогальська (скрипка). Музику пише лідер гурту, тексти – переважно він та його брат Олексій. Колектив засновано ще 1999 року. Проте, гастролувати почали тільки 2003-го. Побували в багатьох областях України, виступали в Білорусі та Польщі. Вперше про створення колективу почали говорити в час сонячного затемнення. Звідси й назва «Тінь Сонця». Хоча хлопці не вкладали в неї символічного змісту. За інтерпретацією бандуриста Івана Лузана, тінь не затьмарює Сонця, адже воно величне. Але є ще галактичний простір – щось набагато більше за наше світило. І саме він для людства залишається, певною мірою, незваним, нібито в тіні. Цікава версія!

Музикантів об'єднує любов до рідної землі. Тексти їхніх пісень філософські. Найвідомішим є хіт «Козацька могила». Шанувальники оцінили також нові пісні «Місяцю мій», «Сонця літ» і «Дорогу в ліс». Перший альбом «Над Диким полем» здебільшого зачіпає символіку Запорозької січі.

– Це такий собі місток між сучасним і минулим, – каже Сергій. – У цьому альбомі славетні сторінки нашої історії переплітаються з сьогоденням. Ми хочемо, аби українці відчували себе повноцінною та успішною нацією, а не якимись невдахами. У другого альбому «Полум'яна рута» корені ще глибші. Намагалися зануритися аж у часи Давньої Русі з її символікою та історією, перенести славетні символи давнини в наші часи. Доводимо, що вони нікуди не зникли. Головне – відчувати це в собі. Ось така наша ключова ідея.

Наталія ЗІНЧЕНКО
Фото з архіву гурту «Тінь Сонця»

Антон ШУЛЬГА

Три дні звучав міжнародний фестиваль «Jazz in Kiev-2009»

Уже вдруге він додає до яскравих осінніх барв свої тони, не менш виразні. Хоча джазового мейнстріму цього року було не так уже й багато. «Наша музика не є джазом у вузькому розумінні, але грати ми намагатимемося по-джазовому щиро», – заявив лідер гурту «Океан Ельзи» Славко Вакарчук. Йшов другий день міжнародного фестивалю «Jazz in Kiev-2009». Вакарчук саме був його хедлайнером. Проте, сучасний джаз (якщо це не мейнстрім) – річ узагалі загадкова, кожен зможе віднайти напрям чи то виконавця на свій смак...

Камертоном «Jazz in Kiev-2009» стали... польські клезмери. А точніше, джазмени з «Бестер квартет»: акордеон (Ярослав Бестер), перкусія (Олег Дияк), скрипка (Ярослав Тирала), контрабас (Войцех Фронт). Проте з перших звуків стало зрозумілим: за своїм драйвом бестерівський квартет – це той самий «Краков клезмер бенд», що офіційно перестав існувати наприкінці 1996 року. Знов – обробки єврейської народної музики, неповторний етнічний колорит, у якому «своє, рідне» впізнають не тільки євреї, а й українці, поляки, білоруси та представники інших народів.

Варто відзначити мультиінструменталізм Олега Дияка, котрий не тільки контролював ритм, а ще грав на кларнеті й акордеоні. В одній із композицій Дияк разом із Бестером з двох акордеонів успішно «спорудили» орган – настільки глибоким вийшов звук. Акордеон Ярека при цьому звучав то як флейта, то як кларнет.

Гість столиці, зірка першої світової величини Майк Стерн зі своєю електричною гітарою і волоссям до плечей, мав вигляд класичного рокера. І справді грав джаз, у який влітаються блюзові й рокові елементи. Слова Френка Заппи «говорити про музику – це все одно, що танцювати про архітектуру» до виступу Стерна пасували чи не найбільше. До речі, в його квартеті грає ще й Дейв Векл – живий класик-ударник, майстер-класи якого переглянули сотні людей, що прагнуть навчитися тримати ритм. Трубоч Ренді Брекер – це один «динозавр» джазу. Звук труби 63-річного майстра нагадали 1960–1970-ті роки. Здавалося, такого чистого, повного,

Весь цей джаз...

красивого звучання вже не існує.

З усіх вітчизняних джазових і навколджазових проєктів організатори «Jazz in Kiev-2009» обрали «Вночі» Святослава Вакарчука. Його проєкт із відповідними аранжуваннями справді наблизив звучання до джазового (навіть старих хітів «океанів»). Сам Славко заспівав «душевніше» та включив до програми джазовий стандарт Round Midnight. Музиканти, які з ним працюють, взагалі мали у запасі цілу окрему програму. Йдеться про квінтет «Дудко» (барабанщика Аліка Фантаєва, Дениса Аду (труба), саксофоніста Богдана Гуменюка та піаніста Олексія Саранчина).

Останній день фестивалю відкривав кумир барабанщиків – Стів Гедд разом зі своїми друзями Джої ДеФранческо (хаммонд-орган), Ронні К'юбер (саксофон) і Полом Болленбеком (гітара). Джої

ДеФранческо нагадав публіці про існування трохи призабутого інструмента – хаммонд-органа. Завдяки цій «скрині з клавішами» здається, що на сцені не четверо, а п'ятеро виконавців – басову партію веде електричний орган, винайдений Лоренсом Хаммондом 1935 року. Слухачі ревли від задоволення, оцінивши ще й досконалу техніку володіння інструментом, яку демонструє Джої ДеФранческо.

Завершували програму джазові шоумени з гурту «Спайро Джайра», які практично незмінним складом виступають 35 років. Протягом цього часу не набридли одне одному Джей Бекенстін (саксофони), Том Шуманн (клавішні), Хуліо Фернандес (гітара), Скотт Амбуш (бас-гітара). Єдина зміна в колективі – барабанщик Бонні Бонапарте, але це саме той випадок, коли в куцах було при-

ховано навіть не рояль, а цілу ударну установку.

«Солодкий джаз», комбінуння спеціальних прийомів із запозиченнями з блюзу, фанку і поп-музики – фірмовий стиль «Спайро Джайра». Якщо попередники цього гурту на сцені Міжнародного центру культури і мистецтв одразу взяли високу ноту і впевнено її тримали протягом усього виступу, то концерт «Спайро Джайра» від початку і до кінця – продумане і зрежисоване шоу. Попри тривальний антракт, перше враження від американського гурту – здивування: що в них, мовляв, такого неймовірного, аби завершувати фестивальну програму? Та від композиції до композиції ці виконавці робили публіку все прихильнішою до себе.

«Фішкою» «Jazz in Kiev-2009» стали майстер-класи учасників фестивалю. На відміну від концертів у Міжнародному центрі культури та мистецтв, вони, до речі, були безкоштовними: потрапити на «навчання» мали змогу всі охочі. Легкістю в спілкуванні киян уразив Майк Стерн. Із успіхом пройшли й майстер-класи гітариста Пола Болленбека (учасника гурту Стіва Гедда) і хедлайнерів фестивалю – «Спайро Джайра». А ще Леонід Гольдштейн крутив джазове кіно зі своєї багатющої колекції, а Олексій Коган розповідав «Дітям про джаз доступно і з усмішкою».

«Спайро Джайра»,
Майк Стерн
Фото Дмитра ТУЙОНА

музика

Архітектура музики Лесі Дичко

■ ПРИНАГІДНО

Дичко Леся Василівна народилася 24 жовтня 1939 року в Києві (Україна). 1959 року закінчила Київську школу-десятирічку імені М. Лисенка (клас теорії музики); 1964 року – Київську державну консерваторію імені П. Чайковського (нині Національна музична академія України) (клас композиції професорів Костянтина Данькевича і Бориса Лятошинського); 1971 року – аспірантуру під керівництвом професорів Бориса Лятошинського та Миколи Пейка (Москва, Росія). Прослухала курси лекцій з мистецтвознавства у Київському художньому інституті (1968–1972) та з історії театру – в Київському інституті театральних мистецтв (1966–1969).

Викладала у Київському педагогічному інституті (1965–1966), Київському художньому інституті (нині Академія мистецтв) історію музики (1972–1994), студії при Державній заслуженій капелі бандуристів України (з 1965). Нині – професор Національної музичної академії України. У 1989 і 2003 роках виступала в Канаді з лекціями про сучасну українську хорова музику. 2003 року з нагоди 50-річчя заснування хору «Дніпро» (м. Едмонтон) написала твір «Ода пісні» на слова В. Коломійця, що був виконаний під час святкування. У 2004 році викладала музично-теоретичні дисципліни в Інституті мистецтв Тегеранського університету (Іран).

Член Координаційної ради Національної всеукраїнської музичної спілки, секретар правління Національної спілки композиторів України.

Постійний член журі хорового конкурсу імені М. Леонтовича, оргкомітетів фестивалів «Київ Музик Фест», «Прем'єри сезону», Почесного комітету хорового фестивалю «Золотоверхий Київ», почесний гість Всесвітнього хорового конкурсу сучасної музики в м. Дебрецені (Угорщина), голова журі хорового Форуму християнської молоді України (Київ, 1999), хорових конкурсів «Південна Пальміра» (Одеса, з 2003), «Ялта-Вікторія» (2005, 2007), імені Лесі Українки (Луцьк, 2006), конкурсу молодих композиторів у м. Миколаєві (з 2007).

Член Комітету з присудження Державних премій імені Т. Шевченка (1993–2003) та колеги Міністерства культури і мистецтв України (1996–2007).

Вона є авторкою опер, балетів, хорової, симфонічної, вокально-симфонічної й камерної музики, музики до кінофільмів, мультфільмів. Улюблений жанр – хорова музика. Композиторка продовжила українську традицію авторської духовної музики.

Її стиль поєднує риси українського народного й церковного хорового співу. Також її творчості властивий художній і культурний універсалізм (синтез різноманітних жанрів фольклорного та фахового мистецтва, звернення до краєвидів, культурних та історичних пам'яток різних країн і народів). Її твори представлені на хорових фестивалях, конкурсах і в концертних програмах виконавців багатьох країн світу: США, Канади, Франції, Великої Британії, Німеччини, Голландії, Бельгії, Данії, Іспанії, Італії, Угорщини, Болгарії, Польщі, Росії та України.

Дипломантка та лауреатка Всесоюзного огляду творчості молодих композиторів (Москва, Росія, 1962; 1969 – І премія), Української республіканської комсомольської премії імені М. Островського (1970), конкурсу на кращу патріотичну пісню (Київ, 1997 – І премія), премії «Київ» імені А. Веделя (2003).

Заслужений діяч мистецтв України (1982). Народна артистка України (1995). Лауреатка Державної премії України імені Т. Шевченка (1989). Кавалер українських православних орденів Святого Володимира III ст. (1998) і Святої Великомучениці Варвари (2004), державних орденів Княгині Ольги (1999), «За заслуги» III ст. (2008), Ярослава Мудрого V ст. (2009).

Член-кореспондент Академії мистецтв України (2009). Почесний член Національної спілки художників України (з 2006).

24 жовтня відсвяткувала 70-річчя славнозвісний український композитор, народна артистка України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка Леся Дичко

Під час концертів 24 та 25 жовтня Національна філармонія України не вмістила всіх бажаючих привітати ювіляра! Реакція слухачів на виконання найкращих творів пані Лесі – «Червоної калини», «Іспанських фресок», – стала черговим доказом на користь того, що справжнє мистецтво не старішає з часом.

– **Лесю Василівно, чому Ви вибрали у своїй творчості хоровий жанр як провідний?**

– Дуже люблю хоровий спів! Жоден гарний оркестр мені не замінить хору: у ньому є теплота, неповторна краса. Деякі хорові кантати я оркеструю, тобто створюю оркестрові версії. Думаю, що у свій час спромоглася створити універсальні образи, які не втрачають змісту й у хоровому, і в оркестровому варіантах.

– **Ви спираєтеся на традиції стародавніх майстрів українського хорового мистецтва – або намагаєтеся осучаснити хорове виконавство?**

– Безумовно, я враховую традиції минулого. Наприклад, при написанні твору із чіткою установкою на певний стиль (зокрема, бароково-віртуозний формат партесного концерту) маю на увазі його знакові форми. Проте в інших випадках пишу хорова музика згідно тільки зі своїми бажаннями.

– **Неймовірно складно, напевно, відтворювати в музиці образи й історичні події глибокої старовини чи національні риси інших країн?**

– Аби створити музичний образ іншої країни, зовсім не обов'язково її відвідувати! Я читаю книги, розглядаю різні репродукції тощо. (Вдома віддавна накопичилася маса конспектів з архітектури, живопису, історії різних історичних періодів.) Досить зібрати інформацію, й фантазія довершить процес. Я віртуально переносюся в ту або іншу країну, різні часи. Якимось чином навіть трапився такий випадок: я зна-

ходила біля Андріївської церкви й достеменно уявила себе в ній у... XVIII столітті! Виходить з подібних емоційно-психологічних станів важко, але що я можу зробити, якщо за своєю природою фантазійна й емоційна людина?

– **Як ставитесь до своїх ранніх творів? Адже багато композиторів досить іронічно сприймають проби молодості...**

– У юні роки я була дуже нетерплячою – максималісткою. Тому все, що не подобалося із написаного, просто знищувала. Зараз розумію, що потрібно зберігати будь-що із створеного тобою. Для мене надзвичайно важливо, що зберігся опус, з яким я поступала до консерваторії – «Казкова сюїта», написана на основі невеликих п'єс, що я їх вигадала ще в муздесятиріччі.

– **Створюючи музику, композитор замислюється над якимись філософськими концепціями?**

– Філософія – враження і знання, що протягом життя накопичуються у свідомості лю-

дини. Суб'єктивний погляд на світ, власна, особистісна філософія й музика для мене як композитора – явища одного порядку, вони діалектичні, розділити їх не можливо.

– **Чи згодні з думкою, що композитор є посередником між світами?**

– Думаю, що творець не повинен замислюватися над питаннями: хто він – медіатор чи ні, посередник – чи ні... Він має перейматися речами більш конкретними – якістю й майстерністю своєї справи, зрештою, тим, що він бажає сказати у своєму мистецтві...

– **Ваша творча манера почала складатися ще у 1960-ті, розквіт збігся з 1980-ми роками, зараз Ви дуже плідно працюєте. Можете порівняти ситуацію у класичній музиці початку вашого творчого шляху з сьогоденням?**

– Сьогоднішнє життя замішане на комерції, акцент поставлений на матеріальному боці існування. Тому духовне зведено до нуля. У людей мого по-

коління були інші пріоритети. Музиканти слухали дуже багато різної музики, жили насиченим духовним життям. До речі, я сама завжди любила церкву за те, що в ній проповідуються заповіді Христа, якого не можна купити, підбити на гріховні вчинки.

– **Ви щаслива людина?**

– Дуже щаслива! Тому, що свою любов до музики пронесли через усе життя. Ще я захоплююся живописом і цікавлюся архітектурою, можу годинами ходити по вулицях міста й милуватися. Будинки відразу уявляю в певній музичній формі. А будь-який музичний образ, навпаки, – у вигляді кольорового архітектурного зображення.

– **Наскільки нагороди, звання й інші офіційні відзнаки стимулюють композитора? Чи, може, ставитеся до цього з іронією?**

– Чому ж з іронією? Я взагалі не розумію, звідки ця цинічна тенденція в нашому житті, ця насмішуватість? До нагород зі скепсисом я ставлюся, коли їх присуджують людям незаслужено. А сама все життя присвятила музиці й невпинно, плідно працювала, тож ордени й звання народної артистки одержала не випадково – заслужила! Мною написано багато музики – 3 опери, 3 балети, 12 кантат, 3 симфонії, літургії...

– **Які риси, окрім мистецької «синтетичності», Ви самі можете виділити у своїй музичній творчості?**

– Патріотизм. Я не загальнонаціональний або, як раніше казали, космополітичний композитор, а національний – український! Окрім того, я повному сприймаю фольклор, дивлюся на нього, з одного боку, з позицій мислення людини XXI століття, а з іншого, – крізь призму давніх культур минулого. Нарешті, намагаюся, аби моїм творам була властива яскраво виражена духовність.

– **Якою, на Вашу думку, є місія композитора, творчої особистості?**

– Творець своїм мистецтвом несе добро в цей світ. Без доброті сутність людини губиться, творчість її знецінюється. Творець повинен ділитися тим, що в нього є у душі.

Ганна ЛУНІНА
Фото із сімейного архіву
Розгорнутий текст інтерв'ю
читайте у наступному числі
журналу «Музика»

редактор рубрики
Світлана СОКОЛОВА

ТУРИЗМ

■ ДЕРМАНЬ – СЕЛО ОСОБЛИВЕ

Тут народилися унікальний письменник Улас Самчук, який назвав Дермань «царицею українських сіл», та знаний перекладач із давньогрецької Борис Тен (псевдонім Миколи Хомичевського). Тут свого часу друкар Іван Федоров був управителем знаменитого монастиря – перед тим, як розпочати друк Острозької Біблії. У Дермані завершив життя Мелетій Смотрицький (1578–1634) – ієрарх, церковний діяч, письменник-полеміст, проповідник, видатний філолог, автор граматики церковнослов'янської мови.

Дерманський монастир заснований князем Костянтином Острозьким 1602 року. Сюди ж була перенесена частина друкарні з Острога, якою опікувався Дем'ян Наливайко, брат Северина Наливайка. До 20-х років ХХ століття тут існувала церковно-учительська школа, у 30-х перетворена на українську приватну гімназію. Монастир колись був чоловічим, нині – жіночий.

Через дорогу – Дерманська гімназія, яка зустрічає стилізованим тризубом і факелом на п'єдесталі, спорудженим з нагоди 675-річчя першої письмової згадки про Дермань (1322).

У гімназії відкрито музей Уласа Самчука та Бориса Тена. А зовсім поряд – будинок, у якому народився останній. Про це нагадує меморіальна дошка, встановлена ще за радянських часів. Я випадково угледіла її, а згодом стала розпитувати теперішнього господаря дому Івана Шевчука. Приємно, коли сільський чоловік знає історію придбаного колись будинку й пишається славетним земляком.

Людмила ТАРАН
Фото авторки

■ ВЧАТЬСЯ ГОСТИННОСТІ

21–23 жовтня відбувся Львівський міжнародний форум індустрії туризму та гостинності, організований акціонерним товариством Гал-ЕКСПО за сприяння Державної служби туризму і курортів Міністерства культури і туризму України й інших поважних організацій.

Форум – основне місце зустрічей на Західній Україні іноземних та українських туристичних, транспортних та страхових компаній, виробників та постачальників технологічного обладнання та комплектуючих для готелів, ресторанів, знарядь та одягу для активного відпочинку.

Представники понад 80 підприємств, фірм і організацій з України та зарубіжжя обмінялись досвідом із підготовки й проведення міжнародних культурних і спортивних заходів, формування турпродуктів, узяли участь у семінарах, бізнес-класах для ключових працівників готельного та ресторанного бізнесу і презентаціях фірм-учасників, подивилися місто під час екскурсій та надали фахові консультації активним туристам.

Світлана СОКОЛОВА

Можливість побачити обряди пращурів доби середньовіччя дістали всі, хто провів суботній день у Центрі культури й історії «Парк Київська Русь»

Влаштували свято «Середньовічні забави» благодійна організація «Слов'янський фонд» і компанія «Град Кия». Воно стало справжнім дивовищем, вразивши кількістю учасників та розмаїттям театралізованих постановок.

Ось вдягнені в етно костюми учасники проходять парадом. А ось лучники змагаються на турнірі «Стріла стародавнього Києва». Їх близько 85. Для пе-

ремоги слід продемонструвати влучність, швидкість реакції, силу та витривалість. І очевидці пересвідчуються: стрільба із традиційного лука – романтичний і красивий вид спорту. Охочі пробують себе у ролі воїна або середньовічного розбійника, випускаючи на ціль кілька стріл.

За свідченням кандидата історичних наук, керівника подільської експедиції Інституту археології НАНУ Володимира Зосенка, лук і стріли в нас після сокири – найдавніша зброя і знаряддя полювання. Спеціальні загони стрільців-лучників витримували атаки ворога. Навіть Генріх Латвійський відзначав високе мистецтво руських лучників у боротьбі з німецькими лицарями-хрестоносцями та протиставляв їх німецьким арбалетчикам першої половини XIII століття. І недарма, адже бронебійні стріли пробивали лаштунки німецьких лицарів.

Тепер, на щастя, ця зброя перетворилась на спортивну.

– За великим рахунком це найбільший турнір зі стрільби з лука в Україні, – захоплено скаже після перемоги в змаганнях серед жінок Марина Василенко. – Кілька років займаюсь, і не знаю жодного турніру, який зібрав би понад 30 осіб.

Переможниця впевнена, що «Парк Київська Русь» – вельми привабливе місце для туристів і спортсменів.

Свято збирає молодих талановитих дизайнерів, які спеціалізуються на виготовленні середньовічного костюма. Під час етнопоказу, влаштованого за участі модельної агенції Fashion Look, подумом дефілюють піратки та дівчата у східних вбраннях.

Нестор Літописець вітає гостей у своїй келії і на згадку власноруч підписує грамоти з печаткою, волхвиня Рода у своєму шатрі розповідає про ми-

нуле та ворожить на майбутнє, а Лісовик Ліший, якого цього дня на зиму проводжають до лісу, вередує.

Учасники жартома б'ються подушками, перетягують канат, крокують на ходулях, а актори показують виставу. Умільці пропонують свої витвори, а ремісники проводять майстер-класи. Артистка театру та кіно Олена Єременко нагадала, що не минуло й трьох місяців, як вона відкривала Другий міжнародний фестиваль «Парк Київська Русь».

– Щастя, що можна побачити танці скоморохів, бойові мистецтва, лучників і лицарів, прапори, які відображають наші перші спроби створити державу, – додала президент Гільдії кіноакторів України, заслужена артистка України Ніна Ілліна. І організатори не обмежуються тим, щоб раз на рік зібрати 30–50 тисяч глядачів, а працюють упродовж року.

... немов Людина-павук

У парковій зоні на схилах Дніпра відбулися змагання зі спортивного туризму «Осінній лист», які проводяться в Києві від початку 50-х років

Випадковий свідок, який прогулювався набережною Дніпра або їхав рекламним кафе-трамвайчиком із написом «Jacobs», обов'язково за кронами дерев розгледів би силуети молодих людей у касках і на... напівзруйнованій стіні. Ідуть ремонтні роботи? Підійдемо ближче. Ні, молоді нічого не будують, а піднімаються на високу стіну, немов вигаданий супергерой ХХ сторіччя Людина-павук. Головний суддя змагань Олексій Келін розповів, що проводять їх Федерація спортивного туризму міста Києва і один із турклубів. Цьогоріч – «Глобус» Київського політехнічного інституту.

За останні три роки в змаганнях взяла участь майже сотня туристів. Найстаршому учаснику нинішніх близько 45, наймолодшому – 14 років.

Суддівство здійснюють спортсмени, які стали чемпіонами України з пішохідного туризму.

Міряються силами команди одночасно. Хлопці й дівчата піднімаються умовними скелями та спускаються, дехто приносить із собою товариша.

Так транспортують потерпілого у зв'язці. Учасники кріпляться карабінами до мотузок, щоб страхуватися під час переміщення.

Навчені туристи ходять у походи до Криму та Карпат, на Кавказ та Кольський півострів, на Памір.

Світлана СОКОЛОВА

реклама

 ЗА ПІДТРИМКИ НАРОДНОГО ДЕПУТАТА ОЛЕКСАНДРА ШЕПЕЛЕВА
 ТА КОМПАНІЇ РЕНО УКРАЇНА

 посольство Франції в Україні
 французький культурний центр

ВІЗУАЛЬНА ВИСТАВА

ЧЕРВОНА

ВИСТАВА ДЛЯ ДІТЕЙ (ВІД 9 РОКІВ) ТА ДОРОСЛИХ

ШАПОЧКА

ІСТОРІЯ, ЯКУ ЗНАЮТЬ УСІ. АБО ВСІ ДУМАЮТЬ, ЩО ЇЇ ЗНАЮТЬ...
 ПРЕМІЯ «МОЛЬЄР-2006» ЗА НАЙКРАЩУ ВИСТАВУ

26 Листопада о 19.00
 КИЇВСЬКИЙ АКАДЕМІЧНИЙ МОЛОДИЙ ТЕАТР
 вул. прорізна, 17

Арт-кафе "Антресоль"

Київ, бул. Т. Шевченка, 2
 телефон: (044) 235-83-47

www.babu.in.ua

1989-2009

Мінливий світ - розказаний час

Виставка Гете-Інститутів у регіоні Східної Європи та Центральної Азії

Сучасна фотографія та відеомистецтво з Білорусі, Грузії, Казахстану, Киргизстану, Німеччини, Росії, Узбекистану та України

8.11. - 6.12.2009
 Національний художній музей України
 Київ, вул. Грушевського, 6

Організатори:

 УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ

 Журнал «ART-Ukraine»
 Київ, вул. Хрещатик, 2

За підтримки «АртФонду Ігоря Воронова»

29.10 - 7.11

КИЇВ 2009 CONTEMPORARY

Спеціальний партнер:
 Інформаційна підтримка:
 Партнер проекту:

Прийом:
 Технічний партнер:

редактор рубрики
Алла ПІДЛУЖНА

театр

■ МЕТР УКРАЇНСЬКОЇ ЛЯЛЬКОВОЇ СЦЕНИ

Для історії українського театру ляльок особистість Віктора Андрійовича Афанасьєва (1917–1987), безумовно, є значущою, як і особистість Сергія Володимировича Образцова для російського театру. Видатний театральний і громадський діяч, засновник національної школи українського театру ляльок, педагог, який виховав десятки акторів, режисерів, що успішно працюють у багатьох театрах світу, вистави яких стали хрестоматійними. Оскільки мистецтво театру ляльок є складовою частиною світового театрального мистецтва, то без прізвища Віктора Афанасьєва неможливо уявити ані історії українського театру, ані історії театру загалом.

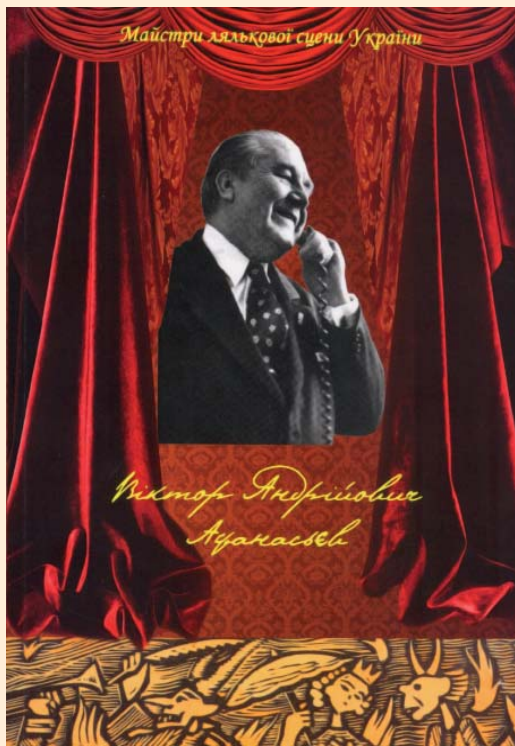
На жаль, усвідомлення ролі, місця та масштабу цієї унікальної особистості прийшло тільки на початку XXI ст., тому книга, написана учнем Афанасьєва Леонідом Поповим – заслуженим артистом України, доцентом, президентом Українського центру УНІМА, має особливе значення.

Тут розкриваються не тільки професійні риси та досягнення метра українського театру, але і його драматичне, сповнене перемог, успіхів, поразок та розчарувань, життя. На прикладі творчої біографії митця простежується шлях розвитку не тільки одного з провідних театрів – Харківського лялькового, заснованого 1939 року, а й усього мистецтва театру ляльок України.

Цінність видання в тому, що автор розкриває дивовижні здібності Віктора Афанасьєва, які я назвав «харківським феноменом». Складно уявити, як цій людині, в такий непростий для України історичний і соціально-культурний період, вдалося створити не тільки один із найцікавіших театрів ляльок, а й першу та на довгі роки єдину в Україні «лялькову» кафедру при Харківському інституті мистецтв. І найголовніше – він спромігся підняти українське мистецтво ляльок та зробити його одним із найпомітніших явищ світового театру другої половини ХХ століття.

У книзі представлено статті, виступи, доповіді та листи Віктора Афанасьєва, спогади його колег, соратників та учнів. Залучено значний масив фотоматеріалів.

Борис ГОЛДОВСЬКИЙ

Федір Стригун: «Шкодную, що в мене не п'ять сердець – я б усі їх віддав людям»

КОРИФЕЮ УКРАЇНСЬКОГО ТЕАТРУ – 70 РОКІВ!

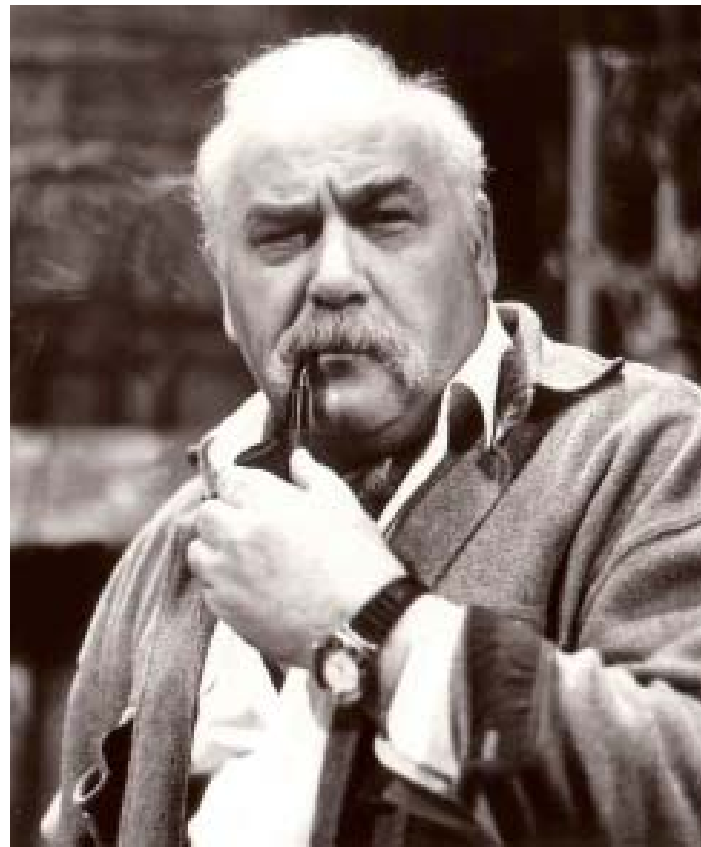
Людмила ПУЛЯЄВА

Серце в художнього керівника Національного драматичного театру імені М. Заньковецької, лауреата Шевченківської премії, народного артиста України Федора Стригуна справді велике, щире й благородне. Цілком віддане мистецтву

Його ролі на сцені театру й кіно, постановки не лише у Львові, а й в інших містах України ввійшли до золотого фонду історії українського мистецтва. Іван Барильченко, Богдан Хмельницький, Отелло, Мазепа, націоналіст Зенон – характери, створені Стригуном, годі й перелічити. Режисерські постановки вистав «Гуцулка Ксеня», «Шаріка», «У неділю рано зілля копала...», «Ісус, Син Бога Живого», «Візит літньої пані», «Сільва» тощо роками не сходять з репертуару і незмінно збирають повні зали глядачів. Нині Фе-

дір Миколайович працює над постановкою вистави «Сватання на Гончарівці» за Квіткою-Основ'яненком і, за словами акторів, зайнятих у ній, це буде справжня феєрія українського життєствердного гумору, гімн простій людині – мудрій, щирій.

...На благодатній уманській землі 1 листопада 1939 року народився майбутній корифей української сцени Федір Стригун. Закінчивши Київський театральний інститут імені І. Карпенка-Карого, він, разом із дружиною Таїсією Литвиненко, їде працювати до Запорізького драматичного театру. В 60-х роках переїжджають до Львова і стають окрасою і гордістю Театру імені М. Заньковецької. Згодом Федір Миколайович очолює цей колектив. «Художній керівник – найважча робота, яка може бути на театральній ниві, – зізнається він. – Це все: напрям, естетика, ідея, стиль, репертуар... Тому художніх керівників зараз дуже мало, бо не кожен може дати лад театрові, відповідати за кожного актора зокрема, бачити кожного окремо і всіх разом...»

Перезавантаження УНІМА

Певно, широкий загал не знає, що таке УНІМА. А от для діячів театру, зокрема лялькового, назва цієї міжнародної організації добре відома

Отже, UNIMA – Union Internationale des Marionnettes – Міжнародна спілка діячів театру ляльок. Заснована вона ще 1929 року за ініціативи чеських акторів, які провели в Празі перший установчий конгрес «лялькарів». Головним завданням спільноти від початку став розвиток мистецтва ляльок у всьому світі, налагодження сталих творчих зв'язків. Окрім того, члени УНІМА своїм мистецтвом мають служити справі миру і взаєморозуміння між народами.

Після створення організація УНІМА почала налагоджувати мережу своїх центрів в різних країнах. В Україні теж з'явився національний центр УНІМА,

який об'єднав театри ляльок, що стали його колективними членами. Двадцять п'ять вітчизняних театральних діячів є персональними членами УНІМА.

Нещодавно в Українському центрі УНІМА відбулись передвиборчі збори, на яких звітував багаторічний президент українського центру, визнаний майстер лялькового мистецтва, відомий режисер, народний артист України Сергій Єфремов. Він розповів про значний масив діяльності українських лялькарів, про розвиток школи лялькарства, про активний фестивальний рух.

Було згадано про фестивалі лялькового мистецтва, які є в Україні (вони проходять в Києві, Ужгороді, Луцьку, Вінниці, Донецьку, Харкові, Львові). За сприяння центру видаються книжки про діячів лялькового театру. В Києві в Національному університеті театру, кіно та

телебачення імені І. Карпенка-Карого зусиллями Сергія Єфремова і ще одного визнаного метра професії – режисера, доцента, заслуженого артиста України Леоніда Попова, було створено кафедру акторського мистецтва та режисури театру ляльок. Хоча вона існує лише кілька років, вже є реальні докази успіхів студентів – молодих спеціалістів: створені вистави, відзначені акторські і режисерські удачі в непростому мистецтві лялькового театру.

На зборах було вирішено і надалі втілювати в життя ідею об'єднання театрів ляльок, розповсюдження знань про українські театри та їхні творчі досягнення серед світової спільноти лялькарів. Обрано новий склад Ради організації, в який увійшли знані діячі театру Сергій Єфремов, Ярослав Грушецький, Юрій Тітаров, Сергій Брижань, Олександр Інюточкін, В'ячеслав Старши-

нов, Шарль Фюєрберг. І найголовніше – керівництво Українським центром УНІМА взяв на себе новий президент Леонід Попов. Сергій Єфремов залишився почесним президентом.

В планах на майбутні чотири роки – «перезавантаження» організації. Її члени зійшлися на думці про вихід Українського центру УНІМА зі складу Національної спілки театральних діячів України, висловилися за розробку власного уставу і автономне існування організації. Заплановано організувати міжнародний фестиваль українського УНІМА, заснувати нагороду і власний почесний знак УНІМА. Тепер в організації функціонуватиме свій сайт, з матеріалів якого прихильники лялькового мистецтва дізнаватимуться про всі події творчого життя українських лялькарів.

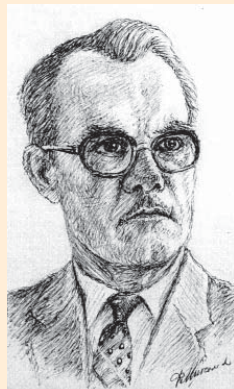
Алла ПІДЛУЖНА

редактор рубрики
Іван МАЛЮТА

державна мова

Про долю Ф. Миколаєнка (можливо, то є псевдо) знаємо дуже мало. І лише з його іронічно-лаконічної передмови до власної книжечки «Доля скитальця» (Австралія, 1988).

Народився він на Київщині. Під час Другої світової війни втрапив до полону. Зрештою вижив і став емігрантом, подавшись до найвіддаленішого континенту.

ГОРЕ ВІД РОЗУМУ – ЛИШЕНЬКО ВІД РЯДНА*

Гумореска

Бувало, бідкалися люди на Україні: «Нічого не вдієш, як Бог розуму не дав».

На еміграції ми тієї мудрости (рідної й чужої!) нахапалися стільки, що постає питання: «Що нам робити, коли того розуму аж забагато?»

От хоч би на мовному фронті. Скільки у нас отих професорів! А правописів ще більше.

Щоправда, і на рідних землях професури не бракувало. У передових провінціях кожен учитель початкової школи був паном професором. Зате у відсталіх провінціях справа була куди простіша.

Пригадую, сперечалися учні, як правильно писати: «Немає галаш» чи «Немає галош»? Учитель нас скоро помирих: «Як не напишете – буде правильно. Їх таки чортма».

Емігрантські професори такими справами не легковажать. За чистоту мови вони готові душу й тіло роздерти один одному.

Якось надумав я написати романтичний спогад про своє рядно.

Один із професорів порадив мені замість «рядно» писати «одіяло».

– Русизм! – гнівно запротестував інший. – Пишіть, пане, рядно.

– Пам'ятайте, панове, – влєсливо заговорив третій, – по-українському то сі вимовляє р'ядно.

– Таж рядно пишеться без апострофа, – з подраженням пояснив попередній.

– Злапалисьби той московський апостроф, пане-дзю, – злісно зашипів четвертий професор, – та й тримаєте се, як вуш кожушка. Українській мові той апостроф так потрібний, як п'єта нога псови. Пишіть, пане, редно і хвертик.

– Встидалисьби, панове, се мордувати за хлопське редно. Пишіть коц – оригінально, компрегентно й мелодійно, – авторитетно заявив п'ятий.

– А чи хтось на Україні те зрозуміє? – запитав інший.

– Можебсьби засугерували писати по-російськү абись там нас розуміли? – саркастично кинув шостий.

Жоден з них не поступався. Зчинили таку тяганину, що з мого рядна лише шмаття літало. Тепер як його не назви – неправильно.

Аж ось зустрілась мені землячка. Оповідая їй про мовні конфлікти, про рядно. Вона, лагідно посміхнувшись, тихо сказала:

– І навіщо вам те старе рядно? Одружіться і мерзнути не будете.

У її словах я відчув незмірну чарівну красу моєї рідної мови. І чого та мова звучить так жажливо з уст учених мовознавців?

* Правопис автора збережено

Олег ЧОРНОГУЗ

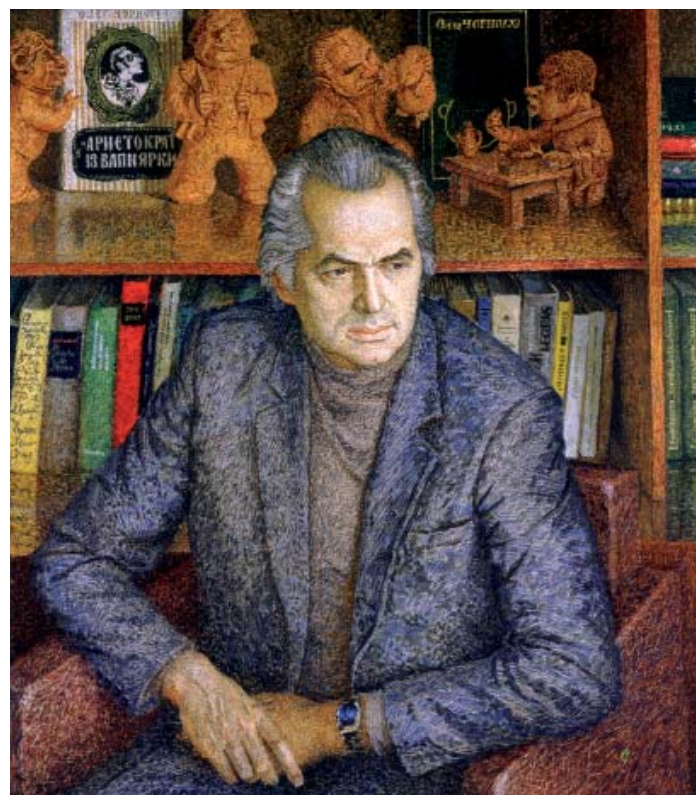
Займаючись довгий час порівнянням арійських мов, я прийшов до висновку, що українська мова є старшою не лише за усі слов'янські, не виключаючи й так звану старослов'янську, а й за санскрит, давньогрецьку, латину та інші арійські (індоєвропейські)...

Михайло Красуський, польський, російський філолог, лінгвіст-поліглот. «Древность малороссийского языка», 1880 рік

Був нещодавно у Польщі. Розговорилися. Я – українською, поляк – польською. Після третьої чарки «Польської виборової» поляк безапеляційно (мабуть, він був мовознавцем) заявив:

– Українська мова – то є зіпсована польська!..

Я відразу ж згадав матінку Росію, колись і там я був. Сиділи з приятелем у «Москві» – готель так називається. Після третьої чарки «Русской водки» російський приятель (ма-

буть, він теж був мовознавцем) раптом безапеляційно мені заявив:

– Украинский язык – это испорченный русский!.. И-баста!

Я хотів було йому нагадати, що навіть за Брежнева було визнано: Києву – 1500 літ. А от «Москве-матушке» лише у 2147 році стукне тисяча літ, але «ис-

тинно русский человек» нікого й ніколи не слухає.

Йому досить свого одкровення, що він – старший брат. І – баста!..

А днями я перебував у Білорусі. Після третьої чарки «Беларуской зубрівки» білорус перейшов в історико-мовознавчу тему:

– Українська і російська мови пішли від білоруської і обидві є зіпсованими варіантами білоруської мови, – твердо заявив сябро.

Найближчим часом збираюсь до Чехії, потім майну в Моравію. Звідти подамся в Словаччину. Провідаю Балкани, гайну у Словенію, Македонію! Хорватію, Боснію. Може, потраплю й до Герцеговини. А опісля через Чорногорію перекинуся до Болгарії. Візьму з собою «Української з перцем».

Стільки, скільки там уже через митницю дозволяється перевезти. І – засяду з братушками. Цікаво ж бо дізнатися: чи українська мова не є раптом зіпсованою мовою болгар, сербів, хорватів, чорногорців, словенів, македонців, чехів, словаків?. Кого я там ще не назвав? Хай чекають на мене всі тамтешні «слов'янофіли». Неодмінно приїду.

Про русинство – без емоцій

Довгі десятиліття цей край асоціювався для нас із винами, полонинами, добрим ресторанным сервісом на європейському рівні, звичайно, з чудовими піснями й танцями

І раптом – якась русинство... Клопіт. Як застарілий радикюліт, від якого взагалі-то не вмирають, але й задоволення мало.

Чи є підстави для будівництва окремої «русинської» нації в Закарпатті? До речі, а що кажуть на цю тему самі закарпатці? Професор Мишанич, видатний лінгвіст, вичерпно довів у кількох статтях, що у мовно-лінгвістичному відношенні Закарпаття не є окремою одиницею. Там живуть ті ж самі мовно-етнографічні групи, що й з північного боку Карпат: гуцули, бойки, лемки. І якщо їх вважати окремою нацією, то у яких кордонах? Тоді і Львів, Коломия, Тернопіль теж належать до цієї Русинерії чи Рафінерії, чи як її там... Але на Галичині й Тернопільщині ніхто себе русином не вважає і не називає. О, так, у минулому тут всі називали себе русинами. Зрештою, всі ми колись називали себе русинами; це був синонім слова «українець».

Необхідно зауважити: слова «Русь» і «русин» не мали в ті часи нічого спільного з теперішньою Росією. Ще на початку XVIII століття до росіянина були міцно прив'язані терміни «Москва», «Московія».

У найбільш архаїчних закутках України (Закарпаття, Лемківщина) ця назва дожила до Другої світової війни у вигляді реліктового залишку.

Отже, можемо сказати русинським сепаратистам: ми всі – русини! В минулому. Але ми давно скинули русинського кожуха, бо надворі – українське літо. А ви якось ще цього не второпали...

Зрештою, даймо слово самим русинам. Найперше, що каже професор Маґочій з Канади? (Він вважається ніби якимсь таким русинським Маґометом). У своїй книжечці «Бесідуйме по-рускү» Маґочій пише, що мешканці Пряшівщини (західного Закарпаття) є українцями, однак, вони цього не знають. Он воно що! Виявляється, Маґочій чудово знає, що то звичайні українці, лише з архаїчною, реліктовою національною свідомістю. Як науковець він мав би пояснити цим людям, хто вони є. Але він робить навпаки: баламутить цих бідолашних людей своїми русинськими

брошурами. За українські гроші Маґочій каже, що Закарпаття є Україною; за русинські ж гроші Маґочій пише, що Закарпаття є «Русинерією». Отже, можна було б поставити на цьому крапку й закінчити статтю афоризмом мого знайомого із Закарпаття: «Справи діляться на три категорії: серйозні, жіночі та русинсько-закарпатські».

Пружиною закарпатського русинства є елементарний, давно відомий комплекс малості. Невеличка, затишна територія, що «на перехресті всіх вітрів». І до Румунії, і до Угорщини, і до Словаччини – зовсім близько. Та й Польща недалеко; до всіх країв Європи віддалі числиться не на тисячі, а на сотні кілометрів. А звідси – велике бажання (мишаче за своєю природою) скубнути від кожного шматочка сиру і втекти в русинську нору.

Дехто каже, що русини просто «набивають собі ціну». Як той вовк під столом на весіллі, що увесь час повторював «счас спою», адже знав: кинуть ще шматок м'яса, аби він мовчав.

Миші танцюють, доки нема кота. І якщо київський кіт заворушить козацькими вусами – миші дременуть по норах...

редактор рубрики
Володимир ОНИЩЕНКО

художня кераміка

■ МАЮ ЩО СКАЗАТИ

У Музеї українського народного декоративного мистецтва відкрилась виставка керамічних і графічних робіт Марка Галенка «Маю що сказати».

Серед розмаїття найбільше на виставці виділяються керамічні пласти: «Щоб шаблі не брали, щоб кулі минали голівоньки наші», «Ой ти, старий дідуга, зігнувся як дуга, а я молоденька, гуляти раденька», «Мені шляху не питати, прямо степом мандрувати, гей-гей, долю доганяти». Ці та інші десять пластів запам'ятовуються не тільки пластикою, гумором, рисунком, але й афористичними назвами. Можливо, це суб'єктивна оцінка саме цих пластів, проте й інші виставлені твори вельми цікаві, про що говорять записи книги вражень. Взагалі Марку Галенку дуже вдаються ті творчі роботи, в яких він звертається до українського коріння. Це його тема, його натхнення, в якому він черпає силу й міць.

Привертають увагу й скульптурні твори, скажімо, «Гермес», «Афіна», «Геродот відкрив скіфів. Скіфи відкрили Геродота», «Жриця».

Марко любить життя в усіх його проявах, яскраво живе, добродушно спілкується з людьми і творить на радість їм. Герої його творів колоритні, веселохитруваті козаки та козачки, які впевнено йдуть життям, працюють і святкують, жартують і народжують дітей, створюючи навколо себе оазу справжності та впевненості, твори випромінюють мажорний настрій та життєву радість.

«Кожен митець живе до певної міри в обмеженому світі. Але ніхто не владний над його думками, фантазією, творчістю. Ніхто не в змозі заборонити йому уявні подорожі в часі й просторі, в інші світи і виміри, у свій, створений ним самим Всесвіт. Я маю його і щасливий з того, що це світ кохання і гармонії. Моє кредо – творити весело і з любов'ю», – говорить художник.

Галенко – випускник художньо-графічного факультету Одеського державного педагогічного університету. Диплом захистив керамічними пластиками, присвяченими творчості Миколи Гоголя. Цю невичерпну тему Марко продовжує розвивати і в своїх нових пластах, з яких, так би мовити, аж пре гумор, сміх, життя. Марко тісно пов'язаний із селом (родом із Дідівщини Фастівського району), з дитинства звик до тяжкої селянської праці. За рік переброяє кілька тонн шамотної глини, виготовляючи свої керамічні твори. Взагалі митець – вулкан у своїй творчості, може цілими днями чаклувати біля керамічної печі.

Він засновник художнього підприємства та галереї сучасного мистецтва «Грифон» (1988). Викладав у київській школі № 119 і вже понад 10 років навчає дітей майстерності кераміки в гімназії імені Тараса Шевченка. Учасник благодійних програм «Глини Донбасу» – дітям-сиротам у Ворохті та Одесі.

У 2006 році за твір «Арлекіно» отримав першу премію на міжнародному фестивалі скульптури, кераміки і гончарства «Аржіля» у Франції. Автор герба Печерського району м. Києва та герба рідного села.

Володимир ОНИЩЕНКО
Фото Світлани СОКОЛОВОЇ

Родом із шістдесятих

Володимир
ОНИЩЕНКО

Вміння працювати з глиною в усі часи вважалося богоугодною справою, а той, хто це вправно робив, у народі вважався чарівником. Потяг до прекрасного та вміння його творити Галина Севрук успадкувала від матері, яка походила зі славетної родини Григоровичів-Барських, та батька – відомого архітектора

Все життя пані Галина працювала у невеликій робітні на три вікна, що виходять на браму Заборовського та сад Софії Київської. На початку кар'єри талановитій мисткині довелося вибирати між малярством, графікою та роботою з глиною. Про художницю заговорили опісля експресивного «Плачу Ярославни» (1964), що народився завдяки перенесенню живописних і графічних прийомів у кераміку.

Друга половина 60-х років стала часом принципового зру-

шення у творчому мисленні художниці, своєрідною анти-тезою попередньому періоду. В доробку Севрук з'являються гротескні постаті з підкреслено порушеною анатомією та структурою, химерність композиції, ламаність лінії, в живопису художниця використовує підкреслену рельєфність фактури. «Нові» роботи Севрук несуть відчуття неспокою, напруженості, майже трагічної невлаштованості. Проте водночас вона звертається ще й до козацької теми. Свої «запорозькі» образи мисткиня створює з уяви, вводячи до площинного рельєфу фактуру, колір і шрифти. Найхарактернішими її роботами цього часу вважаються «Чумак» (1966), «Кошовий Самійло Кішка», «Богдан Хмельницький з військом», «Козак-Нетяга», «Козак на варті» (усі – 1969 рік) та інші.

1968-й для пані Галини став «переломним» роком. У числі найкращих представників української творчої інтелігенції вона наважилася підписати лист-протест проти політичних переслідувань в Україні. Як наслідок, зазнала виключення зі Спілки художників,

Кераміста Василя Боднарчука не сплутаєш ні з ким із братів по цеху, адже навіть серед колег-львів'ян його роботи виглядають одноосібно. Через безперечну «несхожість» на будь-які аналоги він сам давно став взірцем для багатьох майстрів

Шлях пана Василя до мистецтва розпочався з... квітів. Їх малювала та вишивала його

ПРИНАГІДНО

Галина Севрук народилася у Самарканді 1929 року. За рік родина повернулася в Україну. Після художньої школи дівчина продовжила навчання на факультеті живопису Київського художнього інституту, який закінчила 1959 року, і з відтоді працювала в Художньому фонді України.

1963 року Севрук створила перший значний монументальний твір у техніці набірної мозаїки «Лісова пісня», а ще за рік – панно «Лілея». Цей же рік став початком праці в Експериментальній лабораторії Академії архітектури (пізніше – КиївЗНДІЕП).

У творчому доробку мисткині – понад 500 камерних керамічних пластів з історії України та більш ніж 30 керамічних монументальних панно, які прикрасили архітектурні споруди Києва, Чернігова, Одеси, Алушти.

утисків у творчих замовленнях, стикнулася із забороною працювати над найулюбленішими темами (наприклад, над козацькою серією). Проте жінка спромоглася вистояти супроти радянської системи.

Сімдесяті роки стали періодом філософської зрілості художниці. Саме тоді пластичність і якість її мистецької мови досягають граничного рівня майстерності. Ідейна напруженість композицій досягається не зовнішніми прийомами, а через розкриття внутрішнього, психологічного наповнення художніх образів. До цього періоду належать твори, присвячені історії Київської Русі та її діячам. Мист-

киня вірна собі: вона створює романтичні образи історичних діячів з уяви – такими, як бачить їх зі свого століття. Головне для Севрук – подати того чи іншого легендарного героя як символ, що увійшов у свідомість нинішнього покоління.

Ім'я Галини Севрук в українському мистецтві, зокрема в кераміці, – явище непересічне, яскраве, самобутнє. Сьогодні, незважаючи на статус «живого класика», майстриня створює нові роботи – графічні, малярські, у глині... Дай Боже, творчої наснаги!

Відкриття виставки.
Мистецтвознавець Богдан Горинь та Галина Севрук

Чарівник зі Львова

мати – й навчила сина. «Художником, певно, буде», – пророкували люди на селі, дивлячись, як добре малярська справа вдається хлопцеві. А він і справді, як подорослішав, подався вчитися до Косова, а згодом вступив до Львівського державного інституту ужиткового мистецтва (1970–1975 роки). Вирі-

шальним у творчій біографії Василя Боднарчука стало навчання у Зеновія Флінти, котрий першим почав працювати в малярсько-графічному напрямку сучасної кераміки. (Сьогодні його послідовниками є Марія Курочка, Петро Маркович, Григорій Кучула, Василь Гудак, Уляна Ярошевич та інші). Як і вчитель, він

свідомо поєднує у своїх творах різні матеріали і засоби вираження, експериментує з жанрами. Власне, пластика в Боднарчука є допоміжною і слугує основою для кольорових та фактурних ефектів. Водночас митець є і вправним живописцем та графіком.

Володимир ОНИЩЕНКО

редактор рубрики
Анатолій СЕРІКОВ

спадщина

Переклад з пам'яті

Людмила ТАРАН

У Каневі завдяки громадській ініціативі відкрили пам'ятну дошку на честь знаного українського перекладача Євгена Поповича

Дошка зі шліфованого граніту прикрашає фасад Канівського училища культури і мистецтв. (Особлива заслуга у її встановленні належить директору навчального закладу Віктору Тихомиру). Саме тут, у тодішньому педагогічному училищі, повоєнної пори навчався Євген. Вищу освіту він одержав у Київському університеті імені Тараса Шевченка на факультеті романо-германської філології.

Євген Попович – свідок і учасник відродження українського художнього перекладу, і то саме прозового. Як відомо, традиції тлумачення світової поезії в українському письменстві не уривалися навіть у трагічні тридцяті-сорокові роки минулого століття. Проте зарубіжну прозу перекладали не раз через російські відповідники. «Здебільшого з підрядника і, за небагатьма винятками, погано», – згадував Попович. Саме завдяки Євгену Оксентовичу українською заговорили такі велети світової літератури, як Вольфганг Гете, Готхольд Еффраїм Лессінг, Генріх Гейне, Герман Гессе, Томас Манн і чимало інших. Творчість перекладача, лауреата премій імені Максима Рильського та Миколи Лукаша, стала взірцем художньої адекватності оригіналу і його відтворення іншою мовою.

Почесне право відкрити меморіальну дошку було надано видатній українській

поетесі Ліні Костенко та дружині Євгена Поповича, перекладачці Ользі Сенюк. Віддавши шану творчому доробку Поповича, Ліна Василівна додала:

– Ольга Дмитрівна та Євген Оксентович – друзі, з якими я пройшла всі випробування життя. Порядніших, інтелігентніших людей годі собі уявити.

Саме так: про рафіновану інтелігентність, шляхетність Поповича згадують усі, кому пощастило знати його за життя.

Спогади про перекладача лунали й у бібліотечі училища, де розгорнута виставка книжок, перекладених Євгеном Поповичем і переданих до навчального закладу Ольгою Сенюк. Зокрема, присутні довідалися про історію перекладу «Гри в бісер» Германа Гессе, де поетичну частину відтворила українською авторка «Марусі Чурай».

Відкриття меморіальної дошки, у центрі – Ліна КОСТЕНКО та Ольга СЕНЮК. Фото Костянтина ГРИШИНА

■ «БЕРЕГІНЯ» У ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

«...подякувати Долі, що народився в уже безіменному хуторі Забуда, де зберігалися майже всі форми традиційної культури. Вони і зародили в мені любов до звичаїв, традицій та обрядів, яким я не зрадив упродовж свого життя».

Так написав Василь Скуратівський, відомий український народознавець, письменник, фольклорист, лауреат багатьох премій, якому зараз виповнилося б сімдесят. На вечорі його пам'яті у столичному музеї літератури мовилося про феномен людини на своєму місці: у задусі застою повіяло свіжим вітром завдяки і його книжкам та публікаціям. «Берегиня» Василя Скуратівського накладом понад сто тисяч примірників стала знаковою подією, фактично першим підручником, за яким учителі готувалися до уроків народознавства. Журналіст за фахом, фольклорист за покликанням, цей дослідник дав поштовх цілій низці міжнародних фольклорних фестивалів та експедицій (зокрема «Чумацькими шляхами»), які пролягли різними регіонами України, зокрема й чорнобильською зоною.

Василь Скуратівський написав понад 20 книжок. У цій постаті поєдналися науковий, письменницький та організаторський таланти, як того гостро вимагав час. І його зусилля, ентузіазм і «невиправний романтизм» не минулися дарма. Про це на вечорі говорили друзі, колеги, товариші, а автентичне виконання народних пісень київською молоддю – гуртом «Маків цвіт» та співачкою Русиною – наснажило товариство.

Нині чимало мовимо про духовність, та не так багато робітників на цій некомерційній ниві. Втім, Міністерство культури і туризму України, Український центр культурних досліджень, Український центр народної культури «Музей Івана Гончара» днями провели Всеукраїнську науково-практичну конференцію, присвячену пам'яті Василя Скуратівського. Вже вчетверте відбуваються такі народознавчі студії. Науковці, представники всіх регіонів України обговорювали проблему «Традиційна культура українського народу в XXI столітті: стан та перспективи розвитку». Це досить представницьке зібрання привітав міністр культури і туризму України Василь Вовчук.

Людмила ТАРАН

«Ціле життя вчуся мови...»

ПРО ВІДЧУТТЯ МОВИ ПЕРЕКЛАДАЧЕМ

Чуття мови – від природи, це хист, без нього не може бути доброго перекладача, хоч, як на мене, може бути непоганим письменник: мати кепський стиль і кепську мову, але пильне око, гострий розум і багату уяву.

Для перекладача ж чуття мови – головне. Він може блискуче знати і свою, і чужі мови, але бути глухим до природності звучання фрази, до чистоти її тону, до барви слова. А щодо моєї методи вивчення мови, то вона проста: я знаю мову свого села, а з мови багатьох таких сіл складається мова народу, наша спільна мова. Ця мова навіть за мій вік дуже змінилася. На неї нанесено дуже багато мулу. Моє вухо звикло чути слово крізь той мул і реагувати на сам мул: звідки він? Чий? Чи слово тоне в ньому,

чи живиться з нього? Бо є й поживний мул. Я пам'ятаю, як те чи інше казали люди, молодість яких минула ще в попередньому сторіччі, отже, і їхня мова ще звідти.

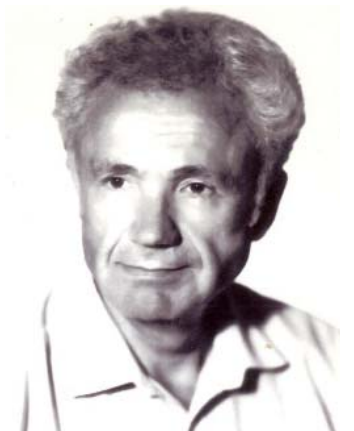
І хоч вона, ця мова, не може обслужити всі сфери життя сьогоднішньої людини, але може бути камертоном до мелодії, на якій розбудовується симфонія сучасної мови. Я люблю слухати, як люди говорять. Трапляються талановиті мовці, і здібати їх – велика радість. А ще люблю читати словники. Вони, їй-богу, цікавіші за детективи. Не ледачуся знов і знов заглядати в них, ціле життя вчуся мови.

ПРО ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

На Шевченкові я був вихованим, дуже багато знав його напам'ять, а моя баба по матері серед інших родинних переказів передала мені й такий:

Шевченко ночував у хаті мого прадіда, коли був у Межиріччі, його возили в наше займище, прегарну місцину з лісом, полем, садом, ставом і навіть хатою для сторожа за кілька кілометрів від села, і він там малював. Чи то була правда, чи легенда, я так і не зміг перевірити. Та десь він мав ночувати, навряд чи в пана Парчевського. А хата мого прадіда стояла за якихось п'ятдесят метрів від церкви, в центрі села, і зберігся Шевченків малюнок з Межиріччя – але то звичайна верба, а верби росли тільки над прадідовим ставом.

Але думка про те, що Шевченко міг бачити мого діда малим (йому тоді було три роки), міг озватися до нього чи й погладити його по голівці, утворювала ніби живу нитку між Шевченком і мною, і це довгі роки справляло на мене якусь магичну дію. Коли я підріс, наша су-

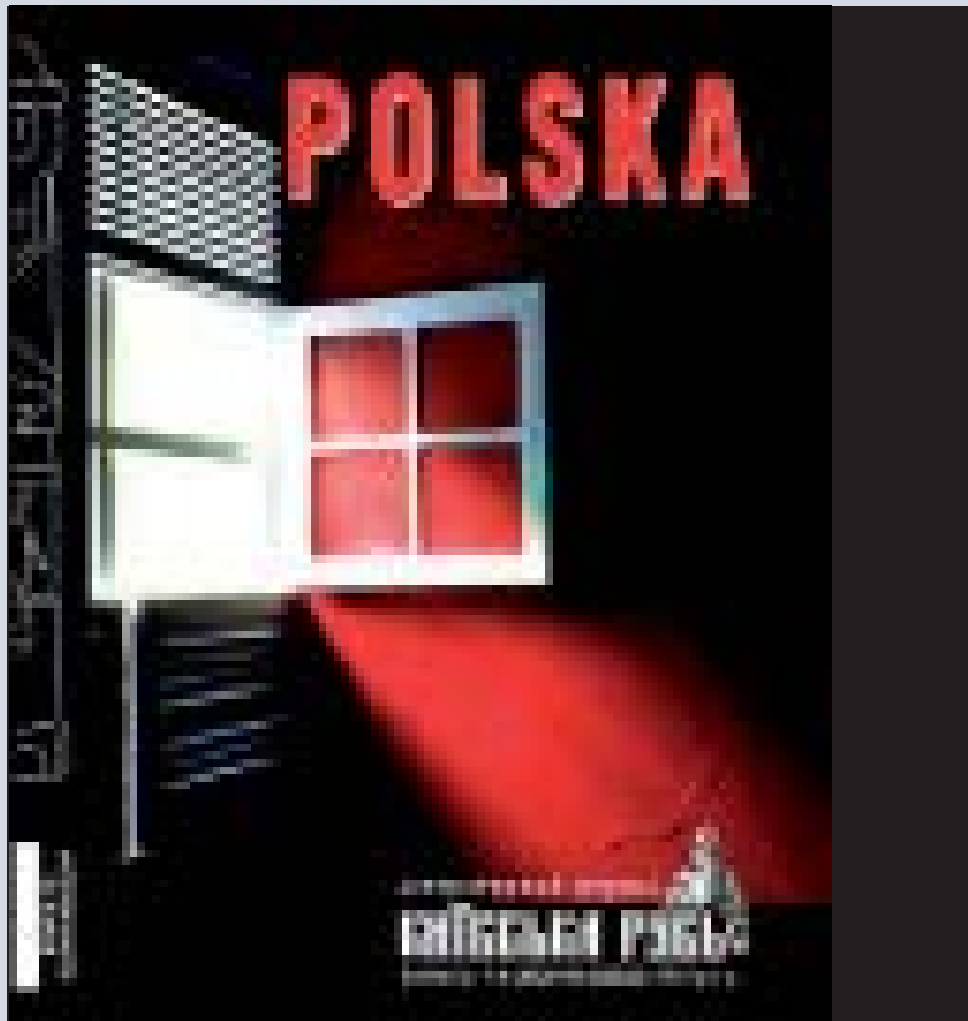

сідка кликала мене зимовими вечорами, поки вона ткала, читати їй Шевченка й давала за це якогось гостинця, хоч я ладен був читати «Кобзаря» без жодної винагороди цілому селу, аби тільки мене слухали.

Євген ПОПОВИЧ
Інтерв'ю 1996 року

реклама

Культурний центр "Кінотеатр "Київ"

Унікальна версія для Росії та України з співодами Андрій Звягінцев та Скарлетт Йоханссон

від продюсерів "ПАРИЖ, Я КОХАЮ ТЕБЕ"

з 6 листопада

Найкращі режисери,
найкращі актори
та найкраще місто

*Нью-Йорк,
Я Кохаю Тебе*

Авторієдповідач: 251-21-99, 521-30-12   Бронювання квитків: 234-73-81   Довідка: 234-33-80
буль. Червоноармійська, 19   Площа Льва Толстого   www.kievkino.com.ua

V ЦЕРЕМОНІЯ ВРУЧЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ МУЗИЧНОЇ ПРЕМІЇ

18
ЛИСТОПАДА

ОРГАНІЗАТОР
ART-music
www.art-music.com.ua

ГЕНЕРАЛЬНИЙ РАДІО ПАРТНЕР
Шарманка

РАДІО ПАРТНЕР
культура

НП "УКРАЇНА" 19:00

ГЕНЕРАЛЬНИЙ ІНТЕРНЕТ ПАРТНЕР
ukr.net

**ЗОЛОТА
ШАРМАНКА**

РАДІО ПАРТНЕР
РАДІО ШАНСОН
www.shanson.ua

КОСПОНСОР
Opera Hotel

КОСПОНСОР
МАКСПИ

ЗАМОВЛЕННЯ КВИТКІВ ТА ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ СПОНСОРІВ:

ВЕДУЧИ:
Микола БАСКОВ та **Оксана ФЕДОРОВА**
Анастасія ЗАВОРОТНЮК та **Володимир ЯРЕМЕНКО**

Микола Басков, Ані Лорак, Анастасія Приходько, Тіна Кароль, ВІА ГРА, Потап та Настя, Бумбокс, Тетяна Буланова, Гості із Будущого, Бі-2, Жасмін, Вінтаж, Марк Тішман, Євгенія Власова, Т9, Quest Pistols, Джамала, А.Сєдакова, В.Козловський, Пара Нормальні, Т.Недельська, Алібі, Міка Ньютон, Арктика, Gallina, Інъ-Ян, Н.Бучинська, XS, Д.Клімашенко, В.Блайберг, Р.Алехно, Гарячий шоколад, DJ Sender, Dazzle Dreams, Ю.Федотов, В.Бондарчук, В.Павлік, Д.Каднай, X-Президенти, З.Огнєвіч, дует «Ода».

організатор залишає за собою право змінювати та доповнювати склад артистів

(063) 233-52-77

редактор рубрики
Орест КОГУТ

Щоденник редакції

«КіЖ» залетіла в інтернет

■ З НЕБА ГРОШІ НЕ ВПАДУТЬ

Свого часу моя мати, світлої пам'яті Катерина Михайлівна Леликова, дізнавшись про збір коштів на пам'ятник Василеві Стусу, одразу ж переказала на вказаний у газеті рахунок всю свою місячну пенсію. Ще й мені порадила долучитися.

Цю історію я пригадала, коли у «КіЖ» за 16–25 жовтня прочитала репортаж Сергія Марченка «Іван Богослов молить про порятунок!», в якому йшлося про відвідини членами комітету з Національної премії України імені Тараса Шевченка села Шевченкового (Керелівки) у день храмового свята.

Та свято виявилось з присмаком гіркоти. Ваш кореспондент правдиво оповів про жахливий стан храму Івана Богослова – глибокі тріщини у стінах, дерев'яне склепіння, уражене грибокком, гнила підлога... Усе це жодними іконами та вишивками не затулиш.

Прикро за батьківщину Тараса Шевченка. Я більше ніж упевнена, що в Україні багатьом людям доля церкви Івана Богослова небайдужа. Вони готові вже сьогодні пожертвувати на її реставрацію. Але в який спосіб? На мою думку, треба відкрити рахунок для пожертв і оприлюднити його в усіх засобах масової інформації. Повірте – результат матимемо.

Людмила НАСТЕНКО, село Роги
Маньківського району Черкаської області

■ ТИХА ОДЕСА... ДО УКРАЇНСТВА

Одержав за передплатою два номери вашого чудового, унікального тижневика. Так зрадів, що на решті маємо нормальне видання.

Але радість моя була передчасною. В Одесі убивають не лише Дмитра Чайку, а й газети українські: третього номера не дочекався.

Тож пішов я по кіосках блукати. Там ніколи не чули про таку газету.

Подався на головний поштамт – не знаємо, не було, кажуть.

Та що ж це робиться?! Ні «Голосу України», ні «Урядового кур'єра», ні «Літературної України», а всяка комсі-комса і аргументи московські лежать навалом.

Щоб в Україні та не можна було читати українських газет!!! Та робіть же там щось!

Олекса РІЗНИКІВ, поет

■ ВИДАННЯ ДЛЯ МОГО ВІРША?

Добрий день! Можливо, Вас зацікавлять мої вірші? Мені особисто буде дуже приємно побачити їх на шпальтах Вашого справді цікавого видання.

Дмитро ВОЙНАЛОВИЧ, 18 р., м. Київ

Якби я міг з'єднати всі вірші,
Які писав для тебе і про тебе,
В одну велику і легку поему –
В ній кожне слово нагадало б про любов.

Якби я міг з'єднати всі троянди
В один найбільший всесвітній букет,
І дарувати кожен день для тебе
Весни чарівної незрівняний портрет. –

Тоді б усі країни і світи
До ніг твоїх склонилися покірно,
І разом з ними я служити буду вірно
Царівні, що її ім'я ЛЮБОВ

Від редакції

Публікуючи це щире любовне послання як винажок, просимо наших читачів надалі вірші передавати своїм коханим без посередників.

**Зізнаюся вам чесно:
до останнього часу
увяляла урядові газети як
щось тоненьке та сіреньке**

Коли ж побачила ваше видання – була приємно вражена – дизайн просто супер, та й контент цікавий. Але з огляду на спосіб мого знайомства з вашим часописом у мене виникло запитання.

А відбувалося знайомство так: кілька тижнів тому я брала участь у проекті «журнал за 24 години» (влаштовується онлайн-флешмоб, коли збираються незнайомі між собою журналісти та створюють видання рівно за 24 години). Зробили ми наш журнал, а потім, якимось гуляючи інтернетом, на сторінці мого колеги знайшла замітку з вашого видання про наш Бом'юур.

Ще здивувалась: чому замітка сфотографована мобільним телефоном.

Почала шукати ваше видання в інтернеті – не знайшла.

Встигнути за добу

Ганна УСТЕНКО

Українські журналісти долучилися до світового проєкту і спробували зробити журнал за 24 години

Два створили журнал за кілька годин – це, розраховано – неможливо. Але перші мишинували історію.

Ми вирішили використати особисті медіа: блогів і сайтів і в Києві, і в різних містах України. Це дозволило розповсюдити інформацію про проєкт за короткий час. Учасники проєкту мали – самостійно (або з допомогою друзів) зібрати матеріал, який ми могли б використати в журналі. Це був проєкт з великою кількістю людей, який вимагав багато часу, але ми змогли зробити це за 24 години.

Завдання, яке ми поставили перед собою – зробити журнал, який не тільки був цікавим, але й міг бути використаний в інших проєктах. Ми хотіли показати, як можна зробити журнал за 24 години.

проєкт розвивався: ми хотіли, щоб журналісти могли писати про те, що вони робили протягом дня. Це дозволило нам зібрати багато цікавих матеріалів, які ми змогли використати в журналі.

Ми хотіли показати, як можна зробити журнал за 24 години. Це був проєкт з великою кількістю людей, який вимагав багато часу, але ми змогли зробити це за 24 години.

Ми хотіли показати, як можна зробити журнал за 24 години. Це був проєкт з великою кількістю людей, який вимагав багато часу, але ми змогли зробити це за 24 години.

Але радість моя була передчасною. В Одесі убивають не лише Дмитра Чайку, а й газети українські: третього номера не дочекався.

Фото: портал журналістики

Купила газету – там також немає посилання на ваш сайт. Отже, розумію, що його у вас іще немає?

Тож тепер з мого боку логічне запитання до редакції: коли буде створено ваш сайт і яку він матиме адресу?

Ганна НАЗАРУК

Від редакції

Про «КіЖ» активно пишуть в інтернеті.

Наприклад, ось такий запис ми побачили на блозі graver-utm.livejournal.com.

«Сьогодні телефонує мені мама і повідомляє про те, що їй телефонувала її сестра, яка, своєю чергою, побачила

мене на фото в газеті «Культура і життя» (номер 40) в статті про те, як ми робили журнал за 24 години. Фото їй дуже сподобалося».

<http://graver-utm.livejournal.com/103753.html>

ЗРАЗОК ЗАЯВКИ НА ПЕРЕКАЗ ГОТІВКИ

Отримувач платежу	ДП «Газетно-журнальне видавництво»	37128003000584	16482679
		Поточний рахунок	Код ЄДРПОУ
Банк отримувача	УДК м. Києва		820019
			МФО банку
Платник (прізвище, ім'я, по батькові)	Культуров Іван Петрович		
		тел.	8 (044) 555 55 55
Поштовий індекс	0 1 0 0 1	Адреса платника	м. Київ, вул. Хрещатик, 16
Загальна сума	сто тридцять п'ять гривень (словами)		
Призначення платежу			Сума, грн.
Передплата на газету «Культура і життя» на рік			135,00
Підпис платника			Підпис банку

КВИТАНЦІЯ

Отримувач платежу	ДП «Газетно-журнальне видавництво»	37128003000584	16482679
		Поточний рахунок	Код ЄДРПОУ
Банк отримувача	УДК м. Києва		820019
			МФО банку
Платник (прізвище, ім'я, по батькові)	Культуров Іван Петрович		
		тел.	8 (044) 555 55 55
Поштовий індекс	0 1 0 0 1	Адреса платника	м. Київ, вул. Хрещатик, 16
Загальна сума	сто тридцять п'ять гривень (словами)		
Призначення платежу			Сума, грн.
Передплата на газету «Культура і життя» на рік			135,00
Підпис платника			Підпис банку

редактор рубрики
Алла ЧЕРДИНЦЕВА

далі буде

ДЕ НАС МОЖНА ЗНАЙТИ:

- Студенти, старшокласники мають змогу безкоштовно отримати примірник газети у кінотеатрах «Одеса-Кіно» (бульвар Перова, 36) та «Київ» (вул. Велика Васильківська, 19). І це ще не все.
- При купівлі будь-якої україномовної книжки у книгарнях Києва – «Книжковий Супермаркет»:
  - просп. Московський, 6 (М «Петрівка» поряд з «Мегамаркетом»);
  - вул. Будівельників, 4 (Ленінградська площа);
  - вул. Луначарського, 10 (М «Лівобережна» поряд з ТЦ «Комод»);
  - вул. Межигірська, 3/7 (М «Контрактова площа»);
  - пр. Повітрофлотський, 33/2; вул. Фрунзе, 166;
  - вул. Тимошенка, 13а (М «Мінська»);
  - вул. Нижній Вал, 37/20 (М «Контрактова площа»).
 І це ще не все.
- Нас читають відвідувачі мережі найкультурніших ресторанів Києва – «Піца Челентано», «Картопляна хата» та «Япі», арт-кафе «Антресоль», апетит-кафе «Чайкоф»
- У готелі «Premier Palace»
- **Наші постійні партнери:** Посольство Японії в Україні Французький культурний центр Британська Рада в Україні Німецький культурний центр «Гете-Інститут в Україні» Польський інститут у Києві Чеський центр

ПРОЕКТ ПІДТРИМУЄТЬСЯ
готелем «Хаят Рідженсі Київ»

Неможливий світ Моріса Ешера

«Я так жодного разу і не зміг отримати гарної оцінки з математики. Кумедно, що я несподівано виявився пов'язаним з цією наукою»

Повірте, в школі я був дуже поганим учнем. І ось тепер математики використовують мої малюнки для ілюстрації своїх книг. Уявіть собі, ці вчені люди беруть мене до своєї компанії як втраченого і новознайденого брата! Вони, здається, не підозрюють, що математично я абсолютно неписьменний», – говорив Моріс Ешер. А ще стверджував: «Всі мої твори – це гра. Серйозна гра».

Якщо навіть Ешер не лукавив (а це більш ніж імовірно: син інженера-гідраліка, що відвідував Гаарлемське училище архітектури, і автор лекцій в Кембриджі з кристалографії повинен був мати уявлення про точні науки!), це ніскільки не суперечить загальновідомому факту: за життя йому і справді більше пощастило як ученому, ніж як художникові. У гравюрах і літографіях голландця вбачали ключі до доведення теорем або оригінальні контрприкладні, що кидають виклик здоровому глузду. А ще їх сприймали,

як чудові ілюстрації до наукових трактатів із кристалографії, теорії груп, когнітивної психології або комп'ютерної графіки тощо. Сьогодні про майстра парадоксів говорять, в першу чергу, як про класика візуальних мистецтв ХХ століття.

Моріс (Мауріц) Корнеліус Ешер народився 17 червня 1898 року в Леєвардені. Родина жила в палаці Princessehof, який у ХVІІІ столітті належав Марії Луїзі Гессен-Кассельській, матері статхаудера Віллема ІV. Зараз там відкрито музей кераміки, у дворі якого можна побачити стелу з кахлями, що їх створив Ешер.

З 1907 року Моріс вчиться теслярській справі та грі на піаніно. А от шкільні оцінки з усіх предметів у нього були поганими, за винятком малювання. Вчитель, оцінивши талант хлопчика, навчив його робити гравюри по дереву.

У 1916 році Ешер виконує свою першу графічну роботу, гравюру на фіолетовому лінолеумі – портрет свого батька Джорджа Арнольда. Він відвідує майстерню Герта Стігемана. У 1918–1919 роках художник вчиться в технічному коледжі в голландському містечку Дельфт. Навіть звільняється від служби у війську для продовження навчання, але... через поганий стан здоров'я не виконує навчального плану. Згодом Моріс навчається в школі архітектури і орнаменту в місті Гаарлемі, де бере уроки малювання у Самюеля Джезерена де Месквіта. Саме вони остаточно сформували його творчість.

У 1920-х роках Ешер починає експериментувати в новому для себе напрямі: у його роботах уперше з'являються дзеркальні відображення, кристалічні фі-

гури і сфери. У серпні 1923-го в італійській Сієні відбулася перша персональна виставка художника. У лютому 1924 року його «персоналка» вже в Голландії. На початку 1929 року Моріс був настільки популярний, що за один рік в Голландії і Швейцарії експонувалося п'ять його персональних виставок! Саме у цей період картини Ешера вперше були названі механічними і «логічними».

1946-го Моріс зацікавився технологією глибокого друку. Вона була набагато складніша за ту, якою художник користу-

вався, і вимагала більше часу для створення картини. Зате результати були вражаючими: тонкі лінії і точна передача тіней. Одну з найбільш відомих робіт у техніці глибокого друку – «Крапля роси» Ешер закінчив у 1948 році.

У середині 50-х років Ешер об'єднав мозаїку з фігурами, що вирушають у нескінченність. Саме у 1956–57 роках художник закінчує декілька своїх найвідоміших робіт, включаючи «Три світи».

На початку 60-х років побачила світ перша книга з роботами Ешера Grafiek en Tekeningen, в якій 76 картин прокоментував сам автор. Гарячими поціновувачами книги стали, в першу чергу, математики і кристалографи, у тому числі з Росії і Канади.

У серпні 1960-го Ешер (на той час вважався знаменитим лектором, ученим і популяризатором науки) прочитав лекцію з кристалографії в Кембриджі. Математичні і кристалографіч-

ні аспекти його творчості стають дуже популярними на Заході. І сьогодні найвідомішими та найпопулярнішими роботами графіка лишаються «Рептилії», «Будинок сходів», «Три світи».

Моріс Ешер помер 27 березня 1972 року у віці 73 років. Він устиг побачити книгу «Світ М. К. Ешера», перекладену англійською мовою. Кажуть, залишився нею дуже задоволений.

ВИ МОЖЕТЕ КУПИТИ НАШУ ГАЗЕТУ У КІОСКАХ АГЕНТСТВА СОЮЗДРУК СТОЛИЦІ УКРАЇНИ

КУЛЬТУРА І ЖИТТЯ. Всеукраїнський тижневик. Виходить із 7 жовтня 1923 року

СВІДОЦТВО про державну реєстрацію КВ №1026 від 26.10.1994
ЗАСНОВНИКИ: Міністерство культури і туризму України, Український комітет профспілки працівників культури, редакція газети
ВИДАВЕЦЬ: ДП «Газетно-журнальне видавництво Міністерства культури і туризму України»
Спільний випуск газети «Культура і життя», журналів «Діалоги», «Пам'ятки України» й «Українська культура»
КЕРІВНИКИ ПРОЕКТУ: Анатолій Сериков, Віктор Кирпа
РЕДАКЦІЯ:
Випусково-моніторингова – головний редактор Володимир Онищенко
Художнього оформлення – головний редактор Наталія Коваль
Газети «Культура і життя» – головний редактор Володимир Бурбан
Журналу «Діалоги» – головний редактор Анатолій Ситник

Журналу «Пам'ятки України» – заст. головного редактора Іван Малюга
Журналу «Українська культура» – в.о. головного редактора Орест Когут
АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1
ТЕЛЕФОН: 201-66-55 (багатоканальний), ФАКС: 201-66-54
E-mail: cultzhyttya@ukr.net

ДРУК: ТОВ «Мега-Поліграф» 02090, м. Київ, вул. Алма-Атинська, 2/1
За достовірність інформації відповідальність несуть автори і рекламодавці.
Думки авторів публікацій можуть не збігатися з позицією тижневика.
Редакція зберігає за собою право редагувати, скорочувати надіслані матеріали та змінювати їхні назви.

При використанні матеріалів посилання обов'язкове.

Наклад 10 000

ЦІНА ДОГОВІРНА

ПЕРЕДПЛАТНИЙ ІНДЕКС 60969